

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**MICHIGAN ÜNİVERSİTESİ'NDE 421 NUMARA İLE
KAYITLI ŞİİR MECMUASI İÇERİSİNDE YER ALAN
TÜRKÇE ŞİİRLER
(İNCELEME- METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATİH ODUN

GAZİANTEP
Ağustos 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**MICHIGAN ÜNİVERSİTESİ'NDE 421 NUMARA İLE
KAYITLI ŞİİR MECMUASI İÇERİSİNDE YER ALAN
TÜRKÇE ŞİİRLER
(İNCELEME- METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATİH ODUN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR

GAZİANTEP

Ağustos 2019

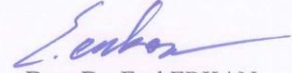
T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**Mishigan Üniversitesi'nde 421 Numara ile Kayıtlı Şiir
Mecmuası İçerisinde Yer Alan Türkçe Şiirler (İnceleme-
Metin)**

Fatih ODUN

Tez Savunma Tarihi: 28.08.2019

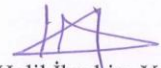
Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Erol ERKAN
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Hülya ARSLAN EROL
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak oybirliği/ oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

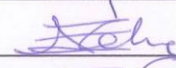
Jüri Üyeleri:

İmzası

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR

Dr. Öğr. Üyesi Armağan ZÖHRE

Doç. Dr. Fettah KUZU

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

□ Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,

□ Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,

□ Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,

□ Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,

□ Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Fatih ODUN

ÖZET

MICHIGAN ÜNİVERSİTESİ'NDE 421 NUMARA İLE KAYITLI ŞİİR MECMUASI İÇERİSİNDE YER ALAN TÜRKÇE ŞİİRLER (İNCELEME- METİN)

ODUN, Fatih

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR

Ağustos 2019, 177 sayfa

Şiir mecmuaları, Eski Türk edebiyatında ayrı bir değer arz etmektedir. İçerisinde yer alan eserler bilhassa bu mecmualarda yer alan şiirler edebiyat araştırmacıları için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bu mecmualarda divanı bulunan şairler ve tezkirelerde adı zikredilen şairlere rastladığımız gibi, divanı olmayan ve kaynaklarda adına yer verilmemiş şairlere ve bu şairlerin şiirlerine rastlamak da mümkündür. Bu mecmualarda pek tanınmış şair olmasına rağmen divanında olmayan şiirlerin bulunması, şiir mecmualarının ne denli araştırmaya değer olduğunu göstermektedir. Tezimize kaynak olan bu şiir mecmuası, Michigan Üniversitesi'nde 421 numara ile kayıtlıdır. Bu mecmua içerisinde yer alan Türkçe şiirler, transkribe edilip inceleme-metin esasıyla ele alınmıştır. Michigan Üniversitesi'nde 421 numara ile kayıtlı olan mecmuada; fal ile alakalı bilgiler, Ayet tefsirleri, denizcilik kavramları ve birçok şairin şiirleri mevcuttur. Bu mecmua 177 sayfa olup, metinler incelenirken sayfa esasına göre hareket edilmiştir. Bütün Türkçe şiirler, tek tek incelenmiştir. Mecmuada en çok muhammes ve tahmisler dikkati çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Divan şiiri, mecmua, şiir mecmuası,

ABSTRACT**TURKISH POEMS IN MICHIGAN UNIVERSITY WHICH IN THE
POETRY REGISTERED WITH NUMBER 421 (REVIEW- TEXT)**

ODUN, Fatih

M. A. Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR

August 2019, 177 pages

Poetry journals have a distinctive importance in Old Turkish Literature. Literary works and especially poetry works taking place in such journals create resource for researchers in this field. In these journals it is possible to encounter poets mentioned in the biography collections and divan poets. It is as well probable in such journals to run across poets or works of those who aren't a part of divan or that aren't mentioned in the sources. It can be seen how poetry journals are worth researches considering the fact that they include both well-known poets and poems that aren't involved in divan. The poetry journal that has been the source for this thesis is registered in Michigan University as the number 421. Turkish poems in this journal are transcribed and studied with the research-text principle. The journal registered in Michigan University as the number 421 involves information about presage, versicle interpretations, marine concepts and poems of various poets. The journal includes 177 pages and the texts are studied in accordance with the page principals. Each and every Turkish poem is closely examined. Pentastichs and quintets in the journal are the elements that attract the main attention.

Keywords: Divan poetry, journal, poetry journal.

ÖN SÖZ

Türk edebiyatında ayrı bir önem arz eden ve Türklerin İslamiyeti kabul etmesinden sonra hızla yayılan ve Tanzimat Dönemine kadar varlığını sürdüren Klasik Türk edebiyatı, edebiyat tarihimizin en derin dönemini oluşturmaktadır. Bu dönemde oluşturulan edebi zevkin ortaya çıkarılmasında divanlar, büyük bir önem arz etmektedir. Gün yüzüne çıkartılan divanlarla beraber şiir mecmuaları da bu edebi zevkin izlerini fazlasıyla barındırmaktadır. Bu özelliklerden hareketle, şiir mecmuaları hakkında bilgi edinmeye çalıştık. Zira mecmualar farklı dönemlerin edebi zevk ve anlayışını farklı şairlerin şiirleriyle ortaya koymuşlardır. Bu şiir mecmualarında divanı bulunmayan ve tezkirelerde adına yer verilmeyen şairler olduğu gibi, divanı olup, fakat divanda yer bulmayan şiirlere rastlamak da mümkündür. Bu bakımdan mecmualar edebiyatta oluşan büyük bilgi boşluklarını doldurmaktadır. Mıhıgan Üniversitesi'nde 421 Numara ile kayıtlı olan şiir mecmuanın içerisindeki Türkçe şiirleri Latin harflerine çevirdik, akabinde ise şiirleri; Divan ve Mecmualar üzerinden değerlendirdik. Divanı olan şairleri divanlarındaki şiirlerle mukayese ettik; divanı olmayan şairleri ise geniş bir alan taramasıyla mecmualar üzerinden, Yüksek Lisans ve Doktorasını; Mecmu'alar üzerine yapan kişilerden yararlandık. Tezimize kaynak olan mecmua, 17. yüzyıla ait olan bir şiir mecmuasıdır. Okunaklı bir şekilde oluşturulmuş ve talik yazı biçimiyle kaleme alınmıştır. Mecmua 177 sayfadan müteşekkildir. Toplamda 36 şair ve bu şairlere ait 70 şiir mevcuttur. Tezimiz üç bölümden müteşekkildir. Giriş kısmında mecmualar hakkında genel bilgiler verdik ve mecmuanın tanımını genel manada ifade ettik. İkinci kısımda Türkçe şiirleri transkribe ettik. Üçüncü kısımda ise sonuç bölümüne yer verip genel bir değerlendirmede bulunduk. Tez aşamasında çektiğim birtakım zorluklara rağmen her zaman yanımda olan başta sevgili eşime, aileme ve danışman hocam Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR'A sonsuz şükranlarımı arz ederim.

Fatih ODUN
Gaziantep, 2019

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. MECMUANIN TANITIMI.....	1
1.2. MECMUALAR NASIL TASNİF EDİLMELİ.....	2
1.3. ŞİİR MECMUALARI	3
İKİNCİ BÖLÜM	4
MECMUANIN İNCELENMESİ	4
2.1. MECMUANIN SİSTEMATİK TASNİFİ	5
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	19
421 NUMARA İLE KAYITLI ŞİİR MECMUASI İÇERİSİNDE YER	
 ALAN TÜRKÇE ŞİİRLER (İNCELEME- METİN).....	19
3.1. ÇEVİRİ YAZI SİSTEMİ.....	19
3.2. MECMUANIN ÇEVİRİ YAZISI.....	20
SONUÇ	162
KAYNAKLAR	164
ÖZGEÇMİŞ	166

TABLÖLAR LİSTESİ**Sayfa No**

Tablo 2.1. Mecmuanın sistematik tasnifi 5

Tablo 3.1. Fonetik çeviri alfabesi..... 19

KISALTMALAR LİSTESİ

BD	: Bâkî Divanı
FD	: Fevri Divanı
Bk.	: Bakınız
FUD	: Fuzuli Divanı
BHD	: Behiştî Divanı
FİD	: Figani Divanı
H	: Hicri
KND	: Karamanlı Nizami Divanı
M	: Mecmua
RD	: Rahmi Divanı
s.	: Sayfa
UD	: Ulvi Divanı
Vb.	: ve benzeri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. MECMUANIN TANITIMI

Arapça bir kelime olan mecmua, cem‘ filinden müteşekkildir. (toplama, bir araya getirme) kökünden gelip mef‘ûl kalıbında müennes (dişil) bir kelimedir. “Toplanmış, bir araya getirilmiş” manalarına gelir. Kütüphanecilik dilinde mecmuanın karşılığı “derleme”dir. Günümüz Türkçesinde “dergi” olarak karşılığını bulan mecmua, yakın zamana kadar da günlük olmayan (haftalık, aylık, üç aylık, altı aylık, yıllık vb.) periyodlarla yayımlanan süreli yayınlar karşılığında kullanılmaktaydı.¹

Mecmualar, içerdiği muhteva bakımından çeşitlilik arz eder. Mecmua içerisinde bir yazara ait pek çok şiir olduğu gibi tezkirelerde adı zikredilmeyen şairler de bulunabilir. Bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dini, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır.² Derlemeler oluş bakımından farklılık gösterebilir. Bu durum Onu yazan kişiye bağlıdır. Bazıları düzenli olduğu gibi bazıları da düzensizdir. Bu bakımdan çok düzgün ve tertipli mecmualar yanında, düzensiz mecmualar da vardır. Eserleri yazıya geçmiş şair ve yazarlardan yapılan seçmelerin yer aldığı mecmualar bulunduğu gibi, adları bilindiği halde henüz ele geçmemiş bazı önemli mecmualar da vardır.³

M.Fuad Köprülü’ye göre mecmualar, gizlenmiş bilinmeyen bir hazinedir.

¹ M. Fatih Köksal. (2012). Şiir Mecmûalarının Önemi ve “*Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi*” (MESTAP) *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII. Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk Anbarı*, (Haz. Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım) Turkuaz Yayınları, İstanbul, s. 409.

² M. Uzun. (2003). Mecmua, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, C. 28, 265,

³ İskender Pala. (2013). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 300.

1.2. MECMUALAR NASIL TASNİF EDİLMELİ

Mecmua çalışmaları daha çok metin merkezli bir çalışma esasına dayanmaktadır. Bu çalışmalar daha çok divan ve mesnevi araştırmalarına hizmet etmektedir.⁴

Mecmuaların tarihi kaynakları Hazreti Muhammed Dönemine indirgenebilir. Hadislerin bir araya getirilmesi, bu hadisleri nakleden Ravilerin bireysel tutumu mecmuaları çeşitli kılmıştır. Mecmua üzerinde yapılan kapsamlı çalışmalar bu konuda ayrıca bir değerlendirmeyi ihtiyaç kılmıştır. Ancak mecmuaların muhtevasını somut veriler ışığında değerlendirme ihtiyacı eldeki örneklerden yola çıkarak bir tasnif yapmayı zorunlu kılmaktadır.⁵

Mecmualar günümüz Antolojileriyle benzerlik göstermektedir. Tüm bunlar mecmuaları sınıflandırırken karşımıza bir sorun olarak çıkar. Zira mecmuaların derleyicisinin kim olduğu, ne zaman derlendiği kesin olarak bir meçhuliyeti ifade etmektedir. Şiir ve yazı tarihin izlerini taşır. Bunlardan hareketle elimize geçen mecmuaların hangi döneme ait olduğunu dil ve üslup bakımından tahmin edebiliriz.

Agâh Sırrı Levend ve Günah Kut, bu sahada araştırma yapanların ilkleri olmuştur. Bu araştırmacılar mecmuaları şu şekilde tasnif etmişlerdir:

1. Nazîre mecmuaları,
2. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmuaları, (Mecmua-i eş'ar, mecmua'-i devâvîn)
3. Konu benzerliği olan mecmualar, (mecmua-i edviye, mecmua-i ed'iye, mecmua-i tevârîh, mecmua-i mu'ammeyât, mecmua-i münşe'ât, mecmuatü'r-resâ'il vb.)
4. İki türü içeren mecmualar, (Nazım-nesir).
5. Yazarı malum kişilerce oluşturulmuş mecmualar. Hülâsa: Üzerinde çalıştığımız mecmuanın türü şiir mecmuasına girmektedir.

⁴ Mehmet Gürbüz. (2012). Şiir mecmuaları üzerine bir tasnif denemesi, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı*, (Haz. Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım) Turkuaz Yayınları, İstanbul, s. 99.

⁵ Atabey Kılıç. (2012). Mecmûa Tasnifine Dair, *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, (Haz. Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım) Turkuaz Yayınları, İstanbul, s. 79.

1.3. ŞİİR MECMUALARI

Sözün etkileyiciliğini dikkate aldığımız zaman, sözle alakalı birçok kültürde yüzlerce ifadeye rastlayabiliriz. Binaenaleyh Divan edebiyatının vazgeçilmez belki de yegane gücü şiirdir. Şuurlu söz söyleme ve kalıbına uydurup şiirler yazmak kolay olmasa gerek. Şiirin bu denli etkileyici olması insanları bu sanata çekmiş ve yıllar sonra bile divanlarda adı zikredilmeyen şairleri şiir mecmuaları sayesinde tanırız. Şiir mecmuaları nazım-nesir karışıktır. Bu şiirler “mecmu‘a-i eş’ar”, ”mecmu’atü’l-eş’ar⁶ olarak kütüphanelerde kayıtlıdır.

Şiir mecmuaların pek çok şaire ait şiirleri bulabiliriz; fakat burda göze çarpan en önemli şey, mecmuada yer alan şiirlerin bazan divandan farklı olduğunu ve şiir numaralarının ve sıralamalarının farklı olduğunu görürüz. Bu mecmualarda birden çok nazım türü ve nazım biçimleri vardır. Daha çok tercih edilen ise gazel ve kasidelerdir.

⁶ Köksal, a.g.m., s. 409.

İKİNCİ BÖLÜM

MECMUANIN İNCELENMESİ

Tezimin konusu olan mecmua, Michigan Üniversitesi'nde 421 numara ile kayıtlıdır. 177 sayfadan müteşekkildir. Talik yazısıyla kaleme alınmıştır. Bu mecmua içerisinde yer alan Türkçe şiirler transkribe edilip akabinde incelenmiştir. Mecmu'a (17--?) şeklinde kayıtlı olan bu eserin zahriyesinde bulunan mazbatada 5 teşrin-i Evvel 1282 tarihi yer almaktadır. Tüm bunlar gösteriyor ki bu mecmua 17 Ekim 1866 tarihlidir. Mecmuanın sahibi; Osman Kethüda-zade Es-Seyyid İbrahim Edhem Efendi-zade gösterilmektedir. Mecmua içerisinde Astronomiye ait bilgiler ve çizimler, bazı Kur'an Ayetlerinin tesfiri, namazın faydaları, Peygamberimizin Hazreti Ali'ye nasihatleri vb.

Bu mecmu'a içerisinde incelediğimiz şairler ise şunlardır: Agehî, Derûnî, 'Aşkî, Mısır Defterdarı 'Alî Efendi, Nizami, Figânî, Fevrî, Ulvî, Hâlî, Şemsî, Afitâbî, Rahmî, Usûlî, Bâkî, Ümidî, 'Ahdî, Na'imî, Rihletî Günâhî, Aşıkî, Askerî, Sultan Mustafâ, Behiştî, Mu'idî, Ahmedî, Nev'î, Neva'î, Vahdetî, Makalî, Sırri, 'Alî, Ragıp Paşa, Za'fî ve Ali Rıza Paşadır. Mecmuayı incelerken varak esasına göre sınıflandırmadık. Sayfa numaralarına göre değerlendirdik

2.1. MECMUANIN SİSTEMATİK TASNİFİ

Tablo 2.1. Mecmuanın sistematik tasnifi

S. N.	Mahlas	Matla' beyti/ bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
28-31	Agehî	Çekdürüp fırkatañı bizden ırağ oldun sen Baħr-ı fırkatde niçe furtunalar çekdüm ben	Gazel-beyit		Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün	
31-34	Derûnî	Kim ki deryâ-yı haķîkatde olursa ıpudan Ĥazret-i Nûĥ-i Nebî gibi gerek ol ıporsân	Gazel-Beyit		Fe‘ilātün/ fe‘ilātün/ fe‘ilātün/ fe‘ilün	
35-38	‘Aşkî	Tendeforadeyu ten zevraķına çünki kefen ‘Adem iķlimine dek yelken açar pîrâhen	Gazel- Beyit		Fe‘ilātün/ fe‘ilātün/ fe‘ilātün/ fe‘ilün	
38	Fuzûlî	Perde çek ‘aybına zûlmet gibi ĥalka dâim Ger dilerse ki naşîbîñ ola saña âb-ı ĥayât Ĥılma ĥurşîd kimi ‘ayb-nümâlık ki felek Yere şalmaya seni ba‘de ‘ulüvv-i derecât	Kıta-dörtlük		Fe‘ilātün/ fe‘ilātün/ fe‘ilātün/ fe‘ilün	
38-43	Nizâmî	İtmedin seyl-i fenâ ‘ömr-i diyârını ĥarâb ĥuz mine’l-‘îyş naşîben ve mine’l-‘ömrî nişâb	Gazel-beyit		Fe‘ilātün/ fe‘ilātün/ fe‘ilātün/ fe‘ilün	
46-54	İbrahim Pâşâ	Bir dün ki cünd-i şâm ile ceng itdi âsumân Oldı burûc-ı ıpâl‘a-i gerdûnda çok kıran	Kaside-beyit		Mef‘ûlû/ fâ‘ilātü/ mefâ‘ilü/ fâ‘ilün	
54-61	Nizâmî	Ey şer‘ ile muĥalled ü ıpavl ile mu‘temed Ve’y ism ile Muĥammed ü vaşîyle Muştâfâ	Kaside-beyit		Mef‘ûlû/ fâ‘ilātü/ mefâ‘ilü/ fâ‘ilün	

S. N.	Mahlas	Matla' beyti/ bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
62-64	Baba Na'ti	Lâ 'yı isķat eyleyüp birlemeyen illâ 'sını Bilmedi nefis ile eşbâbuñ nedür ma'nâsın Vâdî-i 'işyânda kaldı añmadı Mevlâsını Âb-ı tevḥîd ile ṭâhir kılmadı a'zâsını İçmedi bezm-i elestüñ bâde-i ḥamrâsını Açmadı nûr-ı hidâyet çeşm-i nâ-bînâsını Görmedi gün ṭurrasında leyletû'l-isrâsını	Terci-i bend-bend	Tevhid	Fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün	
64-65	Bâbâ Na'tî	Aradum bir şâfi-dil muḥtâr fâyiķ bulmadum Hem-dem-i zâr-ı nihân olmağa lâyıķ bulmadum Maḥrem-i esrâr-ı hem-râz-ı muvâfiķ bulmadum Derdüme dermân ider üstâd-ı ḥâzık bulmadum Geçdi 'ömrüm âh kim bir yâr-ı şâdık bulmadum	Tahmis-bend		Fa'ilâtün/ fa'ilâtün/ fa'ilâtün/ fa'ilün	
65-66	Bâbâ Na'tî	Nev-rûz irişüp giydi çü gül ḥil'at-i zîbâ Zeyn oldu yine lâle ile dâmen-i şahrâ	Gazel-beyit		Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün	
66-69	Bâbâ Na'tî	Mihrüñ ey meh-pâre aġyâra firâvân olmasun Gülşen-i bâġ-ı ruḥuñ her ḥâre seyrân olmasun Bî-nikâb olma yüzün görmege imkân olmasun İsterüm senüñ gibi cevruñe pâyân olmasun Kim seni sevmek cihân ḥalkına âsân olmasun	Tahmis-bend		Fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün	

S. N.	Mahlas	Matla' beyti/ bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
69-76	Ulvî	Bir gice tıutup mâtem zıulmetde idi dünyâ Olmışdı o şeb 'âlem fûrkat günine hemtâ Kalmışdı kûsûf içre hırşîd-i cihân-ârâ Maıv idi husûf içre bir mâh-ı hümâ-simâ Eıtrâfım alup dehşet hayretde idüm tenhâ Almışdı beni gâyet efkâr ile mâ- hulyâ Müstagraı idi h'âbe bu dîde-i nâ-bînâ Ėark-âb idi gird-âba bir keştî idi gûyâ	Mersiye-bend		Mef'ûlü/ mefâ'ilün/ mef'ûlü/ mefâ'ilün	
76-78	Figânî	Bir şubı-dem ufuk tutuğından 'arûsvâr Oldı hezâr cilve ile mihr âşikâr	Kaside-beyit		Mef'ûlü/ fâi'lâtü/ mefâ'ilü/ fâ'ilün	
78-80	Fevrî	Taıırı her şaıısa temennâ-yı dil ü cânın vire Kâfire İslâm ü ehl-i dîne imânın vire Şeyıı ü şüfiye cinân ü hür ü Ėılmânın vire Mâlike mülkin Ėaribe künc-i vîrânın vire İsterin haıı haste-dil 'uşşâıa cânânın vire Umarın derdin viren Allâh dermânın vire	Müseddes-bend		Fa'ilâtün/ fa'ilâtün/ fa'ilâtün/ fa'ilün	
80-87	Hâlî rahımu'llâh	Yolııa ne harı eylemege sım ü zerim var Ne bâr-ı Ėamuıı çekmege fermân-ı ferim var	Gazel-beyit		Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün	

S. N.	Mahlas	Matla' beyti/ bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
87-90	Muhibbî	Cāme-i sıhhat hüdādan halka bir hıl'at gibi Bir libās-ı fāhîr olmaz cisme ol kisvet gibi Var iken baht ü sa' âdet kuvvet ü kudret gibi Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi Olmaya devlet cihānda bir nefes şihhat gibi	Tahmis-bend		Fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlün	
90-91	Ahdî	Ġam-ı kadem.....kıldı manend-i hilāl tonatdı dil āyînesin renk-i melāl Lāl olub dil gıtdi cismümden muhāl Kılmadın dār-ı fenādan irtiḥāl Yā müyesser ente yessir tā el-viṣāl	Tahmis-bend		Fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlün	
91-92	Yahya	Cihānda ḥaşılum 'işyānla ancak vebālüm var Tehî-destem fenā mülkinden āhîr irtiḥālüm var Şükür emr-i ḥudā-yı bî-miṣāle imtiṣālüm var Ġanīdür ıṣṣ ile gönlüm ne mālüm ne menālüm var Ne vaṣl-ı yāre ḥandānum ne hicrāndan melālüm var	Tahmis-bend		Mefā'îlün /mefā'îlün/ mefā'îlün /mefā'îlün	
92-93	Na'imî	Gönlümi aldı yine bir ḥüsn-i bî-hemtā benüm Gözüme çü bahçe görünmez cennetü'l-mā'vā benüm Reşk iderken ḥālümederyā nenüm Gice kıldı gündüzüm ol zülf-i 'anber-sā benüm Ne kara yazı imiş başumda bu sevdā benüm	Tahmis-bend		Fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlün	

S. N.	Mahlas	Matla' beyti/ bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
93-95	Fevrî	Ey gonce-dehen iyleme nâ-dân ile şöhet Hâr iylesün sen gül-i handân ile şöhet Ben bende muhâl iylemek ol hân ile şöhet Dil gerçi diler kılmagı cânân ile şöhet Eyler mi gedâ degmede sulţân ile şöhet	Tahmis-bend		Mef'ûlü mefâilü mefâ'ilü fe'ülün	
95-98	İshāk	Niçe bir menzirimüz diye fenâ eyleyelüm Ceres-i nâle ile dehre cefâ eyleyelüm Demidür 'azm-i reh-i dâr-ı beķâ eyleyelüm Yolına sen şanemüñ cânı fedâ eyleyelüm turalum kıavlümüze 'ahde vefâ eyleyelüm	Tahmis- bend		Fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilün	
98-103	Figānî	şubh-dem alup 'uţārid destine zerrîn kıalem Defter-i sîmāb-gün-ı çārume çekdi raķam	Kaside- beyit		Fa'ilâtün/ fa'ilâtün/ fa'ilâtün/ fa'ilün	
103-104	Aşıkî	Virme bed-aşla şaķın fırsat dilâ hîç bir nefes Zîr-i rân olmak gerek nâ-cins-i mānend-i fers Ādem olmaz iseñ biñ dürlü sa'î ile heves Meyve-vār olmaz bilürsün tertîb ile hâr ü has Nâ-kıs olmaz tertîb ile bu cihân içinde kes	Tahmis-bend		Fa'ilâtün/ fa'ilâtün/ fa'ilâtün/ fa'ilün	

S. N.	Mahlas	Matla' beyti/ bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
105-108	Askerî	Kişver-i hüsnüñ bu gün sulţānisun ey şāh sen Sende hatm oldı melāhat sendedür vech-i hasen Leblerüñ mül ruĥlarıñ gül ‘ārızuñ berg-i semen Bende oldum kâmet-i şimşāduña āzād iken Gülşen-i ‘ālem görünür gözüme sensüz diken	Terci-i bend- bend		Fa‘ilātün/ fa‘ilātün/ fa‘ilātün/ fa‘ilün	
108-115	Askerî	Ĥazret-i Sulţān Süleymān şāhib-i seyf ü qalem Berr ü baĥrüñ pādişāh-ı ĥusrev-i encüm-ĥaşem Vāriş-i mülk-i Sikender ġāzī-i şāhib-kırān Ser-ver-i iĥlīm-i Yūnān mālīk-i Beytū’l-ĥarem Rāfıziler şāhını māt itmek içün qahr ile	Terci-i bend- bend		Fa‘ilātün/ fa‘ilātün/ fa‘ilātün/ fa‘ilün	
115-117	‘Ulvi	Bir gice tutup mātem zulmetde idi dünyā Olmışdı o şeb ‘ālem fūrkat günine hemtā Qalmışdı kūsūf içre ĥurşīd-i cihān-ārā Maĥv idi ĥusūf içre bir māh-ı hümā-simā Eṭrāfum alup dehşet ĥayretde idüm tenhā Almışdı beni ġāyet efkār ile mā- hulyā Müstagraĥ idi ĥvābe bu dīde-i nā-bīnā Ġark-āb idi gird-āba bir keştī idi ġūyā Seyrümde o şeb gördüm bir vākı‘a-i kübrā Afāka kulaġ urdum iñlerdi dil-i şeydā	Mersiye-bend		Mef‘ülü/ mefā‘ilün/mef‘ülü/mefā‘ilün	

S. N.	Mahlas	Matla‘ beyti/ bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
117-118	Muhibbî	Cāme-i sıhhat hüdādan hālka bir hıl‘at gibi Bir libās-ı fāhîr olmaz cisme ol kisvet gibi Var iken baht ü sa‘ âdet kuvvet ü kudret gibi Halk içinde mu‘teber bir nesne yok devlet gibi Olmaya devlet cihānda bir nefes sıhhat gibi	Muhammes-bend		Fa‘ilātün/ fa‘ilātün/ fa‘ilātün/ fa‘ilün	
119-120	Behiştî	Rûz-ı ezel olub bize ‘unvân mu‘âf-ı ‘ışk Münkirler ile itmege geldük meşâf-ı ‘ışk Şemşîr-i āha her birümüz bir gılâf-ı ‘ışk Zâhid bizi güzâfın urur şanma lâf-ı ‘ışk Kālû belāda eylemişüz i‘tirâf-ı ‘ışk	Muhammes-bend		Mef‘ûlû/ Fā‘ilātü/ Mefā‘îlû/ Fā‘ilün	
120-123	Fevrî	Bir bölük oldı yine zulm-i sitem-cû begler Bir gürûh oldı hayfâ hodlu kanlu begler Bir çeridür gözi hûnî şacı cādû begler Bir alay oldı perî şîvelü āhû begler Gözi āhûlaruñ alayına yâ hû begler	Tahmis-bend		Fe‘ilātün /fe‘ilātün /fe‘ilātün/ fe‘ilün	
123-124	Mu‘idî	Cilve itdi yine bir kaç büt-i meh-rû begler Niçe büt her biri bir serv ü semen-bû begler Şalınur nâz ile ‘âşıklara karşı begler Bir alay oldı perî şîvelü āhû begler Gözi āhûlaruñ alayına yâhû begler	Muhammes-bend		Fe‘ilātün /fe‘ilātün /fe‘ilātün/ fe‘ilün	

S. N.	Mahlas	Matla‘ beyti/ bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
124-125	Fevri	Cân çıkarsa kūy-ı fūrkatde gam-ı dildardan Baş giderse ‘ışk içinde cünbüş-i ağıyardan Cāme-i ten yansa nār-ı sīne-i bīmardan Tāc-ı ser düşse hevā-yı āh-ı āteş-bārdan El çekem heb cān ü baş ü cübbe vü destārdan Geçmeyem hergiz belā-yı derd-i ‘ışk-ı yārdan Dönmeyem kalū belādan itdügüm ikrārdan	Müsebbā-bend		Fa‘ilātün/ fa‘ilātün/ fa‘ilātün/ fa‘ilün	
126-129	Yahyā	Yā ilāhī ne ‘aceb luṭf-ı firāvān itdūñ Kerem itdün bize in‘ām ile iḥsān itdūñ	Gazel-beyit		Fe‘ilātün /fe‘ilātün /fe‘ilātün/ fe‘ilün	
129-131	Ahmedī	‘Ārif ol mürşide ir zātuñı ‘irfān idegör Baş koyup işigine cānuñı kurbān idegör Kul iken kendü özüñ ‘āleme sulṭān idegör Kaṭresin baḥre karış kendüñi ‘ummān idegör Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör Hem-dem ehl-i dil olub tenüñi cān idegör	Müseddes-bend		Fe‘ilātün /fe‘ilātün /fe‘ilātün/ fe‘ilün	

S. N.	Mahlas	Matla‘ beyti / bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
132-133	Ahdî	Âdemüñ ‘ışk nedür bilmez iken evlâdı Bî-sütün içre komuşdum bu dil-i nâ-şadı Hiç aňlamamış idi Hüsrev ü Şîrîn adı Kûh-ı ğamda ben iderken dün ü gün feryadı Mâzer-i dehr soğurmamış idi Ferhâdı	Muhammes-bend		Fe‘ilâtün /fe‘ilâtün /fe‘ilâtün/ fe‘ilün	
133-134	Nev‘î	Ne mümkün oldu ğam-ı fûrkat ile ülfet idem Ne çâre var talebüñden senüñ ferâgat idem Ne kâdirem ser-i küyuñ varub ziyâret idem Ne fûrsât oldu saña hâlümü şikâyet idem Ne vüs‘at oldu ki buhrân-ı ğamın rivâyet idem	Muhammes-bend		Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün /Mefâ‘ilün/ Fe‘ilün	
134-35	Nevâyî	Taқdır ki tâ evvel ben kâbil idüm cānā Kapuñda ricā eyler bir sayıl idüm cānā Hem bî-ten ü hem bî-cān hem hem bî-dil idüm cānā Ne âteş ü bād ne āb-ı gül idüm cānā Sen serv-i hevā-bağşe ben māyil idüm cānā	Muhammes-bend		Mef‘ülü/ mefâ‘ilün /mef‘ülü/ mefâ‘ilün	
135-139	Usûlî	Cihānı ‘ışkla kıldı ğudā-yı Dād-gîr peydā Virüp nefhîyle cān ‘îsā’yı itdi bî-peder peydā Kemāl-i ğudretiyle zāhir ü bātında her peydā Vücūd-ı muţlakuñ baħrine mevci kim ider peyda Ene’l-ħaқ sırrını söyler eger maħfî eger peydā	Tahmis-bend		Mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	

S. N.	Mahlas	Matla‘ beyti / bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
139-144	Na‘tî	Ey güzîn-i her dü ‘âlem bihterîn-i enbiyâ Ahmed ü Maḥmūd ü ḥamid Muştafâ vü Müctebâ	Kaside-beyit		Fa‘ilâtün/ fa‘ilâtün/ fa‘ilâtün/ fa‘ilün	
144-146	Günâhî	Bûlbûl-i nevrûz ile nâlişde nâyilerdenüz Râst-ı ‘uşşâk içinde biz nevâyîlerdenüz şanma mânend-i ḥabâb-ı mey hevâyîlerdenüz ‘ışk meydânında baş oynar fedâyîlerdenüz	Terci-i bend		Fa‘ilâtün/ fa‘ilâtün/ fa‘ilâtün/ fa‘ilün	
146-148	Na‘tî	Kâfla nûndan yaratdı ‘âlemi cân-âferîn zâhir ü bâtın ḥakîkat evvelîn ü âḥirîn Şible bâlâ vü pest ü âsmân ile zemîn Kubbe-i çarḥ-ı mu‘allaḡ günbed-i ‘arş-ı berîn	Terci-i bend		Fa‘ilâtün/ fa‘ilâtün/ fa‘ilâtün/ fa‘ilün	
148-151	Makālî	Şadef-veş ger olmasa şad-pâre ḥâṭır Niğâr itmek olurdı sözde cevâhir	Kaside-beyit		Fe‘ülün/ Fe‘ülün/ Fe‘ülün/ Fe‘ülün	
151-155	Sırrî	Eger mümkün olsaydı def‘-i ḥa‘âṭır Olurdı dilümden dūr-i pāk zâhir	Kaside-beyit		Fe‘ülün/ Fe‘ülün/ Fe‘ülün/ Fe‘ülün	
155-156	‘Alî	İrdi âfâka yine naḡş-ı hezâr ile bahâr Sürḥ ü zerd ü çemen ü ḥaṭṭ-ı benefş jengâr	Kaside-beyit		Fe‘ilâtün /fe‘ilâtün /fe‘ilâtün/ fe‘ilün	

S. N.	Mahlas	Matla‘ beyti / bendi	Nazım şekli/ birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
156-157	‘Ulvi	Bir zamān ola ki gerdiş-i gerdān dükene Düşmeye kaçre-i rahmet yere bārān dükene Bitmeye sebze-i ter nehr-i firāvān dükene Boşala kīse-i kān kāse-i ‘ummān dükene Ne ğam-ı dil ne ğam-ı dīde-i giryān dükene	Muhammes-bend		Fe‘ilātün /fe‘ilātün /fe‘ilātün/ fe‘ilün	
158-160	Usūlî	Yā mücessem rūhdur yā peyker-i cān ol beden Y ā gül-i gülzār-ı cennet yā semen yā yāsemen	Kaside-beyit		Fe‘ilātün /fe‘ilātün /fe‘ilātün/ fe‘ilün	
160-162	Lās Kemāl	Güş-ı murg-ı dile gögden gelür āvāz-ı ħoros Kendūñi eyleme tezyīn mişāl-ı tāvus Diler ‘ālemde nedür diñle şadā-yı fāvus Vaqtidür na‘raları inle nedür tıbl ile kūs Çani sencer ü dārā vü çani keykāvus	Tahmis-bend		Fe‘ilātün /fe‘ilātün /fe‘ilātün/ fe‘ilün	
162-163	Der kenar	Nedir cān kim anı sen nāzenīn cānāne virmezler Sana āşık olanlar yoluna cānā ne virmezler	Gazel- beyit		Mefā‘ilün/ mefā‘ilün/ mefā‘ilün/ mefā‘ilün	müfred
163	Lās Kemāl	Cümle-i mālden senūñ oldurur Kim yedūñ içdūñ eyledūñ efnā	Gazel-beyit		Fa‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün	müfred
163-167	Fuzulî	Yā rab hemīşe lūtfuñu it reh-nümā baña Gösterme ol tārīķi ki yetmez saña baña	Gazel-beyit		Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün	

S. N.	Mahlas	Matla‘ beyti / bendi	Nazım şekli- birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
158-160	Usûlî	Yâ mücessem rûhdur yâ peyker-i cân ol beden Y â gül-i gülzâr-ı cennet yâ semen yâ yâsemen	Kaside-beyit		Fe‘ilâtün /fe‘ilâtün /fe‘ilâtün/ fe‘ilün	
160-162	Lâs Kemâl	Gûş-ı murg-ı dile gögden gelür âvâz-ı ğoros Kendüñi eyleme tezyîn mişâl-ı tâvus Diler ‘âlemde nedür diñle şadâ-yı tâvus Vaġtidür na‘raları inle nedür tıbl ile kûs Ķani sencer ü dârâ vü Ķani keykâvus	Tahmis-bend		Fe‘ilâtün /fe‘ilâtün /fe‘ilâtün/ fe‘ilün	
162-163	Der kenar	Nedir cân kim anı sen nâzenîn cânâne virmezler Sana âşîĶ olanlar yoluna cânâ ne virmezler	Gazel- beyit		Mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün	Müfred
163	Lâs Kemâl	Cümle-i mâlden senüñ oldurur Kim yedüñ içdüñ eyledüñ efnâ	Gazel-beyit		Fa‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün	Müfred
163-167	Fuzûlî	Yâ rab hemîşe luġfuñu it reh-nümâ baña Gösterme ol ġariĶi ki yetmez saña baña	Gazel-beyit		Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün	

S. N.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
170-173	'Adlî	Diñleñ ey ħalibân-ı rāh-ı hüdā Ne didi Muştafā ħabîb-i ħudā	Kaside-beyit		Fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlün	
173-174	'Adlî	 Ki 'aşk- lem yezel ihrağ idiyor ħalbimiz .. Eger nūr-ı cemāl-ı ħaħħ tecellî eylesün dirseñ Göñül âyînesini şayħal-ı tevĥîd ile	Gazel-beyit		Mefâ'îlün/ mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün	
174-175	Fevrî	Güller açıldı şahn-ı çemen sebze-zârdur Devrân-ı lāle mevsim-i zülf-i nigârdur Eyyâm-ı geşt-i deşt ü zamân-ı kenârdur Hengâm-ı 'ışħ ü vaħt-i mey-i hoş-güvâr dur Bülbül terâne başladı evvel bahârdur Şeydâlugum benüm yine bî-iĥtiyârdur	Müseddes-bend		Me'ûlû/ fâ'îlâtü/ mefâ'îlû/ fâ'îlün	
175-177	Zihnî	Ķaşr-ı vücûd-ı âdemi kim cān açar ħapar Bir tâb-ħānedür k'anı miĥmān açar ħapar Şandûħ-ı 'ömri ħāzin-i devrân açar ħapar Dil-ħānesini ħam-ı ruĥ-ı cānān açar ħapar Vuşlat - serāy-ı ħāşını sultān açar ħapar	Tahmis-bend		Fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlün	
177-179	Şeyh Ya'kûb	Bu ribâṭ-ı köhneñ küçedür miĥmānı Ki degül cā-yı iħāmet bu cihān-ı fāni	Kaside-beyit		Fe'îlâtün /fe'îlâtün /fe'îlâtün/ fe'îlün	

S. N.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Nazım şekli/birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
179-180	Ali Rızā	Devr-i la'lünde baş egmem bâde-i gülfâma ben Sāye-i pîr-i muğānda minnet itmeme cāma ben	Gazel-beyit		Fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlün	
180-182	Yūsuf Çelebi	Āferîn ey mürşid-i rāh-ı ĥudā Rāh-ber ü pîş-rev-i muḳtedā	Kaside-beyit		Fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlâtün/ fa'îlün	

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

421 NUMARA İLE KAYITLI ŞİİR MECMUASI İÇERİSİNDE YER ALAN TÜRKÇE ŞİİRLER (İNCELEME- METİN)

3.1. ÇEVİRİ YAZI SİSTEMİ

Mecmua’da yer alan şiirler Fonetik çeviri yazısıyla aktarılmış olup, özel isimlere gelen çekim ekleri ayrı yazılmamıştır.

1. Metinde kullanılan çeviri yazı alfabesi şöyledir:

Tablo 3.1. Fonetik çeviri alfabesi

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ء	,	ط	ţ
ب	B	ظ	z
پ	P	ع	‘
ت	T	غ	Ġ
ث	□	ف	F
ج	C	ق	k
چ	Ç	ك	k, g, ğ
ح	h	گ	Ń
خ	h	ل	L
د	D	م	M
ذ	z	ن	N
ر	R	و	v (o, ö, u, ü, ū)
ز	Z	ه	h (a, e)
ژ	J	ی	y (ı, i, □)
س	S	لا	Lā
ش	Ş		

2. Farsça vâv-ı ma’dûleler “” (h’ân) şeklinde gösterilmiştir.
3. Arapça ve Farsça birleşik sıfat ve isimler arasına bir çizgi (-) konulmuş, ekler bitişik yazılmıştır.

4. Metin içerisindeki özel isimler koyu harflerle gösterilmiştir,
5. İzahatlar dipnotlarla gösterilmiştir.

3.2. MECMUANIN ÇEVİRİ YAZISI

Kaşide-i Kürekçi El-Merhûm⁷

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

1. Çekdürüb fırkatañı bizden ırağ oldun sen
Baħr-ı fırkatde niçe furtunalar çekdüm ben
2. Sen yıķarsın bu yaķalarda gönüller şehrin
Dil ü cān mülkini yağma edici sensin sen
3. Bād-ı ‘ışķuñ alāvand eyledi şabrum gemisin
İlevend oldı gönül tıflı senüñ derdüñden
4. Barbarutsañ⁸ siyāh atlasdan olaldan, cānā
Gemici neftilerin ‘āşık-ı zār etdiñ sen
5. Seyr iden yüzüñi deryāda erişür hıızr’a
Kadre uğrar seni bir kerre kadirğada gören
6. Baħr-ı’ ışķ içre yürüsem n’ola yelken dorıda⁹
Bir ħarāmī bakııcı yāre esir oldum ben
7. Yār ağıyār ile deryāya çıkar seyrāna¹⁰
Ehl-i dil ‘āşık olan volta urur gen yaķadan
8. Dūd-ı āhum direk oldu bu zemīn keştidür
Bir yeñi¹¹ yelken olubdur aña gerdün-i köhen

⁷ Bu kaside Agehi’ye aittir. Bkz. A. Tietze, (1951). XVI. Asır türk şiirinde gemici dili, âgehî kasidesi ve tahmisleri, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt 9, s. 114- 116.

⁸ Barbarutsañ: Barbaritsañ. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

⁹ Dorıda: tozıda. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

¹⁰ Deryāya çıkar seyrāna: Seyrāna çıkar deryaya. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

¹¹ İki: Yeñi. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

9. Cānda suğuryadurur derd ü belā renc ü ‘anā
İstifa oldu gönül mankaları miḥnetden
10. Geldi çatdı dil ü cān zevraḳına derd ü belā¹²
Bizi çignetmege bu fülk-i felek tutdı¹³ dümen
11. Baḥr-i ‘aşḳ içre olan ‘āşıḳa pend-i zāhid¹⁴
Ḳaradan ālet oñarmak gibidür geñ yaḳadan
12. Rūzgār oldu muḫālif başuma üşdi¹⁵ belā
Başladı geldi ḳarıntı yine başdan ḳıçdan
13. Baḥr-i ‘ışḳa düşeli oldu muḫālif çenber
Ḳorḳum oldur ki gele bād-ı belā yapraḳdan
14. Eđer olduñsa muḫabbet deñizinde mellāḥ
Pusula şevḳ gerek ḫarta¹⁶ ḡam ü derd ü miḥen
15. Ḥūblar forsa¹⁷ ḳoçub saña kenār olmaz ise
Olma anlardan alarḡa bir iki gün ḳatlan
16. ‘ışḳ deryāsına şaldıñ yine¹⁸ dil¹⁹ zevraḳını
Bulımazsın bu yaḳalarda²⁰ dilā sen mesken
17. İy gönül niçe yatarsın bu limān-ı tende
Himmetüñ lengerin al mevsimidür aç yelken
18. Ḳorsan ol ḫasılı dünyādan alarga olıḡor
Bu ḫayırsız aṭada²¹ ṭırma gönül²² ise seren

¹² Derd ü bel: bād-ı belā. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

¹³ tutdı: Dutdı. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

¹⁴ Pend-i zāhid: pend iy zāhid. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

¹⁵ Üşdi: uçdı. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

¹⁶ Ḫarta: ḫarti. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

¹⁷ Forsa: Ursa, Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

¹⁸ Saldıñ yine: salduñ ise. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

¹⁹ Dil: gönül. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

²⁰ Yaḳalarda: ḳıyılarda. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

19. Himmetüñ göncügin elden şalıvirme zinhar
Keştî-yi şabruñı şaqla ālavand olmağdan
20. Alāmārgayla yürî²³ yoğ ise yel yelkende
Çünkü ‘aşık olımazsın hele bāri yelten
21. Kūlzūm-i ‘ışka sefer eylemege sa‘î eyle²⁴
Rūzgār ile²⁵ yürî tenta fora sök²⁶ yelken
22. Olmadın lenger-i ten baħr-i fenāda fonda
Pupa ālāt ile cān fırkatesini kullān
23. Etmek isterseñ eger bāğ-ı cinānda mānca
‘Amel ü zūhd kōmanyāsını vāfir yüklen
24. Orsa varsañ çıkaımaırsın poça varsan girdāb
Niçe kullansan atar kāraya bu keştî-i ten
25. Ey dirîğā bizi gāfille zebūn etdi hevā
Geldi çatdı demür üstinde yaturken düşmen
26. Yā İlāhî bizi girdāb-ı havādan kurtar
Bize yol ver varalum bir ilimāna erken
27. Olsa deryā kumu miğdārınca kayurmaz derdūñ
Sā‘ati var gezer ey Āgehî şabr et kātlan
28. Kelimātüm dürr-i deryāyı hakîkat añlar
Baħr-i ma‘nāda şināverlik iden chl-i sūħan

Nazîre-i Derûnî

²¹ Açada: adada. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

²² Göñül: n’ola. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

²³ Alamarğayla yürî: alamarğa yürigil. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

²⁴ Sa‘î eyle: ‘azm eyle. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

²⁵ İle: ola. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

²⁶ Sök: sür. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Kim ki deryâ-yı haķîķatde olursa ķapudan
Hâzret-i Nûh-i Nebî²⁷ gibi gerek ol ķorşân
2. Kıbleden esdi ²⁸döküp²⁹ bād-ı nesīm-i ķudret
Başladı itdi temevvüç yine deryâ-yı ķemen
3. Yir yirin yelken açub çıķdı nesīm-i ezhâr
Şanki deryâ-yı muhîţ³⁰ oldu fezâ-yı gülşen
4. Çaldı silistire ve şûr urdı meġer İsrâfil
Varuban³¹ kömiye didi gemiyisen ķullan
5. Kıadena ³²taķıbdı ayaġına çınaruñ cûlar
Sebze-zâr-ı ķemeni forsa gemi şandı gören
6. Çıķdı tıġını ³³çeküb ġâzî donanmacı gibi
Dil getürdi nażar-ı şâha bahâra süsen
7. Ele alub başını gitdi ķenârîñ³⁴ gördüm
Ķorķaram bād-ġazân getürdi yapraķdan
8. Mâh altunlu fener, dehr ķapūdân gemisi
Yâ yeñi³⁵ taķdı meh-i nev aña bir ġûb düme
9. Bir denizi şanasın mâhî ile toptoludur
Ķaşları fikri ġayâl ile bu ķeşm-i rûşen

²⁷ Nebî: necî. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

²⁸ Esdi: dökdi. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

²⁹ Dökü: dökdi. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

³⁰ Deryâ-yı muhîţ: deryâ-ı seffîd. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

³¹ Varuban: bad-bânı. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

³² Kıadena: kıadina. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

³³ Tıġını: tıġm. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

³⁴ Ķenârîñ: ķenârı. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

³⁵ Yeñi: meġer. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

10. Sulanur iki qadırğa gibidür iki gözüm
Qopdı müjgānı görüp buldı şanasın ilimān
11. Gönlüni bir güzele vir irişegör lebine
Gel demir qo demidür aç gözünü ya'nı şulan
12. Baqr-ı eşkümdе hayırsuz atadur çeşm-i fikār
Qal'e-i tende yaşum oldı şehā burç-ı beden
13. Dūd-ı āhım başım üzre göricek şındılar³⁶
Beni bu qal'e-i gerdüne top etdi başdan
14. Aldı oñsuz beni bir qarte şūratlu maryol³⁷
Nice demdür ki gönül volta urur geñ yaqadan
15. Poca git bir pāre³⁸ dünyādan alarğa ögelüm
Şāyed ola ki dökümdi bula oñat depren
16. Çünkü hapāzlama gösterdi raqībā qalduñ
Bize yanaşı bilürsen palarmar³⁹ vir qıçdan
17. Furtuna tutdı raqībı esicek bād-ı ecel
Tende tutdı yatur üstünde olan şanma kefen
18. Ölelüm ölmeden öñdin idelüm ya 'ni huzūr
Yıtalumm manqayı manqa demedin vardıyan
19. Dile iz'ān komanyāsını istif edegör⁴⁰
Açmadı keştı-yi tábüt kefen aç yelken
20. Dāmeniñ çek bu cihāndan (varınca)⁴¹
İskele al berü gel ol bu bizüm sancaqdan

³⁶ Mecmuada yer alan bu beyit, Tietze, a.g.m.'de yok

³⁷ Mecmuada yer alan bu beyit, Tietze' a.g.m.'de yok

³⁸ Pāre: yire. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

³⁹ Palarmar: palamar. Bkz. Tietze, a.g.m., s. 114- 116.

⁴⁰ Mecmuada yer alan bu beyit, Tietze, a.g.m.'de yok

⁴¹ Mecmuada yer alan bu beyit, Tietze, a.g.m.'de yok

21. Baħr-ı fūrķatde dōkūndi bulub oturmıřduķ⁴²
Hıaıı-ı dilber bize Hıııı oldu irişdi ķaradan
22. Didūm ey dost, beni řaldı ğamuñ girdāba
Sōzūm iřitdi zifoz didi raķīb-i dūřmen
23. Bizi avlatma begūm geh poca geh forsa gezip
Çekdürūp fıırķatūñi bizden irag olma iñen
24. Forā řalintiya bıraķdı hevā-yı ķaddūñ
Ķaraya atdı ğam-ı zūlfūñle keřti-yi ten
25. Ehl-i tecrīd gerek ķiři levendāne gerek
Olamaz keřti aña manķa gibi cāy-i vařan
26. Ğurbete bād-ı řabā gibi egerçi gitdiñ
Ey **Derūñi** hele yārāñı ķodıñ řaĝ ü esen

Naẓīre-i ‘ařķi⁴³

Fe’ilātūn Fe’ilātūn Fe’ilātūn Fe’ilūn

1. Tendeforma⁴⁴ deyu ten zevraķına ķūñki kefen
‘Adem iķlimine dek yelken aķar pīrāhen
2. Ķaņı līmāne ķaķarsuñ deyu mellāh-ı ecel
Fūlk-i ten ger senūñ⁴⁵ ūstūñe doĝrılđa dūmen
3. Çignedūr orsa varursañ eger emvāc-ı belā
Saĝanak poca varursañ⁴⁶ ğōtūrūr yapařķdan
4. Añ ol eyyāmı ki cem‘ ola ecel neftīleri
Yapařa⁴⁷ riřte-i ‘ōmrūñe deyūb ise⁴⁸ seren

⁴² Mecmuada yer alan bu beyit Tietze, a.g.m.’de yok

⁴³ Bu şiir Ařķi Divanında yoktur

⁴⁴ Tendeforma: tentefora. Bkz. Tuncay Tuncel. (2008). *Osmanlı şiirinde Gemicilik Terimleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

⁴⁵ Ger senūñ: řōyle eger, Bkz. Tuncel, a.g.t.

⁴⁶ Varursañ: yūrürsen. Bkz. Tuncel, a.g.t.

5.degüldür tenşür mankasına
Bir gün ola çıka fânüs-ı vücūduñ kapudan
6. Sadegör⁴⁹ lenger-i tasdîki limân-ı şer'e
Kurtıla tâ ki ⁵⁰vücūduñ alāvand olmağdan
7. Kırmaya bād-ı emel tâ ki 'amel riştesini
.....var kıoma kıat kıat elden
8. Geldi a'za şoyunub fortunalar eyyâmı
Korķum oldur ki düşe kıaraya bu fülk-i beden
9. Yelken ignesi gibi dikme gözün dünyāya⁵¹
Anı bildün ki⁵² hicāb oldu Mesîhe sūzen
10. Artdı fortuna sındı dil ü cān puşolası
'ışķiyā kıalmadı kındıl-i yürekde rûğan
11. şarşar-ı ğam şalar engine vücūduñ gemisin
Eylemezseñ alamarğayıla kenārın⁵³ mesken
12. Dükidüp 'ömr kıomanyasın ecel neftileri
Cān re 'isine şu dem kim deye kııl 'azm-i vaţan
13. Kıalmışam baķr-ı belāda meded it meded
Nice olur hālīm erişmezse 'ināyet senden
14. Himmetin eyle ħudāya baña bir hıız demi
Bir kenār ide bu ħürriyet denizinde erken
15. Eşnā bulup erişe bana bir tarķlık

⁴⁷ Yapaşa: yapışup. Bkz. Tuncel, a.g.t.

⁴⁸ İse: isa. Bkz. Tuncel, a.g.t.

⁴⁹ Sadegör: salagör. Bkz. Tuncel, a.g.t.

⁵⁰ Tā ki kelimesi Tuncel, a.g.t.'de yoktur

⁵¹ Dünyāy: dünyaya. Bkz. Tuncel, a.g.t.

⁵² Anı bildün ki: bildün ki. Bkz. Tuncel, a.g.t.

⁵³ Kenārın: kenārı. Bkz. Tuncel, a.g.t.

Zevrağ-ı himmet ile kırtara bu tūfāndan...⁵⁴

16. Hızr imānı ilāhī bana yoldaş eyle
Varıcağ hazrete şakla yolımı düşmāndan

Mısır defterdārı ‘Ali Efendi

1. ‘Arab ü Kürd ü ‘Acem ez mā
.....
2. Acı sözlerle gelüb cümle mevācib...
tatlı cānımdan iderler beni dāim bī-zār
3. Dūd-ı āhım elemnden tokuz eflāke erer
Eşk-i çeşmim yeli deryāyı o dem kan boyar
4. ‘Ayn-ı ef’ī görünüyor ‘ayn-ı ‘ulūfe gözüme
Lām-ı Dağı halka-i mar
5. Katılanıñ bir iki gün deyü minnet kılsam?
Her birü kendü dilince sögüb eyler beni bi- zār
6. ‘Arab olan ‘Arabī diliyle dāyım.....
.....
7. ‘Acem olan Dağı dem-ā-dem sözi bu
Men to kaffe bekonem haqq merā hem be-şumār?
8. Kürd olan bunu irād eyler
Der keşem bizānī derd-i men tū biyār
9. Harfe? Cāhil olanın şırrınca cevābı dağı bu
.....
10. Ez māğazabla atılub üstüme dir

⁵⁴ Kelime maddi hasardan okunamadı

-
11. Heb olub.....cümleyle dirler kim
Dām- 1 lā yoğsa.....
12. Ürümekdür sözi.....
.....
13. Bu sözi.....bilmez
.....
14. Bir iki.....
.....
15.
.....
16. Bu zebānla zebāniler ider yeñi hayf?
Böyle lafla geçer ‘ömrher bār

Fuzūlī Bağdādī

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Perde çek ‘aybına zulmet gibi halka⁵⁵ dāim
Ger dilersen ki naşībūñ⁵⁶ ola saña āb-ı hayāt
Kılma hurşīd kimi ‘ayb-nümālık ki felek
Yere şalmaya seni ba‘de ‘ulüvv-i derecāt

Nizāmī⁵⁷

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

⁵⁵ Halka: halkın Fuzuli Divanı (FUD).

⁵⁶ Naşībūñ: naşib. Bkz. FUD

⁵⁷ Bu şiir Nizami Divanında mevcuttur. Bkz. F. Turpçu. (2016). *Karamanlı Nizami Divanını Yeni Bir Nüshası, (Metin-Nesre Çeviri-Tıpkıbasım)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

1. İtmedin seyl-i fenā ‘ömr-i diyārını ḫarāb
Ḥuz mine’l-‘īyş⁵⁸ naşiben ve mine’l-‘ömri nişāb
2. Feth-i bāb-ı harem-i ‘īyş zi meyhāne taleb
Rahim-allāhu li-men allemenī fetḥu’l-bāb
3. ‘ıyş it ey ‘āşık-ı şeydā ki bahār-ile yine
Züyyine’r-ravzatü ke’l-cenneti bi’l-verdi ve tab
4. Göñlüñü bir büte vir bencileyin kim diyeler⁵⁹
Yesserallahü limen a‘şakahü ḫüsni me‘āb
5. Serv-i nāzı ki zi-ruḫsāre-i tü rüz şeved
Lev tecellā leke fi’ z- zulmeti min ğayrı hicāb
6. Baña senden ğam-ı endūh⁶⁰ ‘anā oldı naşīb
Ḳısmetī minke belāī vü anāī vü ‘azāb
7. Genç-i sevdā-yı to der künc-i dilem mu‘tekif est
Meskenü’l-kenzi vü me’vāhu ḫarābun vü yebāb
8. Miḫnet-i hecre⁶¹ Nizāmī niçe bir eyleye şabr
Sādetī ihtiraḳü’l-ḳalbü bi-şevḳi’l-aşḫāb

Başlıksız

Mefā‘ilün mefāilün mefāilün mefā‘ilün

1. Ki pülād olsa iki şakḳ iderdi kūh-ı Elburzı⁶²
Çekince seyf-i ḫūn-rizi şalınca tiġ-i bürrānı
2. Ḥadeng -efgen dil-āverler ki eñ ednāsunuñ tiri
Geçer ilmezdi biñ ḳat olsa dehrūñ çerḫ-ı ḳalkanı

⁵⁸ ‘ıyş: ‘İsī. Bkz. Karamanlı Nizami Divanı (KND)

⁵⁹ Göñlüñü bir büte vir bencileyin: göñlüñü bencileyin bir büte vir. Bkz. KND

⁶⁰ Ğam-ı endūh: ğam ü endūh

⁶¹ Miḫnet-i hecre: miḫnet ü hecre. Bkz. KND

⁶² Bu şiir Fevri Divanının 22. Kasidesidir. Kaside parça parça değişik varaklarda ele alınmıştır

3. Ğazanfer-ferr ü zür- āver tüvānā gürbüz erler kim
Şalarsa gürzini haşhaş ider kuhsār-ı Balқанı
4. Tüfenk-endāz ġāziler kim atdukça haṭā itmez
Feleklerde nişāne itseler Behrām ü Keyvān'ı
5. Nice üstād ṭopçı pehlivānlarla ki her biri
Yıkardı bir atımda ḳal'a-i gerdün-ı gerdānı
6. Niçe kez üstüne vardı⁶³ bu ġüne 'asker ile kim
Ne ḥaddi var ne 'arri⁶⁴ var ne pāyānı ne oranı
7. Velī evvel varışda 'adl ü dādı iyleyüp cārī⁶⁵
Re'āyāsın ri'āyet eyledi terk itdi tālānı
8. Ki şayet bile miḳdārın edüb inşāf ile tevbe
Du'ā-yı Ḥayr ile yād eyleye aşḫāb-ı Ḥullānı⁶⁶
9. İkinci varışında gördüğüm *inşāfa gelmek yok*
Ziyāde oldu gitdikçe 'inād ü zūlm ü ṭuġyānı
10. Üçüncü varışında daḫı yaḳub yıkdı mülkün
Niye ḫalḳına mebzūl idi lūṭf ü cūd ü iḥsānı
11. Sarāyın yıkdı mülkün yaḳdı şehrin⁶⁷ tār -mār itdi
Akıtdı seyl-i ḫūn gibi kızılbaşdan ḳara ḳanı
12. Ve bi'l-cümle bu üç 'azm-i hümāyununda ṭahmāsuñ
Diyārın aldı ma'mūr eyledi Baġdādı vü vānı
13. Ḥalāş etdi ḫuzūm⁶⁸ -i şevm-i mülḥidden bi-ḥamdi'llāh
Cenab-ı meşhed-i kan-ı şecā'at şīr-i yezdānı

⁶³ Üstüne vardı: vardı üstüne. Bkz. FD

⁶⁴ 'arri: 'addi. Bkz. FD

⁶⁵ Cārī: pīşe. Bkz. FD

⁶⁶ aşḫāb-ı ḫullānı: aşḫāb ü ḫullānı. Bkz. FD

⁶⁷ Şehrin: ceysin. Bkz. FD

⁶⁸ ḫuzūm: ḫudūm

14. Yudı seyl-āb-ı şemşir ile ol nā-pāk meşrebden
Turāb-ı āsitān-ı meşhed-i şāh-ı şehidānı
15. Qadem başmağ ile ol hıttaya ol gül-bün-i devlet
Gül ü lāleye pür kıldı kenār-ı qabr-i Nu‘mānı
16. şoñunda hōd kırub ceyşin yıqub ‘ırzın yaqub şehrin
Revān virdi⁶⁹ hārāba Naḥcivān ü aldı Vistānı
17. Anuñ başunda odlar yaqdı kim hun-i şi‘ā‘idür
Berā-yı devleti üzre degüldür tāt-ı sulṭānı⁷⁰
18. Kemāl-ı ḥavf ü ḥaşyetden başına tāt tar geldi
Şeh-i rūma muḳābil olmağa olmadı dermānı
19. Vezir-i şā‘ibü’t-tedbire ‘asker koşdı gönderdi
Olub mağrūr şāyed cenk ide anuñla ol cānı
20. Anuñ da çünki seyl-āb-ı qazā-veş cūşın işitdi
Yolına⁷¹ şapmayup tırmağa olmadı dermānı
21. Hemān ceddı yolun tütub bırağdı nize vü tigin
‘aşāyı götürüb Qaçdı kılup terk adı vü sānı
22. Nice yıl bād-veş üftān ü ḥayrān ü ber-gürizāndur
Qoyub ma‘mūrı mesken eyledi kūh ü beyābānı
23. Velī çün gördi murğ olup hevāya uça
Yiter ardınca şāhın gibi şāhuñ tır-i bürrānı⁷²
24. Perī olub göge çıka melā‘ik gibi gāziler
Şihāb-ı nize ile zaḥm⁷³ ider elbette şeyṭānı

⁶⁹ Virdi: vürüp. Bkz. FD

⁷⁰ Berā-yı devleti üzre degüldür tāt-ı sulṭān: ser-i bī-devleti üzre degüldür tāt-ı ḥākānı. Bkz. FD

⁷¹ Yolına: yolından. Bkz. FD

⁷² Bürrānı: perrānı. Bkz. FD

⁷³ Zaḥm: recm. Bkz. FD

25. Düşüb ahū gibi ғаға kaçarsa server-i rūmuñ
Yetişüp⁷⁴ pārelerdi it gibi bir merd-i sekbānı
26. Giyāh-āsā girüp bir bīşeye siñse hirāsından
Virür seyl-i fenāya pādişāhuñ tīg-ı bürrānı
27. Eger sürāh-ı mūş-asa delüp yir dibine girse
Külüng ile ‘arz bulur⁷⁵ ğuzātun atı oğlanı
28. Öküz boynuzuna daħı girürse ehl-i islāmuñ
Emān virmez bulur qaşşāb-ı tīg-i hūn-efşānı
29. Beher taqđir bildi⁷⁶ kim hūlāşa olmayup çāre
Giriftār olur āħir aşşı itmez soñ peşimānı
30. İtā‘at etdi ol şāh-ı kerīmūñ emrine lā-büdd
Kılub ‘arz-ı ‘ubūdiyyet umup in‘ām ü ilhāsānı
31. Olub cürmine nādim i‘tirāf itdi kuşūruna
‘Azīmet kıldı kim terk eyleye min ba‘d ‘işyānı
32. O sulţān-ı hilāfet-menziletten eyleyüp bī‘at
Ola min ba‘d karnen ba‘de ķarnin bende-fermānı⁷⁷
33. ‘itāat eyleye ħaķka teşebbüş eyleye şer‘a
Şenālar ide şeyheyne aña ħayr ile ‘oşmānı
34. Nevāhı vü evāmirden birinde itmeye ihmāl
Eĥādīşi temessük eyle tuta ħük-m-i ķur‘ānı
35. Bu ħāli südde-i ‘ālīye şimdi ‘arz içün geldi
Kefen ber-düş çaķ başı berāber niçe sulţānı⁷⁸

⁷⁴ Yetişüp: yetişür. Bkz. FD

⁷⁵ ‘arz bulur: ķazar bulur. Bkz. FD

⁷⁶ Bildi: buldı. Bkz. FD

⁷⁷ Min ba‘d karnen ba‘de ķarnin “Sonra, asır asır”

36. Yüz urub hāk-i pāyine şununca begleri ‘arzın
Kadīmī‘ ādet üzre cūş idüb deryā-yı ihsānı
37. Qabūl idüp anuñ ‘özrin gelen kavmini luţfundan
ziyāfet etdi virdi hil‘āt ü genç-i firāvānı
38. Bilinmez cümle virdügi ‘uţarid ger muhāsib -veş
Yine nefsine darb itse nücüm-1 çer-1 gerdānı
39. Anuñ her bir vezirüñ⁷⁹ virdügi dil eylemez taşnīf
Eger tefriķ ide andan nufūs-1 nev‘-i insānı
40. Bunuñ bu⁸⁰ bir gazāsıdur qalan yā resūla’llāh
Bilürsün kim⁸¹ zebān-1 hāme tefşil idemez anı
41. Mücerred hasbeten li’llāh ve marzāt-1 şerīfün çün
Niçe yüz kerre yüz biñ ‘askeriyle ol kerem kânı
42. Süm-i esbine çignetdi yem-i hayline ğarķ itdi
Diyār-1 şarkı vü ğarbi alāmānı qaramānı⁸²
43. Niçe yıl ihtiyār-1 ğurbet itdi yā resūla’llāh
Umub qurb-1 şefā‘atle hużūr-1 fażl-1 raḥmānı
44. Ne ḥaddimedür benim söz söylemek ey zübde-i ‘ālem
Velī ğüstāḥ idermiş luţf ü fażl ü ḥulkuñ ihsānı
45. Budur senden murādım kim şefā‘at idesin ḥaḳdan
Mu‘azzez ide dāyim ḥazret-1 sulţān süleymānı
46. Revādur ya resūla’llāh olursa luţfuña mazḥar
Quluñdur ümmetiñdür olsa dehrüñ⁸³ n’ola sulţanı

⁷⁸ Sulţanı: ḥānı. Bkz. FD

⁷⁹ Vezirüñ: veziri. Bkz. FD

⁸⁰ Bunuñ bu: bu anuñ. Bkz. FD

⁸¹ Bilürsin kim: bilürsin sen. Bkz. FD

⁸² Qaramānı: qaraqanı. Bkz. FD

⁸³ Dehrüñ: dehr. Bkz. FD

Kaşıde-i Figānīder na‘t-ı sultān sūleymān...

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün⁸⁴

1. ‘Azm-i şikār idince şeh-i qahramān-ı ceng
Ser-geşte oldu havf ile bu nıl-gün neheng
2. Aldı kemān-ı Rüstem-İ Zālı felek ele⁸⁵
Derrende cānverlere atmağ için hadeng
3. Qavs-i kuzah kanadı vü minqārı māh-ı nev
‘Ankā-yı çarha cirm-i dırahşān-ı mihr çeng
4. ‘Ankā iken hamāme gibi çizginür döner
Ser-geşte oldu havfuñ ile çarh-ı nıl-reng
5. İskender-i veğā vü Nerimān-ı kār-zār
İskendiyār-ı ma‘reke Efrāsiyāb-ı ceng
6. Sultān-ı berr ü baḥr Sūleymān-ı şarḫ ü ğarb
şāḥib-ķırān-ı dehr şehensāh-ı nīk ü neng⁸⁶
7. Faḥr idinürdi ey şeh-i gerdün-kevkebe
Dutsa⁸⁷ rikābın āşafunuñ ḥüsrev ü Peşeng
8. Kem kullaruñ durur ki şalınmışdur uçlara
Sultān-ı Mışr şāh-ı‘ Acem Erdel ü Fireng
9. Telḥ olduğına kām-ı baḥr bu durur sebeb
şu oldu havf-ı tıḡuñ ile zehre-i neheng
10. Şol ḥaddedür sūtūh⁸⁸-ı vaḳāruñ ki olmaya
Bār-ı girān-ı ḥaşmetüñe kūh-ı ḳāf deng

⁸⁴ Bu şiir Figanî Divanında mevcuttur. Bkz. Gülşen Ç. Cankurt. (2015). *Figanî Divanı Gramatikal indeksi*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, s.15-18.

⁸⁵ Kemān-ı Rüstem-ı Zālı fele: kemān-ı Rüstemi Zāl-ı felek. Bkz. Figani Divanı (FİD)

⁸⁶ Nīk ü neng: nīḳ-neng. Bkz. FİD

⁸⁷ Dutsa: tutsa. Bkz. FİD

⁸⁸ Sūtūh: sūkūn. Bkz. FİD

11. Cāndan ümīd kesdi görüp berķ-i tīġuñı
Gökde bulutla ceng ü cidāl eyleyen peleng
12. Arķurı gelmesün şehe diyü hizebr-i kūh
Baş açdı girdi rezme ķoyub dāmenine seng
13. Olup havāle ħayme⁸⁹ gibi göz ü ⁹⁰şeş-perüñ
Dār-ı cihānı eyledi anuñ başına⁹¹ teng
14. Cān atdı ķafa ħavf ile Sīmurġ bāl açup
Pervāz olunca⁹² nāvek-i šāh-ı ħuceste-neng
15. Her kim içerse ķatre-i peykānuñı geçer
Ķatmışlar aña şu virür iken aña⁹³ şereng
16. Yedüp götürmeġe şeh-i ħāver rıķābuña
taķdı sipihr şīrine zer-kār pāleheng
17. Çerġuñ⁹⁴ ne cānı var gele ķarşuña kim oķuñ
Ger kūh-ı ķāf olursa siper eylemez direng
18. Her kim tekāvür üzre gözedir⁹⁵ seni şehā
Sulţān-ı ħāver-i felek-i lāciverd-reng
19. Destüñe ķoymaġa⁹⁶ senüñ ey šāh-bāz-ı ķadr
Oldı sipihr beyzāları ayāġıña zeng
20. Bir şūret ile daĥı görünürdi midĥatüñ
Ayīne-i tabī‘ atümi tıttımasaydı jeng

⁸⁹ Ħayme: şıtma. Bkz. FİD

⁹⁰ Göz ü: gör ki. Bkz. FİD

⁹¹ Başına: gözine. Bkz. FİD

⁹² Olunca: idince. Bkz. FİD

⁹³ Aña: meġer. Bkz. FİD

⁹⁴ Çerġuñ: fursüñ. Bkz. FİD

⁹⁵ Gözedir g öre dir. Bkz. FİD

⁹⁶ Ķoymaġa: ķonalı. Bkz. FİD

21. ab‘-ı **Figānī** yüksek uçardı Hümā gibi
Şāh-ı yegāne itse aña rağbet-i güleng
22. ab‘ um semendini koşaram ehl-i naẓm olan
Meydāna gelsün eylesün hiç ‘öẓr-i leng
23. Terk eyle lāfı dāver-i devrāna kıl du‘ ā
tab ‘uñ çü kıldı⁹⁷ midḥat-i zātında lāl ü deng
24. Türk-i felek nitekim alup destine kemān
Naḥcīr kaşdına āta olur her yaña⁹⁸ hadeng
25. ḥūrşid mākīyānī ola bezmüne kebāb
Muṭrib o bezme Zöhre-i zehrā-yı şūḥ ü şeng

Kaşide-i Figānī el- merḥūm der na‘t-ı İbrāhim Pāşā⁹⁹
Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Bir dün ki cünd-i şām ile ceng itdi āsumān
Oldı burūc-ı ƣal‘a-i gerdūnda çok kıran
2. Aldı eline tıgını Behrām-ı dār ü gīr
Bārū-yı ƣarḥa ƣıƣdı neberd itmeke hemān
3. ḥıfẓ iyleyüp¹⁰⁰ kılā‘ını kat kat feleklerüñ
Ol gice bām-ı ƣarḥa Zuḥal oldı pāsban
4. Eṭrāf-ı kâinata haber kılmağa güneş
Od yaƣdı evc-i ƣal‘e-i gerdūna¹⁰¹ nā-gehān
5. Top almış idi ƣal‘e -i gerdūnı cünd-i şām
Oldı livā-yı ḥüsrev-i ḥāver hemān ‘ıyān

⁹⁷ Kıldı: oldı. Bkz. FİD

⁹⁸ Yaña: canibe. Bkz. FİD

⁹⁹ Cankurt, a.g.t. s.15-18.

¹⁰⁰ İyleyüp: itmeğe. Bkz. FİD

¹⁰¹ ƣal‘e-i gerdūna: ƣulle-i gerdūnda

6. Bindi tekāvür-i felege ‘azm-i rezm idüp
Aldı eşi’adan eline tığ-i zer-nişān
7. kalb ü cenāh-ı meymenesi tār-mār olup
Oldı ‘adem-i memālikine şeb-revān revān
8. Sulţān-ı şubh böyle yüz ağardımaz idi
Ger olmasa penāh-ı vezīr-i şeh-i cihān¹⁰²
9. Fursat-kār nāme-i mektūbımı ne sipihr¹⁰³
Maşşūd-ı kār-ḫāne-i ebdā’sın figān
10. Aşaf-şaf-ı zamān ü Süleymān-ı şark u ğarb
Ser-‘ asker-i müdebbir-i pāşā-yı kāmran
11. Bu‘ izz ü şevketi ki saña virdi zıll-i ḫaḫ
Lāyık ögünce olursa Erdevān devān
12. Görse meḫābetüñi eyā Rüstem-i veğā
Mihrüñden¹⁰⁴ ister idi senüñ ḫaḫramān emān
13. Haşmuñ kafası kulle-i ḫāf olsa fi’l-meşel
Ḥurd ide ḫarb-ı destānı¹⁰⁵ şeş-per-i girān
14. Hindū-yı muḫbil olmağa kapuñda dem-be-dem
Çalışdı cān ü baş ile şemşir-i ḫūn-feşān
15. Eflāke irse kevkebe-i ‘izzetüñ nola
Bir ketḫuda durur senüñ¹⁰⁶ İskender-i zemān
16. Aldı ḫanadı altına gerdünı beyza-vār
Şeh-bāz-ı himmetüñ ki aña ‘arş oldı āşiyān

¹⁰² Penāh-ı vezir-i şeh-i cihān: penāhı vezir-i şeh-i cihan. Bkz. FİD

¹⁰³ Bu beyit Figani Divanında yoktur

¹⁰⁴ Mihrüñden: ḫahruñdan. Bkz. FİD

¹⁰⁵ Ḍarb-ı destānı: ḫarb-ı destüñ ile. Bkz. FİD

¹⁰⁶ Senüñ: saña. Bkz. FİD

17. Benzetdi kendüyi var ise işigüñe kim
Gerdün-ı dūnuñ üstine yol sürdi Kehkeşān
18. İbrāhīm oldı nāmūñ eyā kân-ı ma‘ delet
Bu faqr âteşini baña eyle gül-sitān
19. Gülzār-ı midḥatūñde uçarken göñül kuşu
Cān bülbüli bu şi‘ r-i teri okıdı hemān¹⁰⁷
20. Ağzuñ ḥadîşine açamaz zerrece dehān
Esrār-ı ğaybe vāqıf olan tab‘ -ı ḥurdedān
21. Ey serv-i hoş-ḥırām şaķın yolıña gelür
Her şūya şu gibi gel akıtma yaşum revān
22. Cām-ı şafāyı şun tolu ey pîr-i deyr kim
Bir laḥza çerḥ-i ... unudam hemān
23. Gözden çıkalı gelmedi hiç ‘ aynuma yaşum
Merdüm gibi kim eyleye kendü yirinde ḳan
24. ḳaldum ayakda miḥnet-i derd ü elem elüm
Ey şeh-süvār-i ma‘ reke-i aḥirü’z-zemān
25. Meddāḥ olalı saña eyā ma‘şer-i cinān¹⁰⁸
Oldı Fiğāni ‘ arşa-i nazm içre pehlevān
26. Rūmuñ Kemāli dirdi şüphesiz baña¹⁰⁹
Görse kemāl-i kudretümi ehl-i İşfahān
27. ḥatm eyle dāsītānı şürü‘ it şenāsına¹¹⁰
Uzatmağıl ḥikāyeti mānend-i ḳışşa-ḥ‘ān

¹⁰⁷ Revān: hemān. Bkz. FİD

¹⁰⁸ Ma‘şer-i cinān: müşterî-cenāb. Bkz. FİD

¹⁰⁹ Dirdi şübhesiz baña: dirdi baña şüphesiz eger. Bkz. FİD

¹¹⁰ İt şenāsına: it du‘āsına. Bkz. FİD

28. Tā ƙal‘e-i sipihre nücūm eyleye hücūm¹¹¹
Tā kim niyām-ı ŧebde ola tiğ-i ħor nihān
29. ƙaƙub kemendi gerdenine ħarb-ı dest ile
Devlet ƙapuna ħaŧmı getüre keŧān keŧān

Başlıksız¹¹²

Mef‘īlūn mefāīlūn mefāīlūn mefā‘īlūn

1. Cihān durduƙça¹¹³ taht-ı salṭānatda ber-devām olsun
İriŧŧin rub‘-i meŧkūne anuñ meŧŧur-ı dīvānı
2. Anuñ zıll-ı hümāyūnında ħoŧnūd¹¹⁴ olalar dāyım
Ƙamū evlādı ālī bendesi a‘yānı erkānı
3. Ĥalīfeñdür bugün ħaŧr ola yarın ƙār-yāruñla
Cinānda ħazret-i ħaƙk eyleye dīdārın erzānı
4. Cihānda sancāğın çekdi niçe dem rüz-i maḥŧerde
Ola sancāğı sancāğıñ yanında ey kerem kānı
5. Bī’-ħaƙƙ-i rabb-i ‘ālem yā nebiya’llāh ol demde
‘ināyet ƙıl ki ol sancāƙdan ola Fevrinūñ cānı
6. Zebān-ı ħāme ƙāŧır yā resūla’llāh na‘tūñde
Velī çün ŧehr- yār oldu senūñ ŧer‘ūñ nigeħ-bānı
7. Cihān ħaƙına lāzumdur aña ħayır du‘ā itmek
Bana vācibdür anuñ medḥ idüp olmaƙ ŧenā-ħānı
8. Revādur ŧimdiden ŧañra senūñ izn-i ŧerīfūñle
Aña inŧād ide ħāmem bu nazm-ı gevher-efŧānı¹¹⁵

¹¹¹ Nücūm eyleye hücūm: hücūm eyleye nücūm. Bkz. FİD

¹¹² Bu ŧiir FD’de 115. Beyitte yer almaktadır

¹¹³ Durduƙça: ıurduƙça. Bkz. FD

¹¹⁴ Ĥoŧnūd: ħoŧ-ħāl. Bkz. FD

9. Alā ey cism-i pākīnūñ vüçüd-1 ‘ālemūñ cānı¹¹⁶
Kelāmı mürde-diller..... dūr senūñ
10. Velī bāz-1 felek pervāzı merd-i cihān-gīri
Zebān-1 bülbül gūyā-yı gül-zār-1 ...
11. Belāğatde cihānun hāfızı sultān-1 süleymān-1 sübhānī
Fesāhetde zemānuñ husrevi sultān-1 hākānī
12. Rüsūm-1 nāmesi kāmilleriñ menşūr-1 iķbālī
Rükūm-1 hāmesi bī-dillerūñ hāzer-dil ü cānı
13. Turāb-1 pāy-1 iksir-i sa‘ādet cevher-i devlet
Pür-gencine-i baḥşı ğıbṭa-i emvāc-1 ‘ummānı
14. Cemāl-1 burç-1 ‘izzet ehlinūñ māh-1 cihān-tābı
Ḥayāl-i genç-i ‘uzlet kumunuñ şem‘-i şebistānı
15. Selāṭīn-i ğāzā endīşenūñ şāh-1 ebū’n-naşrı
Esāṭīn-i ‘atāya pīşenūñ sultān-1 devrānı
16. Şeḫāvet meclisinde luṭf-1 cūduñ ḥader-i vaḳti
Şecā‘at ‘arşasında zarb-ḥarbūñ merd-i meydānı
17. Penāh-1 dīn ü dünyā vü melāz-1 devlet-i ‘aẓmi
Ġaniye faẓl-1 Rabbānī faķire zıll-1 yezdānī
18. Ḥayāt-1 cism-i ‘ālem cān-1 pek ḳalb-i ādem
Sa‘ādet mülkinūñ İskenderi dehrūñ süleymānı
19. Mu‘īn-i dīn ü dünyā ḥazret-i sultān süleymān ḥān
Ki zātıdur ḫilāfet mülketünūñ kāmīl insānı
20. Sen ol sultān-1‘ādilsün ki ḳomış zāt-1 pākūñde
Ḥüdā hem devlet-i faẓlı vü hem mihri vü iḥsānı
21. ‘Adālet ḳaşrısın sen bu feẓāyil-i çār dīvārda
Ḥüdādan isterin kim ḥaḳḳ mü‘ebbed eyleye anı

¹¹⁵ Bu mısra Fevri Divanında yer alan 22. Kasidenin matla beytidir

¹¹⁶ Bu beyitten itibaren varakta yer alan şiirler Fevri Divanında yoktur.

22. Sen erlikde ‘Alī vü ḥamzāya mānend iken kimdür
Saña benzer diye yā ḳaḥramānī yā Nerīmānı
23. Nihāyetde saña pīl-i dehān dense revā mıydı
Eger pīl-i dehānde olsa şekl-i ḥūb-i insānı
24. Senün bu zerd-peyker post-pūş olmuş...
Şecā‘at kūh-sārı ḳullesinün şarı aḳ ...
25. Teng bir post giymiş sürḥ-rū dīvāneñi görse
Kitāba yazmaz idi şeyḥ sa‘dī ḳızıl arslanı
26. Ezel-i şehler baş üzre götürümüş.....taşı
Senün ḳapında ḥādum etdi ḥaḳ yāḳūt ü mercānı
27. Seni dārāya iştibah eylemişler niçe şāirler
Eger ben şā‘ir isem ḳavlūñe beñzetmezem anı
28. Saña İskender-i şānī demek evvel revā mıdur
Muḥaḳḳaḳ ḳalsa bu devlet olurdu ol saña şānī
29. Buña şāhid degül mi aldıḡı iḳlīmi İskender
Degülmiş zabṭına ḥāver¹¹⁷
30. Senün fetḥ itdigün iḳlīmi kemter ḳulıña virseñ
Anı zabṭ idüb olur idi ol diyārın.....
31. Diyār-ı Mısr.....bādişeh olmaḡ ile maḥzā
Ḳılub Fir‘avn ulūhiyyet hevāsın itdi tuḡyān
32. niçe yıl şāhāne zabṭ irer ḡurūr etmez
Gehī bir ḥādum-ı nā-pāk gehī bir bek oḒlanı
33.
Ḳuluñ fetḥeyleyüb aldı.....
34. Kerāmet bundan özge niçe olur kim ṭurdıḡıñ yerde
Cezāyir ḳumu üstine çöküb şemsīr-i bürrānı

¹¹⁷ Mecmuada eksik yazılmış

35. Kırub küffârı evlâdın esîr etdiñ alub mâlın
Halâş etdin niçe şehr-i diyâr-ı ehl-i îmânı
36. Süleymânlık degül mi kâpudānuñ hüküm edüb senâ ile
Götürdi tahtını geşt etdi deryâ-1.....
37. Fıreñgiñ portûkālîñ hâkine.....
Diyâr-ı ğarbı aldı tıtdı eṭrâf-1.....
38. Kaşîdem nola vaşfuñ biñ cümlede temâm olmaz
Kişi yazsa tevâriḥ-i kemâl-ı âl-ı ‘oṣmânî
39. Hudānuñ heybet-i ma‘mûrı ḥaqqı dünyâ....
Senüñ mi‘mâr-ı ‘adlûñ gibi olmaz ‘âleme bânî
40. Cihân lutfuñle ma‘mûr oldı şol deñlü....
Meğer genç-i ‘ademde bula vîrânı
41. Şehâ sen şol.....
Ki kaḥr ü lutfuñla.....
42. Bu kadri kaṅı sulṭāna virdi ḥaḫ.....
İrelden şâh....tahtıña gerdün-ı gerdiyânı*
43. Ki envâ‘-1...cem‘ olır eşiğinde
Bu deñlü ser-firâz ü
44. Cemî‘-i....dâd degül midür ki kahrile
Ketürdüñ.....
45. M... derine niçe elçilerle gönderür...
Saña
46. F.....tevâyifden gelüb giden
.....

Kāşīde-i Nizāmī¹¹⁸

Mef'ülü fā'ilātü mef'ailü fā'ilün

1. Ey şer' ile muḥalled ü ḳavl ile mu'temed
Ve'y ism ile Muḥammed ü vaşfiyle Mustāfā
2. 'izz ü celāl içünde Süleymān-ı vaḳt olur
Her mūr üzre kim şalasın şāyesin hü mā
3. Yoğrıldı ḥāk-i ḳāleb-i ādem ki tā bula
Ḥışt-i vücūduñ ile şeref ḳaşr-ı enbiyā
4. 'isī çü maḳdemüñ ḥaberin virdi 'āleme
İtdi demine mu'ciz-i ilḫyāyı ḥaḳ 'atā
5. Dir ḥulḳuñā 'azīm ü oḳur nefşüñe kerīm
Teşrīf idüp şıfātı ile zātuñı Ḥudā
6. zātuñ tenezzühiyle şıfātuñ bilinmege
Şanuñda itdi sūre-i Ve'n- necm-i izā hevā¹¹⁹
7. Luṭfuñ na'imi āb-ı beḳā gibi ruḥ-baḥş
Ḥulḳuñ nesimi bād-ı şāba gibi¹²⁰ dil-güşā
8. N'olaydı toprak ola İdum diyü reşk ider
Sen yire bastuḡuñ görüp ervāḥ aşfiyā
9. Çün şadr-ı bār-gāh-ı izā temmedür¹²¹ yirün
Faḳr ile faḥr eylesen olur saña seza
10. Şer'üñ esāsı olmaya şehā ḥalel-pezir
Lev besseti'l- cibāli ev en-şekḳāti's-semā¹²²
11. Yazmış ezelde ḥil'at-i vaşfuñ tırāzına
Kilk-i ḳazā ki dāme leke'l- izzü ve'l-beḳā¹²³

¹¹⁸ Bu şiir Nizami Divanında mevcuttur. Bkz. Turpçu, a.g.t.

¹¹⁹ "Andolsun yıldıza, inerken" Kur'an, Necm Suresi, Ayet 56.

¹²⁰ Gib: bigi. Bkz. KND

¹²¹ "Tamama erdiğinde" manasına gelen bir söz.

¹²² "Dağlar parçalanıp, gök yarılana kadar" Arapça bir ifade.

¹²³ "Şeref ve sonsuzluk senin için daimi olsun." Arapça ifade.

12. Kevneyne zātı ‘illet-i ġāyī¹²⁴ degülmise
Lev lākeyle¹²⁵ ħiṭāb olamıdı ‘aceb aña
13. Ger olmasa vücūduña ‘ālem muḳaddime
‘arz ü semāya olmaz idi emr-i i‘tiyā¹²⁶
14. Lāyık kerīm demek aña kim ħiṭāb idüp
İşitmedi dilinden anuñ bir kimesne lā
15. Lafzı rumūzı maḥzen-i esrāradur künūz
Ayağı tozı dīde-i ervāḥa tūtiyā
16. Kim diye saña Yusūf-ı sānī cemāl ile¹²⁷
Yusūf görürse ḥüsnüñi sānī olur saña
17. Alnuñ kaşuñ nümūzecedür bedr ile hilāl
Zülf ü ruḥuñ nümūnesidür şubḥ ile mesā
18. Ey māh-ı çār-deh-şebe diyü ħiṭāb ider
Ḥaḳ saña anda kim didi kūr‘ānda ṭā vü hā
19. Ḳaddüñle zülf ü ağızuña eyler işāreti
Ḳur‘ānda ḥaḳ ne yerde ki elif lām ü mīm aña
20. Kaşuñla alnuñ ile boyuñdan kināyedür
Ḳavs-ı nehār şems-i ḍuḥā ḥaṭṭ-ı istivā
21. zāt-ı şerifüñe ne ‘aceb sāye olmasa
Nūruñ olur mu sāyesi ey faḥr-i enbiyā
22. Çeşm-i çerāğ-ı cümle-i āfāḳdur tenüñ
Her yanadan görünür anuñ içün ‘ale’s-sevā¹²⁸
23. Alnuñ yüzün sıfātını işitdi didi ‘aḳl
Āmentü bi’l-lezī ḥaleḳe’n-nūri ve’z-ziyā¹²⁹
24. Ḥurşid ṭal‘atüñden utanup baḳar yire
Çün bedr gördi¹³⁰ yüzün anuñ-çün ḳalur ṭaña

¹²⁴ “Oluş sebebi” Peygamber Efendimiz için söylenmiş bir ifade.

¹²⁵ Tamamı “Levlāke levlāk lemā ḥalaktül eflāk” şeklindedir. “Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım.” manasına gelir.

¹²⁶ “İkiniz de gelin” Arapça bir ifade.

¹²⁷ Cemal ile: cemalüñe. Bkz. KND

¹²⁸ “Eşit bir şekil” Arapça bir ifade

¹²⁹ Nuru ve ışığı yaratana inandım” manasına gelen Arapça bir ifade.

25. Tābende Pertev-i ‘ālemünden cemāl-ı feth
Ke’n-nūri fi’z -zılālī ve ke’l-bedri fi’d- dūcā¹³¹
26. Düşerdi mu‘cizūñle bir aylık yola nehīb
Başsañ rikāba ayağıñı ғаşd idüp ғazā
27. Bir zaḥm ile kılur siper-i māhı iki şaḳ
Engüş-t-i mu‘cizūñ ne ‘aceb tīg olur şehā
28. Vaḳt-i ḫaṭarda çüb aña şamşām-ı āb-dār
Vaḳt-i ḫaṭarda ḫāk aña cām-ı cihān-nūma
29. Geh bir avuc şu ile sipāhımı ҡandırur
Geh bir avuc toz ile ider düşmenini hebā
30. Teslīm iderdi behr ile kendüye geh şecer
Tesbīḫ iderdi mihr ile avcındaki ḫaṣā
31. Maṭlūb ırāk ҡalur aña kim sāye olmya¹³²
Maḥbūb-ı ḫaḳ olur saña kim itse iḳtidā
32. Nekbet aña ki reddūñ eli anı men‘ ider
Devlet anuñ ki sen disen aña merḫabā
33. Ҷalursa yād raḥmet-i ḫaḳdan ‘aceb degül
Her kim maḥabbetūñle senūñ olmaz āşinā
34. Tīz azdururdı ḫīle ile ‘aḳlı ғül-i nefis
Şem‘-i şerī‘atūñ aña olmasa reh-nümā
35. Kimdür ki medḥin idebile zāt-ı pākūñūñ
Ger ḫod belāḡatiyle Ferīd-i zemān ola
36. Ğavvās-ı ‘aḳl bula mı ḫaddini zātuñuñ¹³³
Çün ҡulzüm-i şıfātuña yok ḫadd ü intihā
37. Medḥūñde tapuñı neye kim beñzede ider
Benzetdügiñe medḥ ü sitāyiş aña hicā

¹³⁰ Çün bedr görd: bedr ay gördi. Bkz. KND

¹³¹ “Zulmetteki nur ve karanlıktaki dolunay” m anasında Arapça bir söz.

¹³² Sāye olmya: saña uymaya. Bkz. KND

¹³³ Bu beyit KND’ında 41. beyittedir.

38. Kimdür ki vaşf-ı zātuña ikdām ider senüñ
Hak kendü ‘izzetiyle ider saña çün senā¹³⁴
39. Olsun saña vü ālüñe etbā‘uña selām
Mā-dāmetü’s-semā vemā -dā metü’s-şerā¹³⁵
40. Anları kim kevākibe teşbih idüp didüñ
Kim bulur iktidā iden anlara ihtidā
41. Şer‘üñ serāyı şuffesinüñ çār rüknidür
Ol çār-yār ki anları hak kıldı müctebā
42. Şıddık ki oldı şānışneyn gārda
İtmişdi şıdk ile yoluña cān ü dil fidā
43. Fārūk ki itdi fark hatāyı şevābdan
Eşfā-yı eşfiyā idi evlā-yı evliyā
44. ‘Oşmān ki buldı gözleri nūreynüñ ile nūr
Hem ma‘den-i ‘aṭā idi hem menba‘-ı hayā
45. Kimdür ki vaşf-ı zātuñı ‘add ide hayderüñ
Hakķında lā fetā ile çün geldi hel etā¹³⁶
46. Ol iki dürr-i ebhūr-ı nur-ı Muḥammedī
Biri Ḥasan birisi Ḥüseyn-i ḥasen-likā
47. Birisi zehr-i ḳahr ile itdi revān revān
Birisi kerbelāda çeküp kerb ile belā
48. Olsun rızā-yı Hak ḳamūnuñ rūḥına ḳarīn
Kim dīn yolında çekdi bular zaḥmet ü ‘anā
49. ¹³⁷Yā şe fī e’l-ḥalāik ü yā ḳāmı e’ d-dalāl
Yā cāmi‘ e’l-fezāyil ü yā rāciḥe’n-nehā

¹³⁴ Saña çün sen: çün saña senā. Bkz. KND

¹³⁵ “Yer ve gök durdukça” manasında Arapça bir ifade

¹³⁶ “Ona benzer bir delikanlı yoktur.” Ayrıntılı bilgi için Bkz. *Kur’an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali* (2001). Heyet. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

¹³⁷ “Ey insanlara şefaāt eden ve sapkınlığı yok eden, ey erdemlileri biraraya getiren ve ey bilgelerin en yücesi” manasına gelen bir ifade.

50. ¹³⁸Eşfi‘ hatîetî ve zünübî ve zilletî
Kün lî -vesiletin ve delîlin ile’l-mennî
51. Sen ümmetüñi zıkr idesün nefsünü koyup
Anda ki nefsi nefsi diye cümle enbiyâ
52. Gerçi ki emrünün birisin biñde tutmadum
Luţfuñdan umaram diyesin diyesün mezâ mâ mezâ¹³⁹
53. Ol bezimde ki devr ide ke’s-i şefâ‘atüñ
Hâşâ ki bizi sâķî-i luţfuñ şusuz kıoya
54. Yâ Rab Muḥammedüñ şeref ü fazlı ḥürmeti
Bu ḥaste-i günâha sen it rahmetüñ şifâ
55. Sensün viren aña daḥi mülk-i kerâmeti
Ve’l-mülki fî -yemînike tü’tî limen teşâ¹⁴⁰
56. ‘Afv it Nizâmîñ keremüñden ḥatâların
Şehden ‘atâ çü ‘âde durur bendeden ḥatâ
57. Ol bunca cürm ile saña tatar ümîdini
Sen bunca luţf ile kıosañ anı degül revâ
58. Çün sen kemâl-i luţfla lâ Taknetü¹⁴¹ didüñ
Cürmüm ne deñlü çoğ ise kâţ‘ etmezen recâ
59. Ey Bâķî kıoma zerrece bâķî zünûbdan
Ol dem ki şehr-i ‘ömr finâsın tuta fenâ

Başlıksız

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

1. ¹⁴²Bu maḥzâ faḍl-ı ḥaḳdur mu‘cizât-ı faḥr-i ‘âlemdür
Hemân şükr it ziyâde eyleye ḥaḳ faḍl ü iḥsânı

¹³⁸ “Kusurlarımı, suçlarımı ve hakirliğimi affet. Affedilenlerden olması için piş-rev ve vesilede bulun” manasına gelen Arapça bir ifade

¹³⁹ “Geçen geçmiş, olan olmuş” manasına gelen Arapça bir ifade.

¹⁴⁰ “Mülkü elde tutan sensin, dilediğine veren sensin” manasına gelen Arapça bir ifade.

¹⁴¹ “Ümidiniz kesmeyin” manasına gelen bir ifade. Ayrıntılı bilgi için Bk. Kur’an. Zümer suresi, Ayet 53.

¹⁴² Bu şiir Fevri Divanında makta beyti olarak geçmektedir.

2. Bu sa‘î vü bu kifāye zāyi‘ olmaz iki ‘ālemde
Mezāik olur ey şeh lutf ü feyz ü faḍl-ı sübhānî
3. Şeh devrün kemāl-i vaşfına ḥadd olmaz ḥāme
Bu bezmün perde-i nerm ile başla evvel ḡazel-hvānı
4. zülām-ı ḥatıra bul ey dil zülāl-ı la‘l-i cānanı
...çeşme-i hıızrî karanlıdır öte yanı
5. Yüzrekin şüretine cān virirdi
Yüzinde şüretiñ resmim
6. Teni ile nişāne
Ki sen cānumdasın dāyim benüm ey cānumuñ cānı
7. Güher-i ...ña ḡam-ḡın olur ‘ālem-i gerdün zīrā
Yüzüm
8. Alınmasa senün kūyuñdur ḥaṭṭ-ı cennet-i bākî
Neme yarardı dünyāda benüm bu ‘ālem-i fānî
9. Teḡazzül niçe bir ey dil demidür ḥālāş....
Du‘ā-ı ḥayr ile añ eşref-i evlād-ı ‘Oşmānı
10. İlāhî isterin şadr-ı hilāfetde o sulṭānı
Mü‘eyyid ola dāyim ‘ömrinün olmaya pāyānı
11.
Ola zāt-ı şerifî mazhār-ı lutf-ı Rabbānî
12.
Mu‘azzez ola dāyima‘yānı erkānı
13. zamīm eyleyüb mülkine heb rub‘-ı meskūnı
Ḥuzūr üzre ide Cümle nev‘-i inşanı
14. Kimine Fevrî daḡısinde ber-murād olub
Ola dāyim ḡarīḡ-i yemm-i faḍl-ı lutf ü iḡsānı

Tercî'-i Bend-i Baba¹⁴³ Na'tî¹⁴⁴

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

I

Lâ 'yı iskaṭ eyleyüp birlemeyen illâ 'sını
 Bilmedi nefis ile eṣbābuñ nedür ma'nāsın
 Vādî-i 'iṣyānda ḳaldı añmadı Mevlāsını
 Āb-ı tevḥîd ile ṭāhir ḳılmadı a'zāsını
 İçmedi bezm-i elestüñ bāde-i ḥamrāsını
 Açmadı nūr-ı hidāyet çeşm-i nā-bīnāsını
 Görmedi gün ṭurrasında leyletü'l-isrā¹⁴⁵ sını
 Bulmadı rāh-ı yakīnūñ menzil-i a'lāsını
 Kābe Kavseynüñ bekledi ḳurb - ı ev ednā¹⁴⁶
 Ma'nî-i 'iṣṣ böyle virmişdür bunuñ fetvāsını
 Yā çek el serden yaḥūd çekdürme 'iṣṣuñ ṭāsını

II

Yoğ iken kevn ü mekân ü sāḥil ü dāğ ü ferā
 Cūṣa geldi şarkdan baḥr-ı maḥabbet ibtidā
 Taşa çaldı şîşesin atdı temevvüc her yaña
 Ser-be-ser eṣyāyı seyrān itdi bî-çün ü çerā
 'Iṣṣ Mañşūrını gördi ol arada āşinā
 Ol fenā abdālı geldi yanuma didi bana
 Var ferāğat kūşesin idin maḳām-ı dīl-güşā
 K'ol durur dāru'ş-şifāyı derd-mendān-ı bela
 'Ālem-i baḥr-ı tecerrüde gezerken bî-nevā
 Güşuma irdi sürüş-ı ḡaybdan iş bu nidā
 Yā çek el serden yaḥūd çekürtme 'iṣṣuñ ṭāsını

III

Şol zamān kim baṭn-ı Ādemde nuṭafa medfün idüñ¹⁴⁷

¹⁴³ Halil İ. Tuğluk, (2015). Na'ti ve şiirleri, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s. 50- 52.

¹⁴⁴ Hatâyî Külliyyâtı: *Şah İsmail Hata'î Külliyyatı* (İstanbul, 2006). Bu şiir Baba Na'ti bu şiire intihal etmiştir

¹⁴⁵ Bkz. Kur'an İsra suresi, Ayet 1.

¹⁴⁶ "...veyahut daha yakın..." Kur'an Necm suresi, Ayet 9.

Emr-i Bārī ile anda perdede merhūn idūñ
 Kaṭre-i nāçiz idūñ ma‘nen uyuşmış ḥūn idūñ
 Özüñi fark itmeyüb dem-beste vü maḥzūn idūñ
 Ser-serī idūñ egerçi tālib-i bī-çūñ idūñ
 Kāsesin kesr eylemiş Leylāsı bir Mecnūn idūñ
 Kūh-kende soñraFerhād ile hem-hāmūn idūñ
 Sa‘y ile deryāya ırmiş bir dūr-i meknūn idūñ
 ‘Āciz ü ac ü zelil ü müflis ü medyūn idūñ
 Dest-gır olmasa bir kân-ı kerem maḡbūn idūñ
 Yā çek el serden yaḥūd çekdürme ‘ışkuñ ṭāsın

IV

Perde-i pindārdan geç ‘ālemūñ sultāñı ol
 Her gedāya şefkat eyle cānı içre cānı ol
 Cevher-i ‘aqlı me‘ādinden çıkarıl kânı ol
 Kūy-ı ‘ışkuñ başla yap yap sen de bir ‘uryānı ol
 Na‘ra-i yā hū ile tıldur cihāñı fānı ol
 Gāhi mest ü gāhi esrük bir mehūñ ḥayrānı ol
 ‘Āşık-ı dīvāneler ser-ḥalkasınūñ ḥānı ol
 Baş açık ol pādşāhuñ bende-i fermānı ol
 Cān virüb yolında şıdqla kulı kurbānı ol
 Kelleñi top eyle meydānında gel ḡaltānı ol
 Yā çek el serden yaḥūd çekdürme ‘ışkuñ ṭāsın

V

Na‘ti’yüm vaşfinda yārūñ söz demek şānumdadur
 Cilveler kılmak benüm ṭab‘-ı suḥandānumdadur
 Hem-demüm hem-meşrebüm derd ü bela yanumdadur
 Yār içün ölmek benüm āyın ü erkānumdadur
 On sekiz biñ ‘ālemūñ esmāsı dīvānumdadur
 Kāyinātūñ sābitātı kaşr-ı eyvānumdadur
 Sāye şalmak üstüme mihr-i dıraşşānumdadur
 Muştafānuñ ümmetiyüm sevgisi cānumdadur

¹⁴⁷ Şiirin vezni hatalı

Āl ü evlāda muḥibbüm derdi dermānumdadur
 On iki şehzādenüñ imlāsı pinhānumdadur
 Yā çek el serden yāḥūd çekdürme ‘ışķuñ tāsını

Bābā Na‘tī¹⁴⁸

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

Aradum bir şāfi-dil muḥtār fāyık bulmadum
 Hem-dem-i zār-1 nihān olmağa lāyık bulmadum
 Maḥrem-i esrār-1 hem-rāz-1 muvāfiķ bulmadum
 Derdüme dermān ider üstād-1 ḥāzık bulmadum
 Geçdi ‘ömrüm āh kim bir yār-1 şādık bulmadum

II

Her kimüñ kim rāh-1 ‘ışķında fedā kıldumsa ser
 Bulsa şemşīr-i belā‘ı derd ile başum keser
 Öldürüp āḥir ‘adem mülkine itdürür sefer
 Şiše-i göñlüm sıyup itmek diler zīr ü zeber
 Geçdi ‘ömrüm āh kim bir yār-1 şādık bulmadum

III

Ey benüm tenhā geçen ḥāl-i perişānum şoran
 Olmadum bir nev‘ile hıç ḥurrem ü şādān ü şen
 Kūşe-i miḥnetde oldum incelüp bārī-i ten
 Görmedüm mihr ü vefā resmin benī-ādemde ben
 Geçdi ‘ömrüm āh kim bir yār-1 şādık bulmadum

IV

Ġālibā görüldi dünyāda maḥabbet ḳalmadı
 Akrabā vü dostda cüzvī maḥabbet ḳalmadı
 Unıdıldı āşnālıklar şadāķat ḳalmadı
 Her ḥaķıķat bilmeyende ḥaķķ-1 şoḥbet ḳalmadı
 Geçdi ‘ömrüm āh kim bir yār-1 şādık bulmadum

V

¹⁴⁸ Tuğluk, a.g.m. s. 40.

Özümi bildüm bilelden eylerüm sa'y-i belîğ
 Yilerüm bād-ı şabā-tek uyurum mānend-i miğ
 Bir perîşān qalb-i maḥzūn bulmadum bir dem dirîğ
 Ḥasretā vü fūrkatā ey Na'tî vāveylā dirîğ
 Geçdi 'ömrüm āh kim bir yār-ı şādık bulmadum

Bābā Na'tî¹⁴⁹

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

1. Nev-rüz irişüp giydi çü gül ḥil'at-i zībā
Zeyn oldı yine lāle ile dāmen-i şahrā
2. İrişdi bu dem bād-ı şabā cānib-i ḥaḡ'dan
Ḥāk üzre yatan mürdeleri eyledi iḥyā
3. Efsürde olan dillere irdi yine şöḥbet
Sen daḥı ḥurūş eyle eyā bülbul-i şeydā
4. Bezm ehline ayduñ ki seḥer gülşene gelsün
Nūş eyleyelüm 'ışkına yāruñ mey-i ḥamrā
5. Akıtdı ayağına yaşum şu gibi ey dil
Bir serv-i ser-efrāz güzel kāmetsi bālā
6. Her gice yanar yakılur ağlar ider āhı
Bu ḥāl ile tā şubḥa deḡin şem'-i şeb-ārā
7. Gördüm yüzünü devlet-i dīdāra irişdüm
El - minnetü li'llāh tebārek ve t e'ālā¹⁵⁰
8. Deryāya iren buldı güher dürcini taḥkīk
Esmā'ı bilen bildi nedür 'ayn-ı müsem mā
9. Mescūd-ı melāyikdür eyā Na'tî çün ādem
Bildünse senün ḥaḡḡınadur 'allem e'l - esmā¹⁵¹

¹⁴⁹ Tuğluk, a.g.m., s.41.

¹⁵⁰ "Minnet şanı yüce olan Allah'dır" manasına gelen Arapça bir ifade

¹⁵¹ "Ademe isimleri öğretti" Kur'an Bakara suresi, Ayet 31.

Taḥmīs-i Bābā Na‘tī ber ğazel-i Aḥmed¹⁵²

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I¹⁵³

Mihrün ey meh-pāre aġyāra firāvān olmasun
Gülşen-i bāġ-ı ruḥuñ her ḥāre seyrān olmasun
Bī-niḳāb olma yüzün görmege imkān olmasun
İsterüm senün gibi cevruñe pāyān olmasun
Kim seni sevmek cihān ḥalkına āsān olmasun

II

Vaşf-ı ḥüsnünde kitāba yazılan teşriḥ-i zülf
Mihr-i ruḥsāruñ beyānında olan tavziḥ-i zülf
Gizlü esrārı kılar ‘ālemlere taşriḥ-i zülf
Beñlerüñdür dānesinden dizilen tesbiḥ-i zülf
Ḳanlu yaşumdan şaḳın bir demde mercān olmasun

III

Kāş rüşen-ḥātır olup gün gibi olsam behīc
Günde bir kez ‘ālemi geşt itmege kılsam besīc
Keşf olunsa müşkilāt-ı āyet-i emr-i meriç
Müstecābü’-d-da‘ve oldum ḥaḳ’dan isterdüm ki hīç
Kimse ‘ālemde esīr-i bend-i hicrān olmasun

IV

Mihr-i raḥşān gibi her gün rüşenā-baḥş olmaġa
Encüm-i tābān gibi yāḥud senā-baḥş olmaġa
Seb‘a-i seyyāre mānendi cilā-baḥş olmaġa
Subḥa dek şehrinde ol māhuñ ziyā-baḥş olmaġa
Şu‘le-i āhum yeter şem‘-i şebistān olmasun

V

Baṭn-ı sicn-i Yūnus olan ḥūt kim vaşf itdiler

¹⁵² Bu şiir Ahmed Paşa Divanında 251. gazel olarak kayıtlıdır. Bkz. Ali N. Tarlan, (2005). *Ahmed Paşa Divanı*, MEB Yay. İstanbul, s.353.

¹⁵³ Tuġluk, a.g.m., s.41- 42.

Diller içre ‘âlem-i lâhût kim vaşf itdiler
 Âyet-i kûr‘ân’da Mârût kim vaşf itdiler
 Şol çeh-i Bâbil’deki Hârût kim vaşf itdiler
 Bu zenaḥdānuñdaki zülf-i perîşān olmasun

VI

Âferîn olsun ḥakīm-i ‘âlemüñ aḥkāmına
 Kim anuñ efkâr irişmez kârınuñ encāmına
 Ḥadd ü ‘add olmaz ḡulna virdügi in‘āmına
 Misk ü ‘anberden ḡaṭuñ veffāk-ı la‘lūñ cāmına
 Bir tılısm itmîş ki nûş olduḡda noḡşān olmasun

VII

Serv-i ser-keş ḡulıdur sen müntehā bālā-ḡadüñ
 Lâleler baḡrın yaḡar ‘ışḡına sen zībā ḡadüñ
 Na‘ti-i üftādeye bes sāye-i ser-āmedüñ
 Şeyle yaḡdı dāḡ-ı hicrānuñ yüregın Aḡmedüñ
 Ḡam degül ey lâle-ruḡ tek dāḡ-ı ḡırāman olmasun

Taḡmîs-i Bābā Na‘tî ber ḡazel-i Nesîmî¹⁵⁴

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I¹⁵⁵

Ey cemālünden ḡacil ḡurşîd-i çerḡ-ı çārümîn
 V’ey ruḡuñ envārına ḡayrān felekde ḡür-i ‘în
 Aḡsen-i taḡvîm buyurđı ḡüsnüñe cān āferîn
 Şûretüñ naḡşını yazdı didi Rabbü’l-‘âlemîn
 Hāziḡi cennātü ḡadnin fedḡulūḡa ḡālîdîn¹⁵⁶

II

Vāḡid ü Ferd ü Eḡad ḡallāk-ı ḡaḡḡ-ı kāyināt
 Ḥāsib-i yevm-i ḡisāb ü kātib-i ḡükm ü berat

¹⁵⁴ Bu şiir Nesimi Divanında 350. Gazel olarak yer alır. Hüseyin Ayan (2002). *Nesîmî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, C. II, TDK Yay. 621, Ankara.

¹⁵⁵ Tuḡluk, a.g.m., s. 44- 45.

¹⁵⁶ “İçinde ebedî olarak kalacakları, altından ırmaklar akan adn cennetleri!” Kur’an Taha suresi, Ayet 76.

Nāṭıḳ-ı nuṭḳ-ı ḳadīm bürhān ü naşş-ı beyyināt
 Gözüñe ve'n -necmî¹⁵⁷ yazdı ḳaşuña ve'n - nāzi'āt¹⁵⁸
 Alnuña naşrun mina'llāh¹⁵⁹ görinen 'ayne'l - yakīn¹⁶⁰

III

Vescudū¹⁶¹ emr itdi ḳaḳ eben ü ceddūñ ḳaḳḳına
 Ḳābe ḳavseyn¹⁶² didi Aḥmed iki ḥaddūñ ḳaḳḳına
 Gülşen-i cennet oḳundı verd-i ḥaddūñ ḳaḳḳına
 Āyet-i tūbā¹⁶³ gelüptür serv-ḳaddūñ ḳaḳḳına
 Yüzüñe ve'ş - şems¹⁶⁴ geldi şaçuña ḳablū'l - metīn¹⁶⁵

IV

Ref' idüp ref'-i zuhūr olduñ ṭabaḳdan nitekim
 zāhir itdūñ sırr-ı Ḳur'an'ı varaḳdan nitekim
 Ḥaḳḳ'ı gösterdūñ 'ayān menşūr-ı raḳdan nitekim
 Şānına el - ḥamdüli'llāh¹⁶⁶ geldi ḳaḳ'dan nitekim
 Leblerūñ yādına dindi kevşer-i mā'in ma'ī n¹⁶⁷

V

Göricek ḥüsnüñe melek geldi sücūda cümlesi
 Oldılar ḥayrān ü mehbūt ü ḡunūde cümlesi
 Ba'd-z'īn yol buldılar derd-i vürūda cümlesi
 Kāf ü nūn¹⁶⁸ dan her ne kim geldi vücūda cümlesi
 Sābīt oldı kim sen olduñ ḥāşıl-ı sırr-ı mübīn

VI

Üstüvār itdūñ yine Na'tī binā-yı naẓmuñı

¹⁵⁷ "Battığı zaman yıldız and olsun ki..." Kur'an. Necm suresi, Ayet 1.

¹⁵⁸ "And olsun..." Kur'an. Naziat suresi, Ayet 1.

¹⁵⁹ "Allah'tan bir yardım..." Kur'an. Saf suresi, Ayet 13.

¹⁶⁰ "...Gözünüzle kesin olarak göreceksiniz..." Kur'an. Tekasür suresi, Ayet 7.

¹⁶¹ "...Secde edin." Kur'an. Hac suresi, Ayet 77.

¹⁶² "Araları iki yay aralığı kadar veya daha da yakın oldu." Kur'an. Necm suresi, Ayet 9.

¹⁶³ Kur'an. Ra'd suresi, Ayet 29.

¹⁶⁴ "Güneşe yemin olsun..." Kur'an. Şems suresi Ayet 1.

¹⁶⁵ "Sağlam ip" manasına gelen ve Kur'an Ayetlerinde de geçen bir söz. Bkz. M. Yılmaz, (2013). *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, Kesit Yayınları, İstanbul, s.193-194.

¹⁶⁶ "Hamd Allah'a mahsustur." Kur'an. Fatiha suresi, Ayet 1.

¹⁶⁷ "...temiz bir akarsu getir." Kur'an. Mülk suresi, Ayet 30.

¹⁶⁸ "Bu iki harf bir araya geldiği zaman (Kun) "ol" kelimesi oluşur. Allah bir şeyin olmasını dilediği zaman ona sadece "ol" der. Ayetine telmihtir. Kur'an. Bakara suresi, Ayet 117.

Şimdiden sonra bülend eyle livā-yı nazmuñı
 Şun mezāk ehline nūş itsün şafā-yı nazmuñı
 Ey Nesīmī çün işitdi bu ‘atā-yı nazmuñı
 Yaķasın çāk itdi devrān oda urdı defterin

Mersiye-i merhūm Sultān Selīm rahmu’llāh¹⁶⁹

Mef’ülü mefā’lün mef’ülü mefā’lün

I

Bir gice tıttup mātem zıulmetde idi dünyā
 Olmışdı o şeb ‘ālem fūrķat günine hemtā
 Kalmışdı kūsūf içre hūrşīd-i cihān-ārā
 Maħv idi hūsūf içre bir māh-ı hümā-simā
 Eṭrāfı alup dehşet ḥayretde idüm tenhā
 Almışdı beni ğāyet efķār ile mā- hulyā
 Müstağraķ idi ḥvābe bu dīde-i nā-bīnā
 Ğark-āb idi gird-āba bir keştī idi ğüyā
 Seyrümde o şeb gördüm bir vākı‘a-i kübrā
 Afāķa ķulağ urdum iñlerdi dil-i şeydā
 Gördüm ki ḥarāb olmuş bu ķaşr-ı zümür-rūd-sā
 Çün sāye-türāb olmuş dehrüñ içi ser-tā-pā
 Cān ķulağına irdi bir nāle-i vāveylā
 Bir şaḥş bunı dirdi derdā esefā cefā¹⁷⁰
 Bārān yaşın aķıtdı ra‘d eyledi efğānı
 Devrān göre ḥāk itdi göz göre Selīm ḥanı

II

Göz merdümi çün şaldı gerdūna nażar gördüm
 Bir pāre kefen almış egnine seher gördüm
 Dökmüş şafaķ eflāke çok ḥün-ı ciger gördüm
 Saçardı yaşın ḥāke hem ebr-i maţar gördüm
 Bu köhne ribātı ben insāna memer gördüm

¹⁶⁹ Bu şiir Ulvi Divanında (UD) mevcuttur. Derzi-Zāde, a.g.e., s. 306.

¹⁷⁰ Cefā: ḥayfā. Bkz. UD

Eyyām-ı neşâtı ben bir anda geçer gördüm
 Mir'ât-ı dile bakdum kalbümde keder gördüm
 Hasretle dili yakdum bak baña neler gördüm
 Devrândan elüm çekdüm gâyetde zarar gördüm
 Çok guşşa vü gam çekdüm çok havf ü haşar gördüm
 Ol şah-ı cihân itmiş 'uqbāya sefer gördüm
 Vahdet iline gitmiş ol merd-i hüner gördüm
 Gark oldı kızıl kana bir dide-i ter gördüm
 Ben dahı dil ü cāna bir yatmağa yer gördüm
 'İbret alacak yirdür 'ariflere dünyāda
 Öldükde ber-ā-berdür her kişi muşallāda

III

Gögsüñi döğüp çāk ol ey tabl ü'alem şimdi
 Yerden yere düş hāk ol ey hayl ü hadem şimdi
 Versün yile nüh tākı gam şarşarı hem şimdi
 Ey bezm-i şafā telh ol cāmın sıdı Cem şimdi
 Ey gonce-i gül-şen şol lāl oldı o fem şimdi
 Muṭrib yere çal sāzuñ kıl kaddüñi ham şimdi
 Hîç çıkmason āvāzuñ gel kılma nāgam şimdi
 Ber-bād olup ol' ālem maḥv oldı o dem şimdi
 Ey dide-i gam-didem dök yaş ile dem şimdi
 Dest-i gam-ı miḥnetle¹⁷¹ çāk oldı yaḫam şimdi
 Fikrüm bu ki hasretle dünyāyı yaḫam şimdi
 'Ukbāya revān oldı ol kân-ı kerem şimdi
 Bir şah-ı cihân buldı erbāb-ı'adem şimdi
 Bi'llāh temāşā kıl bu çerh-ı sitem-kārı
 Çok gördi bize ey dil bir şah-ı cihân-darı

IV

Gerçi ki koyup tahtın terk-i ser ü cān etdi
 Şeh-zāde cevān-bahtın¹⁷² sulṭān-ı cihân etdi

¹⁷¹ Gam-ı miḥnetl: gam ü miḥnetle. Bkz. UD

¹⁷² Seh-zāde cevān-bahtı: şeh-zād-ı cevān-bahtın. Bkz. UD

Terk eyledi devrânı kabrini mekân etdi
 Bir genc idi devrânı hâk içre nihân itdi
 Tîrine ecel nâ-geh ol şâhı nişân etdi
 Hem câhını kıldı çâh kaddini kemân etdi
 Bilsem ki o serverden (devrân ne¹⁷³) gümân etdi
 Hakk eyledi defterden bî-nâm ü nişân etdi
 Bu mâtemi gûş idüp derd ehli figân etdi
 Göz merdümü gûş etdi yer yüzini kan etdi
 Bî-çârelere karşı çeşmin nigerân etdi
 Bir kerre didi yâ hû rûhunu revân etdi
 Remziyle felek hâlin dil halka ‘ayân etdi
 Takrîr idüp ahvâlin bu sırrı beyân etdi
 Çün mefhar-ı mevcudât tercîh ide ‘ukbâyı
 Yâ sâyir-i maḥlûkât n’eyler ola dünyâyı

V

Ol şâha ḥudâ her dem Firdevsi maḳâm etsün
 Ğılmânı kılub hem-dem vildânı gulâm etsün
 Kevşer suyunı Mevlâ bezminde müdâm etsün
 La‘-i lebinî ḥurâ şunsun ana cām etsün
 Haḳ sāye-i ‘arşını üstine ḥıyām etsün
 Hem ḥaymesi ferşini la‘¹⁷⁴ ile ruḥam itsün
 Gül-zâr-ı ḥarîminde nâz ile ḥırâm etsün
 Cennât-ı na‘îminde taḥşîl-i merâm etsün
 Ḥayl ü ḥademin anuñ aşḥâb-ı ‘izâm etsün
 Öñinde o sulṭānuñ her biri kıyām etsün
 Luṭfına idüb maḫḫar ḥaḳ aña selâm etsün
 Ervâḫa kılub mefhar maḫşerde be-nâm etsün
 ‘Ulviye demem hergiz taṭvîl-i kelâm etsün
 Güftârını ol ‘âciz bu sözle temâm etsün

¹⁷³ Parantez içinde yer alan kelime mecmuada yoktur. Vezin gereği UD’ndan alınmıştır.

¹⁷⁴ la‘: yâkût. Bkz. UD

Hayr ile o şāhuñ heb ‘ālem añup adını
Hünkārımuza¹⁷⁵ yā Rab vir cümle murādını

Başlıksız¹⁷⁶

Mef‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefāilün

1. Bir ümmisin ki yetmiş iki dili söyleyen hāme
Belāgatde kelām-ı cāmi‘üñ olmaz zebān-dānı
2. Şeb-i kadr içre gün toğdı şanurmuş seyr iden‘āşık¹⁷⁷
tağıtsa gün yüziñe bād mūy-ı ‘anber-efşānı
3. Seni şā‘irlere teşbīh iden mecnūn degül midür
Kelām-ı haq iken sen pādīşāhuñ dīn ü dīvānı¹⁷⁸
4. Hayāt-ı cāvidān buldı demüñden nice biñ mürde
Du‘āñ ile ‘aceb mi olsa tāze naḥlūñ ağışānı
5. Ene emlah¹⁷⁹ ziyāfet-hānesinüñ ḥvānıdur ḥüsnüñ
Dehānuñda zebān-ı dūr-feşānuñdur nemek-dānı
6. zübāb-ı zulmi her kim men‘ iderse şehr-i şer‘üñden
Kıyāmetde per-i Cibrīl ola anuñ meges-rānı
7. Seni medḥ eylen haq olıca ey server-i ‘ālem
Kemāl-ı şun‘uñ idrāk ide mi insānuñ ezhānı
8. Cihān eşdāfına düşmedi düşmez aña beñzer dūr
Kılalden feyz-ı kıdem deryā-yı ‘ummān-ı imkānı
9. Nübüvvet burcına sen māh olıcağ olmış aşḥābuñ
Hidāyet çerḥine her birisi bir necm-ı nūrānı

¹⁷⁵ Hünkārımız: seh-zādesine. Bkz. UD

¹⁷⁶ Bu şiir Fevri Divanında mevcuttur.

¹⁷⁷ ‘āşık: ‘ārif. Bkz. FD

¹⁷⁸ pādīşāhuñ dīn ü dīvānı: pādīşāh-ı dīn-i dīvānı. Bkz. FD

¹⁷⁹ “Ben en güzelim” manasına gelen Arapça bir ifade.

10. Hüşüşā çār-yār –i bā-şafā kim ‘avn-i haqq ile
Olupdur hāne-i şer‘uñ o dördi çār erkānı
11. Vezīr-i a‘zamuñ bñ Bekr-i şiddīk-i şafā-meşreb
Seni evvel muşaddık olup olan ġārda şānī
12. tarīk-i haqda hem-rāhuñ olup yoluñda şarf iden
Kāmū māl ü menāl varı yoğı cismi vñ cānı
13. Nebīlerden geçince andan efzal kimsenüñ hergiz
Ne toğdı ne toğar başına çerhüñ mihr- i raşşānı
14. Anuñ farza konılsa¹⁸⁰ keffe-i mizāna vezn olsa
şīkal¹⁸¹ olırdı ins ü cinnüñ imānuñdan emānı
15. Vezīr-i şānī –i dīvān-ı ‘ādlüñ hāzret-i Fārūk
Ki luţf ü ‘adl ü dād ile geçürdi cümle erkānı¹⁸²
16. zamīr-i müstenīri kāşif-i esrār-ı ġayb idi
Niçe kez rā’yı üzre menzīl oldı naşş-ı kur’ānı
17. O i‘lān eyledi şavt-ı ezānı ka‘be ehline
O zabt etdi diyār-ı mışr ü şāmı kuds ü ken‘ānı
18. Muḡāl olmasa senden soñra bir dahı nebī gelmek
Olırdı yā Resūla’llāh nebī ol ma‘rifet kānı
19. Vezīr-i şāliş -i ‘ādil emīrū’l-mü’minīn Oşmān
Ḥāfız-ı nazm-ı furkān cāmi‘-i āyāt-ı kur’ānı
20. Sa‘ādet gicesinüñ şāhibü’n-nūreyn –i zī-kadri
Siyādet rüzınuñ ḡurşīd-çehre mihr-i raşşānı
21. Ḥilāfet mesnedinüñ dünyede şāh-ı cihān-baḡşı
Kıyāmetde şehādet taḡtınüñ sulṡān-ı devrānı

¹⁸⁰ Konıls: koyılsa. Bkz. FD

¹⁸¹ şīkal: rezil. Bkz. FD

¹⁸² Erkān: ezmānı. Bkz. FD

22. Hāyāsından feleklerde melekler idüb isticā¹⁸³
Helāk eylerdi ādābıyla cinn ü dīv (ü)¹⁸⁴şeytānı
23. Vezīr-i rābi‘-i ‘ādil ‘Alī ibn-i ebī ṭālib
şefā kânı şecā‘at menba‘ı vü şīr-i yezdānī
24. Şerī‘atda tarīkatde ḥaḳīkatde der-‘ilmūñ
Şehāvetde mürüvvetde ḥudānuñ faẓl ü iḥsānı
25. Velī ‘ahdūñ ḳarındaşuñ vaşīyy-i āl ü evlādūñ
Senūñle laḥmuke laḥmī¹⁸⁵ idi ol rūḥ-ı insānī
26. Zemīn ü asmānı bāb-ı ḥayber gibi ḳaşd etse
Ḳoparurdu yirinden yapışup ol Tañrı arslanı
27. Bu tertīb üzre bu dördi peyāmī bādişāh olmaḳ¹⁸⁶
Senūñ bir mu‘cizeñdür ey kemāl-ı şūn‘-ı yezdānī
28. Zamānuñda ne şübhe mu‘cizātuñ bī-nihāyetdür¹⁸⁷
Velī şimdi daḥı yok yā resūla’llāh pāyānı
29. Velī mir’āt-ı nūr-ı ḥaḳ olan merd-i ḥudā bīne
Niye temiz bu zāhir mu‘cizūñ ey faẓl-ı sübhānī
30. Ki çün iştibā‘ vü etbā‘ ile İsmā‘īl-i sürḥ-ser
Ki fetḥ eimiş geçerdı taḥt-ı tebrīz ü ḥorāsānı
31. Çıḳup rāh-ı şerī‘atden ḥurūc idüp tarīkatden
‘Udül idüb ḥaḳīkatden ḳopup islām ü imānı
32. Teberrā eyleyüp şeyḥeyne ḥāşā idüp mülhid
Tevellā eyleyüp ta‘n ile andı nām-ı Oşmānı
33. Başub naşş-ı kelāmu’llāhı teḥfīf eyleyüp ḳadrin
İḥānet birle añdı ḥānedāne itdi bühtānı

¹⁸³ İsticā: istihyā. Bkz. FD

¹⁸⁴ Mecmuada parantez içerisine aldığımız bağlaç yoktur.

¹⁸⁵ “Etin etim gibidir” manasına gelen bir söz. Hazreti Muhammed (SAV) ile Hazreti Ali arasında geçtiği rivayet edilen bir söz.

¹⁸⁶ Peyāmī bādişāh olmak: ḫilāfet taḥtına geçmek. Bkz. FD

¹⁸⁷ Nihāyetdür: nihāyeydi. Bkz. FD

34. Nice şahb-i kirām daḥı la‘n itdi ki¹⁸⁸ her biri
Şerī‘at burcınıñ olmışdı bir necm-i dıraḥşanı
35. Niçe yıl muḳtezā-ı luṭf ü hilmüñ üzre şabr itdüñ
Cināyetden geçüp inşāfa şāyed gele ol ḥānı¹⁸⁹
36. Çü gördüñ ḳalbi maḥtūm olmış envā‘-ı ḍelāletle
Degüldür ḳābil-i āşār-ı feyz-i faẓl-ı rabbānı
37. Bu dünyāda daḥı ḳaşd itdüñ andan intikām almak
Ḥavāle ḳıldıñ aña seyf-i ḥaḳḳ sultān Selīm ḥānı
38. Varup bir sille urdı kim başına gelmedi ‘aḳlı
Revān olınca tā nār-ı ceḥīme cismi vü cānı
39. Yirine oturub ṭahmās-ı bī-hūş-ı ḍelālet-kīş
O daḥı ṭutdı ol ṭavrı ol āyīni ol erkānı
40. Muşirr Olup bu ḥāl üzre müstemir çü ‘işyānı¹⁹⁰
Revān şer‘-i şerīfūñ böyle oldı emr ü fermānı
41. Ki şimdi kāyinātuñ bādīşāhı serveri ḥāḳānı¹⁹¹
‘Ācem şāhı ‘arab sultānı mülk-i ‘adem ḥāḳānı
42. Ḥalīfeñ ḥāne-i¹⁹² şer‘üñ muḥib-i āl ü aşḥābuñ
Şecā‘at menbā‘ı şevket maḳarrı ma‘delet kānı
43. Çeküb deryā-ı aḥḍer gibi ceyş-i muẓaffer-fer
Varup islāma da‘vet iyleye ol nā-müselmānı
44. Velī cāndan¹⁹³ semi‘nā ve eṭe‘nā¹⁹⁴ diyüb üstine
Aḳıtdı nice kez seyl-āb-veş deryā-yı insānı

¹⁸⁸ Ki: kim. Bkz. FD

¹⁸⁹ Ḥānı: cānı. Bkz. FD

¹⁹⁰ Muşirr Olup bu ḥāl üzre müstemir çü ‘işyān: muşirr olup bu ḥāle müstemir itdi çü ‘işyān ol. Bkz. FD

¹⁹¹ Ḥāḳānı: ḥānı. Bkz. FD

¹⁹² Ḥāne-i: ḥāmi-i. Bkz. FD

¹⁹³ Velī cāndan: dil ü cāndan. Bkz. FD

¹⁹⁴ “İşittik ve itaat ettik.” Kur’an. Bakara suresi, Ayet2.

45. Ne deryā ‘asker-i cerrār-ı tarrār-ı belā-engiz
Ki herbir merdi meydān-ı veġānuñ şîr-i yezdānı

Figānî¹⁹⁵

Mef‘ülü fâi‘lâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

1. Bir şubḥ-dem ufuk¹⁹⁶ tutuġından ‘arūsvar
Oldı hezār cilve ile mihr āşikār
2. şaçdı süm-i semendine encüm cevāhirin¹⁹⁷
Dāmād-ı çerḫ eyledi varın aña¹⁹⁸ nişār
3. Cān gözi ile seyr iderken o ‘ālemi
Dūş¹⁹⁹ oldı anda çeşmüme bir kaşr-ı zer-nigār
4. Gördüm bir āsitāne ki göz görmemiş anı
Gerdün-medār ü küh-vaḫār ü zemîn-ḫarār
5. Didüm bu āsitānede kimdür didi ḫıred
Ol efḫāl-i zamāne vü mümtāz-ı rūzigār
6. Bū Bekr-şıdk ü ḫāḫī-i dīn²⁰⁰ ü ‘Ömer-‘adl²⁰¹
‘Oşmān-ḫayā ‘Alī-kerem ü Aḫmed-iştihār
7. Keşşāf-ı müşkilāt(ya‘nī)²⁰² pāşā-zāde kim anuñ
Ḳā’il kelām-ı mantıḫına zümre-i kibār
8. Anı niçe şebīḫ ideyin dest-i cūdına
Kim reşḫası durur kefinüñ lücce-i biḫār
9. ‘Ahdinde kimse inlemez illā meger ki küh
Dökmez kimesne gözyaşın illā ki cūy-bār

¹⁹⁵ Cankurt, a.g.t. s. 15-18

¹⁹⁶ Ufu: felek, Bkz. FİD

¹⁹⁷ Cevāhiri: cevāhiri. Bkz. FİD

¹⁹⁸ Eyledi varın aña: varın aña eyledi. Bkz. FİD

¹⁹⁹ Dūş: tūş. Bkz. FİD

²⁰⁰ Ḳādī-i dīn: ḫāmī-i din. Bkz. FİD

²⁰¹ ‘Ömer-‘adl: ‘Ömer-zafer. Bkz. FİD

²⁰² Mecmuada bu kelime yoktur.

10. Bilmez düğün evini çanak taşır ol kişi
Beñzer dir ise eşigüñe çarḥ-ı zer-nigār
11. Bişdi şu deñlü maṭbaḥ-ı sūruñda aṭ‘ime
Ki aldı naşīb dānesini yerde mūr ü mār
12. Keffā çekmişdi²⁰³ gerçi acından köpük kuşup
Ġarḥ oldı şimdi iṭ‘amuña baḥr-ı bī-kenār²⁰⁴
13. Cāriyeñ durur murādı ḥurşid mihr-i çerḥ²⁰⁵
ṭās-ı sipihri başda götürür legençevār
14. Yüklense echāzını²⁰⁶ ḳadrüñ ‘arūsınıñ
Büker ḳaṭār-ı tevsen-i çerḥuñ belini bār
15. şafā eylemekde²⁰⁷ zātuñı ey Murtażā senüñ²⁰⁸
Dürc-i cevāhir²⁰⁹ oldı zebānum çü zülfiḳār
16. Ögdül virürse ‘arşa-i naẓm içre şā‘ire
Meydān alurdı tevsen-i ṭab‘-ı süḥān-güzār
17. Vaşf-ı süvār-ı ḳadrüñe ṭāḳat getürmeyüp²¹⁰
Urdum semend-i ṭab‘uma ben zīn-i i‘tizār
18. Ḳāşır zebān-ı naṭıḳa bezmüñde ḥāmeveş
Mühr ur Fiğānī ağızuña sen de devātvār
19. Tā kim sipihr bīvesine nev-‘arūsveş
Her bāmdād ola şafaḳ ġāze-i ‘izār
20. Gelsün hemişe baḥt ‘arūsı kenāruña
Olsun ḥarīm-i ḥürmetüñe çerḥ perde-dār²¹¹

²⁰³ Keffā çekmişdi: kef kef geçerdı. Bkz. FİD

²⁰⁴ ġarḥ oldı şimdi iṭ‘amuña baḥr-ı bī-kenār: Oldı ġariḳ-i ni‘metüñe. Bkz. FİD

²⁰⁵ Cāriyen durur murādı ḥurşid mihr-i çerḥ: Bir cāriyeñ durur ki ḥarīde bu mihr-i çarḥ. Bkz. FİD

²⁰⁶ Yüklense echāzını: yüklense ger cehāzını. Bkz. FİD

²⁰⁷ şafā eylemekde: vaşf eylemekde. Bkz. FİD

²⁰⁸ Senüñ: seḫā. Bkz. FİD

²⁰⁹ Düri cevāhir: dürr ü cevāhir. Bkz. FİD

²¹⁰ Götürmeyüp: götürmege. Bkz. FİD

²¹¹ Çerx perde-dār: perde-dārvār. Bkz. FİD

Müseddes-i Fevrî el- merhûm

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

I

Tañrı her şalışa temennâ-yı dil ü cânın vire
Kâfire İslâm ü ehl-i dîne imânın vire
Şeyh ü şûfiye cinân ü hûr ü gılmânın²¹² vire
Mâlike mülkin ğarîbe künc-i vîrânın vire
İsterin hâk hâste-dil 'uşşâka cânânın vire
Umarın derdin viren Allâh dermânın vire

II

Çün beni çarh etdi ol şîrîn-dehânumdan cüdâ
Başım alup tağa düşdüm Kûh-ken-veş mübtelâ
Nâ-gehân gördüm gelür bir hıẓr-dem pîr-i hudâ
Himmet it dedüm didi el kaldırup edüb du'â
İsterin hâk hâste-dil 'uşşâka cânânın vire
Umarın derdin veren Allah dermânın vire

III

Vâkı'amda bir gice gördüm ki kıys-ı pâk-bâz
toprağa urmuş yüzün izhâr eder sûz ü güdâz
Didim ey 'âşık nedür maşşûduñ eyle keşf-i râz
Ağlayub sûz ile kıldı²¹³ tâ ebed nâz ü niyâz
İsterin hâk hâste-dil 'uşşâka cânânın vire
Umarın derdin viren Allah dermânın vire

IV

Hoş gelür derd-i muhabbet baña şihhat istemem
zillilete incinmezem ikbâl ü devlet²¹⁴ istemem
Fakrı fahr etdüm revâc-ı kâdr ü rif'at istemem
Rağbetüm kalmadı dünyaya²¹⁵ sa'âdet istemem

²¹² Ğılâmın: Rıdvânın. Ali Nihad Tarlan (1948). *Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri: Rahmî ve Fevrî*, İÜ Edebiyat Fakültesi Yay. İstanbul.

²¹³ Kıldı: dedi. Bkz. Tarlan, a.g.e.

²¹⁴ Devlet: 'izzet. Bkz. Tarlan, a.g.e.

²¹⁵ Kalmadı dünyâya: dünyâya kalmadı. Bkz. Tarlan, a.g.e.

İsterin hak haste-dil ‘uşşāka cānānın vire

Umarın derdin veren Allah dermānın vire

V

Derd-i miḥnet²¹⁶ Fevriyi şol deñlü etdi haste-ḥāl

Kim gelüb gürdükde ḥālını ṭabīb-i hoş-ḥısāl

ṭutdı nabzın gördi kim kendi ‘ilāc etmek muḥāl

Ḥakka tefvīz etdi ḥālın diyüp ol ferḥunde-fāl

İsterin hak haste-dil ‘uşşāka cānānın vire

Umarın derdin veren Allah dermānın vire

Ḥālī raḥmu’llāh

Mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

I

Yolıña ne ḥarç eylemege sīm ü zerim var

Ne bar-ı ḡamuñ çekmege fermān-ı ferim var

Bīmār-ı ḡarībem şeb-i ḡamda seḥerim var

Āḥir nefesimdür saña gel bir ḥaberim var

.....öpeyin derd-i serim var

Bir boynı uzak yola giderseferim var

II

Çün kıbledür ey dost yüzün ka‘be cemālün

Beñzer ḥacerü’l-esvede boynındaḥālün

Men’ eyleme aşḥab-ı şafādan ruḥ-ı ālün

Şāyed ki naşīb olmaya bir dahı vişālün

.....öpeyin derd-i serim var

Bir boynı uzak yola giderseferim var

III

.....dil ü cān ol şanem-i sīm-ber üzre

Şol müflis gibi muḥtāc- ı sīm ü zer üzre

Yā ben nice cān vermiyem ol la‘l-i ter üzre

şāmimī olur ḥasta ḥuşūs-ı sefer üzre

²¹⁶ Derd-i miḥnet: derd-i hicrān. Bkz. Tarlan, a.g.e.

.....öpeyin derd-i serim var

Bir boynı uzak yola giderseferim var

IV

Dil vireli sen kıddi elif kâşî kemâne

....ğama ben hâkî nişân etdi zamâne

Çün geçti cefâ nîzesi cāndan öte cāne

Rıhlet demidür sevdicegüm etme bahâne

.....öpeyin derd-i serim var

Bir boynı uzak yola giderseferim var

V

Bir dem ser-i bālînime lutf eyle gūzar kıl

Âhvāl-i diger günüme şefkatle nazar kıl

Sen bûse-i la‘l-i lebûñî naql-i şükr kıl

Hâli kûlîña tehniye ‘izâr-ı sefer kıl

.....öpeyin derd-i serim var

Bir boynı uzak yola giderseferim var

Şemsî rahmu’llâh (okuyamadığım için kalıbı bulamadım)

Şükr ü minnet be-ğudârâ baña virdi oğlan

Mişle dünyâda yok kân-ı iremde Rıdvân

.....bu şehirde büyük âdem elân

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Muhammes-i ‘Uşulî ber-gazel-i seyyid²¹⁷

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

I

Yâ ilâhî vâdî-i ‘işyânda kaldım bî-meded

‘Abd-i ‘âşîyem şüçüm bî-ḥadd ü cürmüm bî-‘aded

Şimdi şey’ullâha geldim kılma ben dervişi red

Faḫlîna bel bağladım yâ vâḥid ü ferd ü eḥad

Cümlenüñ ma‘bûdı sensen dâimâ ḥayy-ı ebed

II²¹⁸

Ḥamdüli’llâh buldı nâm-ı a‘zamı ḳalb-i selîm

Sâlik-i râḥa ‘ayân oldı şırât-ı müsteḳîm

Ba‘d-ezîn kâr edemez vesvâs-ı şeyṭânî’r-racîm

Oḳurum ismiñde bismi’llâhi’r-raḥmeni’r-raḥîm

Ey şifâtındur şifâtıñ ḳulhüvallâhu eḥad

III

Çâr ismiñden bu şeş sū ḳubbe bulmazsa sebût

Pâyidâr olmaz binâsı hem-çü beyt-i ‘ankebût

Feyz-i cûdîñdan irişür cisme ḳuvvet câna ḳut

Evvel ü âḫir hüve’l-ḥayyü’l-lezîsin lâ-yemût²¹⁹

zâhir ü bâṭın hüve’l-bâḳîsin allâhu’s-şamed²²⁰

IV

Ey ḥarîm-i dergehiñ ḥâ’îf gönüller mâ’ ü meni

Kibriyân öñünde kimdür kim kıla mâ’ ü meni

Vaşf-ı zâtındur münezzeh zât-ı pâkiñdür ğanî

Lemyelidsen sen oḳırlar ey velem yüled²²¹ seni

Lemyekun zât ü şifâtındur ki küfüven eḥad²²²

V

Nükte-i sırr-ı nefaḫtûden çün urdîñ bir demi

²¹⁷ Gazeller seyyid’e aittir.

²¹⁸ Bu bentden itibaren İhlas suresine yer verilmiştir. Kur’an. İhlas suresi, Ayet 1-4.

²¹⁹ “Hayat sahibi olan ve ölmeyen o’dur” Manasına gelen bir söz.

²²⁰ “Allah samettir” Kur’an. İhlas suresi, Ayet 2.

²²¹ “...doğrulmamıştır” Kur’an. İhlas suresi Ayet 3.

²²² “...hiçbir şey O’na denk değildir” Kur’an İhlas suresi, Ayet 4.

Nokta-i vāhidde derc etdün sevād-ı a‘zamı
 Ya‘nî kıldın nüsha-i kübrā vücūd-ı ādemi
 Kāf ile nūn²²³dan yaratdın onsekizbiñ ‘ālemi
 Kudretünle erbaīn²²⁴ günde tamām oldu cesed

VI

‘Ālem-i vaḥdetde keşret daḥı dutmuşken maḳarr
 Birbirinden münderic şankim nevāt içre şecer
 zāhir olmamış idi ḥulḳ-ı melek²²⁵ ḥüsn-i beşer
 Ol zamān kim luṭf ile bir gevhere kıldım nazar
 zāhir ol gevherden oldu cümle eşyā bi-‘aded

VII

Ey ‘Uşulī sırrı dāyim ḥaḳdan özge nesne yok
 Dillere zikri mülāyim ḥaḳdan özge nesne yok
 zāhir ü bāṭında kāyim ḥaḳdan özge nesne yok
 Seyyidün gönlünde dāyim ḥaḳdan özge nesne yok
 Ol faḳirün hem dilinde her dem eydür yā eḥad²²⁶

Muḥammes-i ‘Ulvī ber-ḡazel-i selīm ḥān²²⁷

Mef‘ilün mefāilün mefāilün mefā‘ilün

I

Cihānuñ biz bir iki ‘āşık-ı ‘uryānıyuz cānā
 ṭarīḳ-i zecr ü hecrün bi-ser ü sāmānıyuz cānā
 Belā vādīsiniñ mecnūn-ı ser-gerdānıyuz cānā
 Maḥabbet şāhınıñ biz bende-i fermānıyuz cānā
 Gedā-yı kūy-ı ‘ışkuz ‘ālemün sulṭānıyuz cānā

II

‘Aceb mi dāḡlardan sine şahnın gül-sitān itsek
 Demidür şeb-nem-āsā ḳatre-i eşki revān itsek

²²³ Arapça harf olan kaf ve nun harfleri birleştiği zaman “ol” kelimesi oluşur. Allahı’nın yaratma sanatına telmih vardır.

²²⁴ 40 manasına gelen Arapça bir sayı.

²²⁵ Meleklerin yaratılışı.

²²⁶ Arapça bir manasına gelip Allah’ın tekligine işaretler. Kur’an. İhlas suresi. Ayet 1.

²²⁷ Bu şiir ‘Ulvi Divanında mevcuttur.

Derûn-ı cāndaki rāz-ı dili tañ mı ‘ayān itsek
 Ruḥuñ aṇup n’ola kūyuñda feryād ü figān (itsek)²²⁸
 Fenā gül-zārınuñ biz bülbül-i nālānıyuz cāna

III

Bizüm çekmez belāmuz gerçi kimse nesl-i ādemden
 Şikāyet etmezüz ‘ışķuñdan ammā guşşa vü ğamdan
 Ḥalāş olduķ dil-i āzāde gibi kayd- ‘ālemden
 ‘Ademden gelmedin bezm-i vücūd-ı bāde ol demden
 Lebūñ esrārınuñ biz vālih ü ḥayrānıyuz cānā

IV

Fenā bezminde cām-ı hecri nūş itdük cem-i ‘ışķuz
 Enīs-i guşşayuz hicrāne yazar maḥrem-i ‘ışķuz²²⁹
 Vücūd-ı iķlīmine gelmezden evvel maḥrem-i ‘ışķuz
 Niçe demdür na‘īm²³⁰ -i vādi-i derd ü ğam-ı ‘ışķuz
 Ser-i kūy-ı vefānuñ şanma kim miḥmānıyuz cānā

V

Dil-i ‘Ulvīyi şād itdūñ ḥabībüm bir selām ile
 Ğamın def’ eyledūñ anuñ şafā-yı ber-devām ile²³¹
 Saña ‘āşık olaldan tıtmışuzdur dehri nām ile²³²
 Selimi-veş lebūñ vaşfin idüb şīrīn kelām ile
 Zamānuñ himmetūñle ḥusrev-i devrānıyuz cānā
 Muḥammes-i āfitābī ber- ğazel-i nihānī

I

Yine sevdā-zede-i göñül-i cānānum ben
 Yine şūrīde-i ser-ḥalka-iben
 Nāfe-veş ğarķa-i ḥūn- ı dil-i sūzānum ben
 Ser-i zülfūñ gibi bir ḥāl-i perişānum ben
 Cān ü ser terkin uran bī-ser ü sāmānum ben

²²⁸ İtsek fiili mecmuada yoktur.

²²⁹ Enīs-i guşşayuz hicrāne yazar maḥrem-i ‘ışķuz: ğarībüz ‘āşıkuz şūrīde-ḥālüz hem-dem-i ‘ışķuz. Bkz. UD

²³⁰ Na‘īm: muķīm: Bkz. UD

²³¹ Anuñ şafā-yı ber-devām ile: ol ḥatenūñ zevk-i müdām ile. Bkz. UD

²³² Saña ‘āşık olaldan tıtmışuzdur dehri nām ile: ğapuñda ķul olalı dehri tıtsaķ n’ola nām ile. Bkz.UD

II

Nār-ı hecr ile olub sîne-i sūzān büryān
 Etdi ol tāb benim bağrımı mānend-i kebāb
 Cān yanubnāle-i dil oldı zübāb
 La‘l-i nābuñ öpeli döne döne cām-ı şarāb
 Reşkden cür‘a gibi hāk ile yeksānum ben

III

Bağrımı hūn iden ol gonce-dehānı şormañ
 Dile gelmez bu haber rāz ü nihānı şormañ
 Mest-i ‘ışķum reviş-i dūrziyānı şormañ
 Baña keyfiyyet-i aḥvāl-ı cihānı şormañ
 Şimdi esrār-ı ğam-ı ‘ışķ ile ḥayrānum ben

IV

Bülbül-i cānum ırāqlardan olub āvāre
 Bulmadı kurb-ı gülistān- ı vişāle çāre
 Hārḥār-ı ğam ile sīnem olubdur pāre
 Ğār-ı hecrüñle dilüm olmış iken şad-pāre
 şabrumı gör ki yine gül gibi ḥandānum ben

V

Ğaybdan irdi o māhuñ baña la‘l-i ḥaberi
 Dürc-i cān olsa o yāķūt terk n’ola yeri
 Āfitābī ireli gūşuma nazm-ı dürri
 Gizlödür bende nice dürlü mu‘ārif güheri
 Kimse bilmez ki nihānī nice ‘ummānum ben

Taḥmīs-i Raḥmī²³³

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

Bir yaña derd ü belā vü bir yaña zehr ü elem
 Bir yaña cevr ü cefā vü bir yaña hecr ü sitem
 Kıldılar tārāc ile dil mülkini şehr-i ‘adem²³⁴

²³³ Divanda şiirin başlığı muhammestir.

Hâne-i dilde ider cebr ile da‘vâ-yı kâdem

Gâh fûrkat gâh hasret gâh miḥnet gâh ğam

II

şûretüñ naḳşın görüp çıkmaz gönül büḥāneden

Cām-ı la‘lün şevḳına²³⁵ dil gitmedi meyḥāneden

Mest-i ‘ışḳ olup gönül ol gözleri mestāneden

Eksük olmaz âh kim her dem dil-i dīvāneden

Gâh fûrkat gâh hasret gâh miḥnet gâh ğam

III

Hem-demümdür ğurbet içre nâle vü²³⁶ âhum benüm

Devletüñde şanma tenhâ bendeñi şāhum benüm

şal ‘adem mülkine ben meḥcūrı Allāhum benüm

Kim ṭarīḳ-i ‘ışḳ içinde oldı hem-rāhum benüm

Gâh fûrkat gâh hasret gâh miḥnet gâh ğam

IV

Zerrece mihr itmeyen ol māh-ı tābāndur baña

Kim feżā-yı dehr anuñ cevriyle zindāndur baña

Fırkat ü²³⁷ vuşlat ḥayālün birle yeksāndur baña

Her gice tā şubḥa dek ğurbetde miḥmāndur baña

Gâh fûrkat gâh hasret gâh miḥnet gâh ğam

V

Vadī-i hicrānda²³⁸ Raḥmī leşker-i hicrān olur

Gelmesün şabrum benüm²³⁹ dil ḥānesi vīrān olur

Cān ü dil mülki başumdan²⁴⁰ ‘āḳıbet tālān (olur²⁴¹)

Bir dem içre gerçi kim dil taḥtına sulṭān olur

Gâh fûrkat gâh hasret gâh miḥnet gâh ğam

²³⁴ Şehr-i ‘adem: rāh-ı ‘adem. RD ayrıntılı bilgi için bkz. TIĞLI, F. (2006). *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divānı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

²³⁵ Şevḳına: yādına. Bkz. RD

²³⁶ Nâle vü: her nefes. Bkz. RD

²³⁷ Bu bağlaç mecmuada yoktur.

²³⁸ Hicrānda: sinemde. Bkz. RD

²³⁹ Saḳın: benüm. Bkz. RD

²⁴⁰ Başumdan: tenümden. Bkz. RD

²⁴¹ Mecmuada yoktur.

Muhammes²⁴²-i Bākī ber- ğazel-i Muḥibbī²⁴³

Fā‘ilātūn fā‘ ilatūn fā‘‘ilātūn fā‘ilūn

I

Cāme-i sıḥḥat ḥudādan ḥalka bir ḥıl‘at gibi²⁴⁴

Bir libās-ı fāḥir olmaz cisme ol kisvet gibi

Var iken baḥt ü sa‘ ādet kuvvet ü kudret gibi

Ḥalk içinde mu‘teber bir nesne yok devlet gibi

Olmaya devlet cihānda bir nefes sıḥḥat gibi

II

Ehl-i vaḥdet kâinātuñ ‘ āḳıl ü dānāsıdur

Merd-i fārīg ‘ ālemüñ mümtāz ü müsteḥnāsıdur

Gör ne dir ol kim sözi gūyā Mesīḥ enfāsıdur

Salṭanat didükleri ancaḳ cihān ğavgāsıdur

Olmaya baḥt ü sa‘ādet dünyede vaḥdet gibi

III

ṭā‘ at-ı ḥaḳ mūnis-i bezm-i beḳādur ‘āḳibet

şıḥḥat-i cān ü beden senden cüdādur

Bād-ı şarşardur fenā ‘ ālem hebādur ‘āḳibet

Ḳo bu ‘ ayş ü ‘ işreti çünkim fenādur ‘āḳibet

Yār-i bākī ister iseñ olmaya ṭā‘at gibi

IV

‘Ālemi gözden geçürseñ eyleseñ biñ yıl raşad

Devr içinde durmasañ görseñ hezārān nīk ü bed

Her taraftan aḳsa dünyā mālı gelse lā-yu‘ad

Olsa ḳumlar şaḡısınca ‘ömrüñe ḥadd ü ‘aded

Gelmeye bu şīşe-i çarḫ içre bir sâ‘at gibi

V

Menzil-i āsāyiş-i ‘ukbāya isterseñ vüṣūl

²⁴² Bu şiir divanda tahmis olarak yazılmıştır.

²⁴³ Bu şiir Baki Divanında mevcuttur.

²⁴⁴ Sabahattin Küçük. (ty). *Bākī Dīvānı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü 3143, Kültür Eserleri, 426, Ankara, s. 65- 66

Hubb-i dünyādan ferāḡat gibi olmaz ٲoġrı yol
 Şādmān erbāb-ı ‘uzletdūr hemān **Baķı** melūl
 Ger hūzūr itmek dilerseñ ey **Muħibbı** fāriġ ol
 Olmaya vaħdet maķāmı kūşe-i ‘uzlet gibi

Muħammes-i Merāmı ber- ġazel-i Muħibbı

Fā‘ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

I

‘Āşıķa mesken mi olur kūşe-i fırķat gibi
 ‘Ārife Olur kūçe-i ħıl‘āt gibi
 Gel baña şor yok yerim künc-i ġam-ı miħnet gibi
 Halk içinde mu‘teber bir nesne yok devlet gibi
 Olmaya devlet cihānda bir nefes şıħķat gibi

II

.....zer ķadeh peymāsıdur
 ‘Ayš ü ‘işretde geķer ömri cihān dārāsıdur
 H‘ācenūñ meyl itdüġi māle ‘abeş sevdāsıdur
 Saltanat didikleri ancak cihān ġavġāsıdur
 Olmaya baħt ü sa‘ādet dünyāda vaħdet gibi

III

Ey gönöl geķ dünyādan meyl-i belādur ‘āķibet
 Ćün ecel saña kefen ķabādur ‘āķibet
 İtdüġüñ zevķ ü şafālar hep hebādur ‘āķibet
 Kıov bu ‘āyš ü ‘işreti ķünkim fenādur ‘āķibet
 Yār-ı bāķı istersen olmaya ķa‘āt gibi

IV

İylemessün kendüñe ey ħ‘āce sen mālı sened
 Baħr-ı māle ķaluben ‘uķbāyı anmazsın ebed
 ‘Aķlıñı başuña devşür Meded
 Olsa ķumlar şaġısınca ‘ömrüñe ħadd ü ‘āded
 Gelmeye bu şışe-i ķerķ iķre bir sā‘at gibi

V

İ'tirāf eyle günāhıñıñ sözüm iyle qabūl
 Ey Merāmī luṭf-ı ḥaḳ mebzūldür olma melūl
 Ğuşşadur baña şorarsañ ḥaḳḳa varur toĝrı yol
 Ger ḥuzūr itmek dilerseñ ey Muḥibbī fāzi' ol
 Olmaya vaḥdet maḳāmı kūşe-i vaḥdet gibi

Muḥammes-i Ümīdī ber-ĝazel-i Muḥibbī²⁴⁵

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

I

ṭāḳ-ı dīvān-ı felek-vār ĝam-ı miḥnet gibi
 şahn-ı şahrā-yı cihān bir vādī-yi ḥayret gibi
 'İzzet-i cāh ü celāli bā'is-i zillet gibi
 Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
 Olmaya devlet cihānda bir nefes şıḥḥat gibi

II

Nevbeti şāh-ı cihānuñ bir qurı ĝavĝasıdur
 Tāc ü devletser-miyānıdur
 Kūşe-i raḥāt ki anuñ künc-i istiĝnāsıdur
 Saḷānat didükleri ancaḳ cihān ĝavĝasıdur
 Olmaya baḥt ü sa'ādet dünyāda vaḥdet gibi

III

Ĝurre olma dehr-i dūne bī-beḳadur 'āḳibet
 Manşib ü cāhı anuñ bād-ı hevādur 'āḳibet
 Şāhid-i bezm-i şafāsından cüdādur 'āḳibet
 Kōv bu 'āyş-ı 'işreti çünkim fenādur 'āḳibet
 Yār-ı bāḳī ister iseñ olmaya ta'at gibi

IV

Encüm-āsā seyr-i eflāk iyleyüb kılsın ebed

²⁴⁵ Bu şiir ümidi divanında yoktur. Bkz. M. Selvi. (2008). *Ümīdī Hayatı, Eserleri, Edebī Kişiliği ve Dīvānı*, Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Dehr ider āhır
hızır-veş.....tā ebed

Olsa kumlar sağısınca ‘örüne hadd ü ‘aded

Gelmeye bu şîşe-i çerh içre bir sâ‘at gibi

V

Ey Ümidî menzil-i ‘uqbāya isterseñ vuşul

Olmaya rāh-ı şerī‘at gibi aña toğrı yol

Keşret-i dünyâyı terk it vaḥdeti iyle kabul

Ger huzūr itmek dilerseñ ey Muḥibbî fāriğ ol

Olmaya vaḥdet maḳāmı kūşe-i ‘uzlet gibi

Taḥmīs-i Aḥdī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

Ġam-ı ḳadem.....kıldı manend-i hilāl

ṭonatdı dil āyīnesin renk-i melāl

Lāl olub dil gitdi cismünden muḥāl

Ḳılmadın dār-ı fenādan irtihāl

Yā müyesser ente yessir tā el-viṣāl

II

Düşmegi hecr ü ‘māye dil maḥal

Başıma yazmış hattāt-ı ezel

Cānı yok birfī’l-miṣāl

Az ḳaldı ‘ömrümüz ḳilū’l-eceḷ

Yā müyesser ente yessir tā el-viṣāl

III

Ḳa‘be-i kūyında dil oldı ‘alīl

Raḥm idüb miḥmān idinmez ol ḥalīl

Künc-i ḡamda ben faḳīr oldım zelīl

Çünkü sensün ḥālime na‘mü’l-vekīl

Yā müyesser ente yessir tā el-viṣāl

IV

Ol periye intisāb etdi raķīb
 Hālīmiz oldı dırığā key ‘acīb
 Vaşl-ı dil-dār olmaz ise ger naşīb
 Ğuşşadan ölmekķarīb
 Yā müyesser ente yessir tā el-vişāl

V

Sāye şaldı ğayre ol serv- i bülend
 Tīĝ-i ğayret kıldı baĝrım pāre çend?
 Nūş-ı zehr itdi aşım ol la‘l-i ķand
 Rūz ü şeb irer bu ‘Ahdī.....
 Yā müyesser ente yessir tā el-vişāl

Muħammes-i ‘Ahdī ber-ĝazel-i Yahyā²⁴⁶

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

I

Cihānda hāşılum ‘işyānla ancak vebālüm var
 Tehī-destem fenā mülkinden āhır irtihālüm var
 Şükür emr-i ħudā-yı bī-mişāle imtişālüm var
 Ğanīdür ışķ ile gönlüm ne mālüm ne menālüm var
 Ne vaşl-ı yāre ħandānum ne hicrāndan melālüm var

II

Ğam ile hecr olaldan künc-i ğamda ķalb-i virānum
 Kimesnem yok baña aĝlar ve illā çeşm-i giryānum
 3‘İlāc itme baña luţf it řabībā añma dermānum
 Ne şaĝ olmak diler gönlüm ne ölmekden kaçır cānum
 Cihānda ħaste-i ‘ışķ olalı bir hoşça ħālüm var

III

Baña birdür ‘mā vü derd ü hicr ü vuşlat-ı cānān
 Muħaşşal cümleden el çekmişem ‘indümde hep yek-sān
 Ķatumba bir durur künc-i fenā ile der-i sulţān

²⁴⁶ Bu gazeller Yahya Bey’e aittir. Bkz. M. Çavuşoĝlu. (1977). *Yahyā Bey ve Divānı (Tenkidli Basım)*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Yay. İstanbul.

Ne meyl-i külbe-i aḥzān ne seyr ü şoḥbet-i yārān

Ne ṭa‘n-ı zāhid-i nā-dān ne ceng ü ne cidālüm var

IV

Meger cām-ı ezel mest eyledi bu rūḥ-ı ḡam-nāki

Derūnum ḡāline iyler delālet sīnemüñ ṭāki

Şu deñlü vālihem teşḥīş itmern arz u eflāki

Ben ol ḡayrān-ı ‘ıṣṣum kim yitürdüm ‘aql ü idrāki

Ne ‘ālemden ḡaber-dārum ne kendümden ḡayālüm var

V

Yüri dehr-i deniden ‘Ahdīyā ḡaṭ‘iyle eşvākı

Muḡarrer yile varur defter-i ‘ömrüñ ḡod evrākı

Dimişdür mihr-i nazm ile münevver kılan āfākı

Cihān fānīdür ey Yaḡyā hüve’l-ḡayyun huve’l-bāki

Deḡişmem atlas-ı çerḡe benüm bir köhne şālüm var

Tahmis-i Na‘imī

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

Gönlümi aldı yine bir ḡüsn-i bī-hemtā benüm

Gözüme çü baḡçe görünmez cennetü’l-mā’vā benüm

Reşk iderken ḡālūmederyā nenüm

Gice kıldı gündüzüm ol zülf-i ‘anber-sā benüm

Ne ḡara yazu imiş başumda bu sevdā benüm

II

Der gören nālan beni ol reh-i kūy-ı yārdan

Ayru düşmüş vāh ki cennet bülbüli gül-zārdan

Umarum bir gün vefā ire o gül-ruḡsārdan

Ben bugün ser-mest iken ḡālüm leb-i dil-dārdan

Zāhidā ‘aynıma gelmez kevşer-i ferdā benüm

III

Tā tecelli kıldı dīdāruñ pür-beyzā gibi

Oda yakdı ṭūr-ı cāmı āteş-i Mūsī gibi

Cūşa geldi bu ẖarāretden göñül deryā gibi
 Mürdeye cānlar virirken luṭf ile ‘īsī gibi
 ẖanuma niçün girer ol la‘l- i rūḥ-efzā benüm

IV

Cām-ı ‘ışkuñ cur‘asın bezm-i ezelde nūş idüb
 Olmuşam ‘ālemlere rüsvā özüm bī-hūş idüb
 şanmañuz bād-ı hevādan geldi mevc cūş idüb
 Vālih oldu mācerā-yı eşk-i çeşm gūş idüb
 Döginüb taşlarla ağlar ḥālūme deryā benüm

V

Ḡonce gibi baḡrımı tā kim ṭolu kān kılmadıñ
 Gül gibi ey yüzi gül-şen gülmedüñ açulmaduñ
 Ağladum çok gözlerüm yaşını bir kez bilmedüñ
 Ol gözi tātāra dil virdüñ Na‘īmī bildüñ
 ‘Aḡl ü şabrum şehrin her gice iyler yaḡma benüm

Muḥammes-i Ahdī ber-ḡazel-i Ḡisalmi

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

I

Ey ḡonce-dehen iyleme nā-dān ile şoḡbet
 Ḥār iylesün sen gül-i ḥandān ile şoḡbet
 Ben bende muḥāl iylemek ol ḥān ile şoḡbet
 Dil gerçi diler kıлмаḡı cānān ile şoḡbet
 Eyler mi gedā degmede sulṭān ile şoḡbet

II

İtmez eşer ol yāre n’idem āh-ı seḡer-ḡāh
 Anuñ dil-i sengīnine inşāf vire Allāh
 Ḡam-ḡīn dilümi rūşen idüp luṭf ile ol māh
 İletse n’ola bezmine ben bendesin ol şāh
 Bir mūr-ı za‘īf i tdi Süleymānla şoḡbet

III

Oldı çü cefa fennine ol yār-i muvāzıḡ

Cevri ‘ardan yazamaya nice muhāsib
 Zāhid saña vildān ü baña yār-ı münāsib
 Yār ile olan cennet-i kūyunda muşāhib
 şūfī dilemez hūrī vü gilmān ile şöhet

IV

Terk iyleye ger ‘āşıkını yār ne müşkil
 Her şeb idinüb hāne-i düşmenleri menzil
 Fūrkat şebiniñ eremedün şubhına ey dil
 Rūşen bu şafalar süre gün doğmasa biñ yıl
 Bir gice kılan ol meh-itābān ile şöhet

V

Şād olmadı gönlüm geleli dār-ı fenāya
 Mazhar düşüb ey şāh-ı cihan cevri ü cefāya
 Ahdiye vefā iyle maḥaldür çü ‘aṭāya
 Cem’ oldu yine guşsa vü gam bezm-i belāya
 ‘İlmi idelüm gel berü yārān ile şöhet

Muḥammes-i Rıḫletī ber-ğazel-i Ahdī

Mefāilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

I

Ne ḥāşıl kişiyē iş bu cihānuñ ḥān (ü) mānından
 Yek ol.....
 Yüz urub iste her neyse murāduñ āsītānından
 Ḥaḳḳuñ in‘āmına el aç geçüb ey dil melāmetden
 İlüñ ḥavf ü ricā itme falān ibn-i fulānından

II

Felek gibi yūri her bir denīnūñ üstüne dönme
 Dilerseñ ‘ıyş-ı bāḳī gel fenā ehline öykünme
 Hümā-yı evc-i rif‘at oluben degme yire ḳonma
 Meges-āsā uyub nefse düşüb ḥūn-ı ezel şunma
 Ḥasīsūñ zehr şaḳın bir loḳma nānından

III

Alınma bu cihān bāzārınūñ sūd ü ziyānına
 Ki dervīş ü ganīnūñ kıl nazar sūn ü ziyānına
 Gelür maḡsūm olan lā-būd ḡanā‘at kıl ol....?
 Şeh-i dūn-.....baş egme varup āsitānına
 Viren ḡaḡdur kişīye ol ne virür kendü yanından
 IV

Murāduñ bu dil-i āvāre ger bulmaḡ ise temkīn
 Başuñā ‘aḡluñı cem‘ eyle gezme serseri miskin
 Neden ḡāk üzre ḡalduñ ḡāyr-ı sinīn ?
 ‘Adem mülkine bāl aç var ise ‘aḡluñ bir el öḡdin
 Vücūduñ ḡavāyık-ı ḡaşra zemān ile mekāndan*

V
 Ne yār-ı mūnis ü neü maḡrem ü hem-dem
 Ne.....Riḡletī medḡ ümekānından baña ḡaḡḡ ü ḡam
 Ne dimiş mevlānā-yı merd-i ‘ārif-i ‘ālem
 Ferāḡat cībīne başum Ahdī buyursa didim
 Cihānuñ el yuyub ḡeḡdim bi-küll ad ü şānından

Taḡmis-i Fevrī ber- ḡazel-i İshāḡ²⁴⁷

Fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

I

Niçe bir menzīlimüz diye fenā eyleyelüm
 Ceres-i nāle ile dehre cefā²⁴⁸ eyleyelüm
 Demidür ‘azm-i reh-i dār-ı beḡā eyleyelüm
 Yolına sen şānemūñ cānı fedā eyleyelüm
 ḡuralum ḡavlümüze ‘ahde vefā eyleyelüm

II

Ser-i aḡyār-ı ḡazā²⁴⁹ derd ü belā rūzī kıla

²⁴⁷ Bu ḡazel İshak Divanında mevcuttur. (Çavuşoḡlu ve Tanyeri, 1990, s. 236)

²⁴⁸ Cefā: fenā. G. Güler. (2016). *Millet Kütüphanesi’nde AEMNZ587 Numarayla Kayıtlı Olan Mecmu‘a-i Eş‘ar ve ḡazeliyyat İsimli Şiir Mecmuasının Transkripsiyonu ve İncelemesi (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Boḡaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

²⁴⁹ Ser-i aḡyār-ı ḡazā: ser-i aḡyāra ḡudā. Güler, a.g.t.

Ten-i bīmāruma ‘ışķuñla şifā rūzī kıla
 Bezm-i vaşluñda baña zevķ ü²⁵⁰ şafā rūzī kıla
 Sen cefā-kāra ĥudā mihr-i vefā rūzī kıla
 Gele bu niyyete şıdķ ile du‘ā eyleyelüm

III

Görelî sen şanemüñ cām-ı leb-i ‘ünnābın
 Meclis-i derde²⁵¹ düşüp mest-i şarāb-ı nābın
 Secde-gāh idemedüm²⁵² Ka‘be-i kaşruñ bābın
 Görmeyelden iki ay oldı kaşuñ mihrābın
 Ol geçen vaķt-i namāzını każā eyleyelüm

IV

Fıkr-i zülfüñle niçe kāmetimüz cīm idelüm
 Eşķ-i ruĥ-sāreyi mānend-i zer ü sīm idelüm
 Hecr ile cān virirüz diyü niçe²⁵³ bīm idelüm
 Gel berü²⁵⁴ gel dil ü cān naķdini teslīm idelüm
 Ölmedin borcımızı saña edā eyleyelüm

V

Çekilür mā’idesi server-i derd-i elemüñ
 İçilür töluları²⁵⁵ Fevrî o şāh-ı keremüñ
 Kılletin söylemedi kimse²⁵⁶ deminde ni‘amuñ
 Kim baķar²⁵⁷ ni‘mete pāyānı mı var ĥün-ı ģamuñ
 Cümle²⁵⁸ ‘ışķ ehline İşķāķ şalāeyleyelüm

Müseddes-i Günāhî²⁵⁹

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

I

²⁵⁰ Bu bağlaç Güler, a.g.t.’de yoktur.

²⁵¹ Meclis-iderde: meclis-i ‘ışķa. Bkz. Güler, a.g.t.

²⁵² İdemedüm: ide kadem. Bkz. Güler, a.g.t.

²⁵³ Niçe: saña

²⁵⁴ Berü: begüm. Bkz. Güler, a.g.t.

²⁵⁵ Tolu: dolu. Bkz. Güler, a.g.t.

²⁵⁶ Kimse: diyü. Bkz. Güler, a.g.t.

²⁵⁷ Baķar: yaķar. Bkz. Güler, a.g.t.

²⁵⁸ Cümle: gele. Bkz. Güler, a.g.t.

²⁵⁹ Şiir Hayali Bey’e aittir.

Ne māhiyyetdür ol mäh-1 melek-sīmāy1 bilmezler
 Ne āl²⁶⁰ iyer bizümle²⁶¹ ol büt-i zībāy1 bilmezler
 Girer biñ şekle ol maḥbūb-1 bī-hemtāy1 bilmezler
 ʔoġar her yüzden ol mäh²⁶²-1 cihān-ārāy1 bilmezler
 Cihān-ārā cihān içindedür ārāy1 bilmezler
 Şu mähiler ki deryā içredür deryāy1 bilmezler
 II²⁶³

Ulü'l-ebşāra rüşendür şu kim ecrām-1 mevcudāt
 Olupdur ser-be-ser envār-1 zāte müncelī mir'āt²⁶⁴
 Dilā şāh durur esrār-1 vaḥdet şerḥine zerrāt²⁶⁵
 Mu'ayyendür mübeyyendür müberrā aşlı māhiyyāt²⁶⁶
 Cihān-ārā cihān içindedür ārāy1 bilmezler
 Şu mähiler ki deryā içredür deryāy1 bilmezler

III

Vücūduñ ʔıllıdur imkān āña peyveste rāci'dür
 Olur fer' aşla rāci' bu meşel 'ālemde şāyi'dür
 şuver ma'nādan isbet pertev-i ḥurşide lāmi'dür
 Eger ġayriyyet işbāt ide cāḥil ġayr-1 āķi'dür
 Cihān-ārā cihān içindedür ārāy1 bilmezler
 Şu mähiler ki deryā içredür deryāy1 bilmezler

IV

Bu rengin perdelerden kim görünürler nev-be-nev timşāl
 Ruḥ-1 ebkār-i ma'nīdür degül bāziçe-i eṭfāl
 Muşavver bir elifdendür ḥurūf-1 muḥallef eşkāl
 Ḥayāl-i ʔılda zāhirdür kemāl-i şan'at-1 fa'āl
 Cihān-ārā cihān içindedür ārāy1 bilmezler

²⁶⁰ Āl: naşş: A. Akpınar. (2015). *Mecmū'a-ı Eş'ar Adlı Bir Mevlevi Mecmu'asının İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, s.213

²⁶¹ Bizüml: pey-ā-pey. Bkz. Akpınar, a.g.t. s. 213

²⁶² Mäh: mihr. Bkz. Akpınar, a.g.t. s. 213

²⁶³ Bu bent Akpınar, a.g.t.'de 3. Benttedir.

²⁶⁴ Olupdur ser-be-ser envār-1 zāte müncelī mir'āt: Olupdur ḥalka-i zāta mücellāmüncelī mir'āt

²⁶⁵ Bu mısra Akpınar'da yoktur.

²⁶⁶ Mu'ayyendür mübeyyendür müberrā aşlı māhiyyāt: Müberhendir mübeyyendir mu'ayyen aşlı-ı māhiyyāt

Şu mähîler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler

V

Günâhî çün degül esrâr-ı vaḥdet ḍarbına bir tûb

Görinmez gerd-i keşretten olupdur çeşm-i ser-ma'yûb

Niḳâb açmış cemâlinden²⁶⁷ getürmüş perde-i maḥbûb

Dirîgâ gün gibi gâyet zuḥûrundan durur²⁶⁸ maḥcûb

Cihân-ârâ cihân içindedür ârâyı bilmezler

Şu mähîler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler

Ḳasîde-i Fiğânî berâ-yı sūr-ı hümayûn²⁶⁹

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. şubḥ-dem alup 'uṭârid destine zerrîn ḳalem
Defter-i sîmâb-gün-ı çârume²⁷⁰ çekdi raḳam
2. Emr-i şâhı yazdı bildürdi emîr-i çarḥa kim
Cem' ola Kerrûbiyân ḥvânında şâhuñ bîş ü kem
3. ²⁷¹Sūr-ı şâha okımağa encüm ü seyyâreyi
Tevsen-i gerdûna bindi şâh-ı ḥâver şubḥ-dem
4. Aṭlas-ı gerdûmı ḳat ḳat eyleyüp bükdi²⁷² Zuḥal
Ḥâk-i pâ-y-i raḥş-ı şâha itmege ferş-i ḳadem
5. Altun üsküfle güneş derbân-ı sūr-ı şâh idi
Virdi sancaḳ ḳal'a-i mînâ-nümâya lâ-cerem
6. Ḳahramân- şavlet²⁷³ Ferîdûn-saṭvet İskender-şıfat
Ḥusrev²⁷⁴-i dârâ şalâbet Keyḳâbûd-ı Cem-ḥaşem
7. zıll-i Yezdân dâver-i devrân Süleymân-ı zamân

²⁶⁷ Cemalinden: mezâhirden. Bkz. Akpınar, a.g.t. s. 213

²⁶⁸ Durur: olup. Bkz. Akpınar, a.g.t. s. 213

²⁶⁹ Bu şiir Figani Divanında mevcuttur. Bkz. Akpınar, a.g.t. s. 213

²⁷⁰ Çârüm: ṭârüm. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁷¹ Bu şiir Cankurt, a.g.t.'de 6.beyittir

²⁷² Bükdi: yıgıdı. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁷³ şavlet: heybet. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁷⁴ Ḥusrev: sencer. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

8. Hüsrev-i îrân ü Turan vâlî-i vâlâ-himem
²⁷⁵‘Arşa-ı hâlî ²⁷⁶bulup yilmiş yüpürmiş bād-veş
 Rüstem ü İsfendiyâr ü Zâl ü Sām ü Güstehem
9. Midhat-i tîguñ şehâ lâ seyfe illâ zü’l – fîkâr
 Vaşf-ı şân-ı tîr-i kavşûñ âyet-i nûn ve’l - kalem
10. Hâdim-i kemter kapuñda Mısr sultânı şehâ
 Âsitânûñ kullarından hüsrev-i mülk-i ‘Acem
11. Salâtanat gül-zârınuñ nûrî ²⁷⁷ nihâl-i servisin
 Gönce-âsâ baş açup eyler du‘â bunca ümem
12. Şol Süleymânsın ki İbrâhîm olupdur âşafuñ
 Enbiyânûñ himmeti üstüñde hâzır dem-be-dem
13. Muştâfânûñ sünneti devrûñde cārîdür şehâ
 Ehl-i İslâma du‘â-yı devletüñ farz-ı ehem ²⁷⁸
14. şıyt-i nâyuñ sūrda şūr-ı isrâfil olmasa
 Dirilüp bir yire gelmezdi şehâ bunca ümem
15. Nây-ı rüyınuñ şadâsı güşına kılmaz eşer
 Eyledi kûs ü nefirûñ gulğulı halkı aşam
16. ‘Arş-âsâdur ²⁷⁹ kurduguñ her hayme at meydânına
 Sâye-bân-ı çerh-ı atlas aña nisbet pest ü kem
17. Her birisi bir şükûfe şan dıraht-ı ravzadur
 ‘Ayş ü ‘işret kıлмаğa ²⁸⁰ altında gilmân-ı İrem
18. Başka başka cümle maḥlûkı konaḫladuñ şehâ
 Oldılar ḥvânuñda elvân ²⁸¹ -ı ni‘amdan muḡtenem
19. Mihr ü meh kurş oldı nuḫl encüm simâtı heft çerh

²⁷⁵ Bu şiir Cankurt, a.g.t.’de 8. beyittir

²⁷⁶ ‘Arşa-ı hâlî: ‘arşayı hâlî. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁷⁷ Nûrî: nev-res. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁷⁸ Farz-ı ehem: farz-ı a‘am. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁷⁹ ‘Arş-âsâdur: ‘arş-âsâ. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁸⁰ Kıлмаğa: itmeğe. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁸¹ Elvân: en‘âm. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

20. Yayılıbdur yinmege sūruñda envā‘-ı nî‘am
Şöyle sır itdüñ cihān hālkın simātuñdan şehā
İştihāya dış bilerdi²⁸² mā‘deñde her şikem
21. Cümle maḥlūḳāta şofrañdan nevāle ḳasm olub
Ger nemek olsa yitişmez maṭbaḥuñda heft yem
22. Ḳaṭre-i şebnemce gelmez rûz-ı sūruñda şehā
Çeşme-i mihr olsa şerbet kāseler eflāk hem
23. Nîze-i zerrîn elinde Hüsrev-i evreng-i çerḥ
Nîze-bāz olmış öñüñde ey şeh-i gerdün-ḥaşem
24. Dikdi bir zerrîn ḳabaḳ meydān-ı gerdūna nişān
Tîr atar yir yir şihāb idüp kemān-ı çerḥ-ı ḥam
25. ṭaḳınub Mışrî ḳılıç ḳullaruñ itse cündilik
Mîş olur ol rezmd e şîr-i jiyān bebr-i dijem
26. Hüsrevā bezmüñ neşâtından zebān-ı ḥāl ile
Sāzlar her sū naḡam-sāz olub iylerler naḡam
27. Mūmdur yanmaḡa bezmüñ gicesi şem‘-i ḳamer
Şem‘dān-ı nuḡre-kūbuñdur sipihr-i pür-direm
28. Şöyle rûşen itdi²⁸³ māh²⁸⁴ şām-ı tāb-tārı kim
Şāh-ı ḥāverden gürizān oldı çün²⁸⁵ cünd-i zulem
29. Od şaçarken dem-be-dem aḡzından ey şāh-ı cihān
Cānı yokdur ejdehānuñ kim ura öñüñde dem
30. Şāh-ı ḥāver ḥavfdan çıkdı ḥişār-ı çāruma
Āsumāniler burūc-ı çerḥe çün dikdiler ‘alem
31. Zîn-i zerrîn-i hilāli mîr-i āḥūr-ı ḳazā
Ḥînk-i çerḥe urdı ḳoşmaḡa ḳoşuñda şubḥ-dem

²⁸² Dış bilerdi: aş yirerdi. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁸³ İtdi: iyledi. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁸⁴ Māh: meh-tāb. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁸⁵ Çün: şan. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

32. Kān kâşanur tevsen-i gerdūn anı şanma şafağ
Heybetinden rahşuñuñ ey Hüsrev-i mülk-i himem²⁸⁶
33. ‘Arşa-i nazm içre şāh ögdül virürse baña ger
Rahş-ı tab‘um eyleye iki cihānı bir kadem
34. Yaşam āh-ı âteşinümle sipihrüñ dāmenin
Dest-i miḥnetden Fiğānī ger alınmazsa yaşam
35. Bağrumı biñ pāre etdi²⁸⁷ fāka şemsīri şehā
Gözlerüm yaşı anuñçün bağladı reng-i bakam
36. Bu meşel meşhūrdur ellerde manşib dest-māl
Birini eyle ‘ināyet gözlerüm yaşın silem
37. Yeter ağladuñ yaşıñdan mācerā ma‘lūmdur
Destüñi kıldur du‘āya cümleden oldur ehem
38. Nicekim burc-ı kılā‘-ı cārum üstinde ola
Şehriyār-i cār-bāliş şAḫib-i tabl ü ‘alem
39. Eyle ol şāha du‘ā kim cümle eylerler du‘ā
Zāhir-i eknāf-ı Ka‘be sākin-i şahn-ı ḫarem
40. Sūrlar ile şafā sür dünye tırdukça şehā
Ḥānedānuñ beklesün elṭāf-ı dārā-yı kıdem²⁸⁸

Başlıksız

Mefā‘ilün mefāilün mefā‘ilün mefā‘ilün

I

Kapuñ ...her dem ebr olub ferrāş bād olsun
Rikābuñda gulāmuñ ḫusrev-i cem keykabād olsun
Kulağ tut nālişüme kim kapuñda ‘adle dād olsun
Cihāndaışigüñde ber-murād olsun
Günüñ günden yek olsun devletüñ ‘ömrüñ ziyād olsun

²⁸⁶ Himem: ‘acem. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁸⁷ İtdi: kıldı. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

²⁸⁸ Dārā-yı kıdem: dādār-i kıdem. Bkz. Cankurt, a.g.t., s. 15- 18

Ġam-ı dünyāyı görme hâtıruñ her laḫza şād olsun

II

Bu ‘ālem gül-sitānında açıl gül gibi ḫandān ol

Dem-i serd-i ḫevādiş....üstüne şādān ol

şalub āfāka Pertev-gün gibi mihr-i dıraḫşān ol

.....sa‘ādet birle mihmān ol

Günüñ günden yek olsun devletüñ ‘ömrüñ ziyād olsun

Ġam-ı dünyāyı görme hâtıruñ her laḫza şād olsun

III

Ġam ile guşşanuñ devründe şāh-ı adı kalmışdur

Server ü zevk-i şevk ile cihānuñ yüzi gülmüşdür

şadā-yı şabt-ı luṭfuñ ser-te-ser dünyāya tutmuşdur

Nezîrüñ ne geliser ḫusrevā dehre ne gelmişdür

Günüñ günden yek olsun devletüñ ‘ömrüñ ziyād olsun

Ġam-ı dünyāyı görme hâtıruñ her laḫza şād olsun

IV

Mugānnî bezmüne zühre -felek rakḫāş olup dönmesün?

Saña derdîn zebān-ı ḫāl ile ney āh idüb yansun

şürāḫî kanına şağār be-gāyet teşnedür ḫansun

Ser-āgāz ile ey muṭrib bu maṭla‘ dilde söylensün

Günüñ günden yek olsun devletüñ ‘ömrüñ ziyād olsun

V

Ġam-ı dünyāyı görme hâtıruñ her laḫza şād olsun

.....ḫadr ü..... gündüzüñ nevrüz-ı‘ayd olsun

Murāduñ ḫuṭbı üzre çerḫ devr itsün merīd olsun

Ḳo bendüñ ḫāk-i pāyiñe yüzün sürsün murād alsun

Ḳazāndan serv-i ḫaddüñ ey semā ümmet be‘īd olsun

Günüñ günden yek olsun devletüñ ‘ömrüñ ziyād olsun

Ġam-ı dünyāyı görme hâtıruñ her laḫza şād olsun

Taḥmīs-i ‘āşıkî

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

Virme bed-aşla şaķın fırsat dilā hıç bir nefes
Zîr-i rân olmak gerek nâ-cins-i mânend-i fers
Âdem olmaz iseñ biñ dürlü sa‘î ile heves
Meyve-vâr olmaz bilürsün tertîb ile ḥār ü ḥas
Nâ-kıs olmaz tertîb ile bu cihân içinde kes

II

Gūşına koymaz kelāmuñ olsa gerḥoşāb
Ma‘rifet-i ta‘līm kılsıñ cānına gelür ‘azāb
Ḳābil-i ıslāḥ olur mı tertîb ile hıç...
ṭūṭî olur mı şeker yemekle ‘ālemde
Nâ-kıs olmaz tertîb ile bu cihân içinde kes

III

Ḥüb-rū olursa daḥı olmaz nâ-cinsle yār
Kim ide dāyim ārā.....şoḥbetini ihtiyār
Hem-dem olub yürüye yanınca her bir nâ-bekār
Sa‘î idüb çekem emek ey dil anuñ çün zinhār
Nâ-kıs olmaz tertîb ile bu cihân içinde kes

IV

Âşinālardan maḥbūb bî-gāneye eyler vefā
Ḥar tabî‘atdūr yine ḥar birle olur āşına
Ḥ‘ān-ı vaşlın bî-dırîğ eyler.....‘aṭā
Tertîb ile ney şeker olur mu hergiz bu yār
Nâ-kıs olmaz tertîb ile bu cihân içinde kes

V

Nâ-kısuñ yanında bî-ķıymet dūrür ehl-i hūner
Bu meşeldür bir güher cinsine bî-şekk meyl ider
Nîk ü bed nidügüni bilmez cihānda bî-başar
‘Āşıkî kııl bu kelām ile söziñi muḥtaşar

Nā-kıs olmaz tertīb ile bu cihān içinde kes

Tercī‘-i bend-i ‘askerī²⁸⁹

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

Kişver-i hüsnuñ bugün sultānisun ey şāh²⁹⁰ sen

Sende hatm oldu melāhat sendedür vech-i hasen

Leblerüñ mül ruḥlaruñ gül ‘arızuñ berg-i semen

Bende oldum kāmēt-i şimşāduña āzād iken

Gülşen-i ‘ālem görünür gözüme sensüz diken

‘Ār idüp ben ‘aşıḳ-ı dil-dādeden²⁹¹ kaçmaḳ neden

Nev-civānsun sūz-ı āhumdan şaḳın ey sīm-ten

Baş açık Ferhādıñam ey ḥusrev-i şirīn-dehen

Yā irem vaşluña yā serden geçem çün kūh-ken

Gerçi ḳapuñdan beni dūr itdi çerḥ-i pīre-zen

ṭālib olsam bulmayam mı sen büt-i ra‘nāyı ben

Bu²⁹² meşeldür teñrisin bulur nigārā isteyen

II

Cām-ı ‘aşḳuñ nūş idelden bāde-i ḥamrā gibi

Başuma çıḳdı firāḳuñ āteş-i şaḥbā gibi

Cānı medhūş iyledi zūlfüñ ser-i sevdā gibi

Çāk çāk oldu derūnum dāmen-i şaḥrā gibi

Çeşm-i giryānumda eşküm mevc urur deryā gibi

Gülşen-i kūyuñ ṭolanup²⁹³ bülbul-i gūyā²⁹⁴ gibi

Cüst ü cüyında yılup Mecnūn-ı bī-pervā gibi

Gice gündüz ḳapuña geşt iyleyüp şeydā gibi

Gökde olsa menzilüñ mihr-i cihān-ārā gibi

²⁸⁹ Bu şiir Askeri divanında yoktur. Bkz. Mehmet Sarı. (2007). *Askerî Divanı: Askerî Muhammed: Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları No: 64, Ankara.

²⁹⁰ Şāh: māh. Emine S. Toptaş. (2014). *Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 80/5 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Şir Mecmu’ası: Mecmū’a-i Eş’ār ve Fevā’id(52a-128b) (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Hacattepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 427-430.

²⁹¹ Dil-dādeden: dīdārdan. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

²⁹² Bu: bir. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

²⁹³ ṭolanup: dolanup. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

²⁹⁴ Gūyā: şeyde. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

Kūh-ı kâf olsa maḳāmuñ ey perî ‘anḳā gibi
 ṭālib olsam bulmayam mı sen gül-i ra‘nāyı ben
 Bu meşeldür teñrisin bulur nigārā isteyen

III

Her kaçan olsañ²⁹⁵ semend-i nāze ol mihr ü süvār
 Dir gören devr-i ḳamerde fitne oldu āşikār
²⁹⁶‘Āleme aşub göndermüñ seni perverdigār
 Çehre-i zībāñu gördi oldu gönlüm bî-ḳarār²⁹⁷
 Vaşluña cān ü gönülden ārzü ḳılsam²⁹⁸ ne var
 Gerçi sen benden kaçuben ey ḥabībüm²⁹⁹ ḳılduñ ‘ār
 Ben melāmet olmağı ḳıldum senüñ çün ihtiyār
 Pāy-malüñ olmuşam tā ser olunca pāy-dār?
 İntizārüm vaşluña tā el virince rūzgār
 Baş açık yalın ayak kūyuñ gezüb leyl ü nehār
 ṭālib olsam bulmaya mı sen gül-i ra‘nāyı ben
 Bu meşeldür teñrisin bulur nigārā isteyen

IV

Rāstī³⁰⁰ bu şīve-i reftār ile ey dil-nevāz
 Bitmedi ḳaddüñ gibi gülşende serv-i ser-firāz
 Sen güzellerden melāḥat birle bulduñ imtiyāz
 Merve ḥaḳḳı ḳıbledür ḳapuñ³⁰¹ ser-i kūyuñ ḥicāz
 Ḳo ayağıña şafā birle yüz ursun ehl-i rāz
 Ka‘bede dirler benüm ḳıblem ḳabül olur namāz
 İtme ḳānūn-ı cefā ḳılma yüzüm rengini sāz
 Ğamda ‘uşşāḳı muḥayyir iyle ey şeh itme nāz
 ‘Āşık-ı şādık olanlardan gerekmi ihtirāz

²⁹⁵ Olsan: olsa. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

²⁹⁶ Bu beyit Toptaş, a.g.t.’de eksik.

²⁹⁷ Gönlüm bî-ḳarār: ‘aqlum tār-mār. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

²⁹⁸ Ḳılsam: itsem. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

²⁹⁹ Kaçuben ey ḥabībüm: kaçup ey meh şanem. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

³⁰⁰ Rāstī: rastdur. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

³⁰¹ Ḳapuñ: rūyuñ. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

Umarum vaşluñ³⁰² naşīb ide ħudā-yı kār-sāz
 t̃ālīb olsam bulmayam mı sen gül-i ra'nāyı ben
 Bu meşeldür teñrisin bulur nigārā isteyen

V

Ey dirīgā bende senden yüz çevirdi ol ħabīb
 Yāri benden gör ne la'b ile cüdā kıldı³⁰³ raķīb
 'İşķa dermān var mıdur diyü su'āl itdüm ṭabīb
 Didikim şabr ü sefer 'işķa devādur ey ġarīb
 şabra t̃ākat yok çeker³⁰⁴ boynuma ṭakub 'işķ-ı ĩp
 İrdi³⁰⁵ cānānum diyārından meşāmm-ı cāna ṭīb
 Raḥm iderdi derdimi 'arz iyilesem benüm ehl-i şalīb³⁰⁶
 Pend ü bend ile³⁰⁷ baña dermān bulunmaz ey edīb
 'Askerī 'işķ ehline Bağdād olur dirler ḳarīb
 'Azm-ı rāh it vaşl-ı dilberden ger istersen naşīb³⁰⁸
 t̃ālīb olsam bulmayam mı sen gül-i ra'nāyı ben
 Bu meşeldür teñrisin bulur nigārā isteyen

Başlıksız

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

I

Kāh olur ḥaṭṭuñ diyār-ı rūma ġāret gösterür
 Dem olur mısr-ı lebūñ ḳand-i melāhat gösterür
 Ḥüsünüñ her birisi bir dürlü ḥālet gösterür
 şabret ey dil var yūri kārūñ ferāgat gösterür
 Görelüm āyine-i devrān ne şūret gösterür

II

³⁰² Vaşluñ: vuslat. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

³⁰³ Kıldı: eyler. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

³⁰⁴ Çeker: meger. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

³⁰⁵ İrdi: ire. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

³⁰⁶ Şiirin vezni aksamaktadır. Doğrusu: Raḥm iderdi derdimi görse benüm ehl-i şalīb. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

³⁰⁷ Pend ü bend ile: bend-i pend eyle. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

³⁰⁸ 'Azm-ı rāh it vaşl-ı dilberden ger istersen naşīb: ġurm-ı rāh-ı vaşl-ı dil-berden ger istersen naşīb. Bkz. Toptaş, a.g.t., s. 427- 430

Demidür ey hūnī gözüm hecr ile var baş ol yūri
yürek derd ü belāya qahırla baş ol yūri
 Ol leb-i şīrīn için la‘l-i güher baş ol yūri
 Kūh-ı ğamda senūñ veş ferhāde(y)oldaş ol yūri
 Görelüm āyine-i devrān ne şūret gösterür

III

Niçe bir derd ü belā vü hecr ile ğam-nāk olam
 Yā niçe bir derd ü hasretle girībān-çāk olam
 Yā hayāl-ı nazm-ı güher-bār ile bī-bāk olam
 Yā bir iş başında olam yāhūd ayakda kılam
 Görelüm āyine-i devrān ne şūret gösterür

IV

Āh kim dil zevrakı dutdı bu baħr-ı fūrkatde
 Rūzigār el virmeyüb irmez kenār-ı vuşlata
 Bir belā-keş ‘āşıkam dünyāya geldüm miñnete
 Başumı aldum ele gitdüm diyār-ı ğurbete
 Görelüm āyine-i devrān ne şūret gösterür

V

Ey mu‘abbir vaşl-ı cānānla ta‘bīr it beni
 Kala sağımız şerhümüz ğal.... İt beni
 Ey muşavvir luţf idüb bir hūşça taħrīr it
 Rāzıyam mir’āt-ı dest-i yāre taşvīr it beni

Tercī‘-i bend-i ‘Askerī berā-yı şāh Taħmās³⁰⁹

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

Ĥazret-i Sulţān Süleymān şāhib-i seyf ü kalem
 Berr ü baħrūñ pādişāh-ı ĥusrev-i encüm-ĥaşem
 Vāriş-i mülk-i Sikender ğāzī-i şāhib-kırān
 Ser-ver-i iklīm-i Yūnān mālīk-i Beytü’l-ĥarem
 Rāfızīler şāhını māt itmek için qahr ile

³⁰⁹ Bu şiir Askeri Divanında yoktur. Bkz. Sarı, a.g.e.

Çekdi ‘asker birle şarķ iķlîmine zerrîn-‘alem
 Ol gürûhuñ müftûler ķatline fetvâ virdiler
 Râfîzî olduklarıyķün ‘âlem içre müttehem
 Üstüne cem‘ olmağ ile bir nice evbâşlar
 Kendüyi şâh oldı şandı kendü ‘ahdince³¹⁰ dedem
 Bildi yokdur kendü zâtında³¹¹ şavaşa iķtidâr
 Terk-i nâmûs eyleyüp kaçmağı gördi³¹² müğtenem
 Eyleyüp oğlın kızın haylî kızıl-başuñ esîr
 Yağdı yığdı hân-mânın hüsrev-i ‘âlî-himem
 Bî-hamiyyet olana lâyıķ degüldür saltanat
 Erde gayret olmayıcak olur ‘avretten de kem
 Oldı vîrân ķahr ile ma‘mûre-i mülk-i ‘Acem
 Şâhlıķdan urma iy tahmâs şimden girü dem
 II
 Geldi üstüne senüñ ‘asker çeküp şâhib-ķırân
 Karşu gelmedüñ³¹³ aña erlik midür iy bed-gümân
 Hânlaruñla ceng baķşın iyleriken âşikâr³¹⁴
 İrdi ‘asker mülkine kendüñ niķün kılduñ nihân
 Şâh olanlar karşılar haşmın muķâbil ceng ider
 Ya alur yâhûd virür mülki içinde baş ü cân
 Tiğ-veş gayret kuşağın iki yerden kuşanur
 Kim ‘arûs-i devleti itmek dilerse der-miyân
 Ârzü-yı ceng³¹⁵ iden endîşe kılmaz mârdan
 Bâl olmazmış belâsız mâl olmaz râyegân
 Kişi haşmindan siper gibi çevürmez³¹⁶ yüzini
 Cismini sūrâķ sūrâķ itmeden tîr ü sinân

³¹⁰ Kendü ‘ahdince: şandı gitti öñince. Ahmet Çolak. (2013). *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No:1972’de Kayıtlı Mecmû’a-i Eş’âr (Vr.1b-80a)(İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 209-213.

³¹¹ Kendü zâtında: kendüde hergiz. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³¹² Gördi kıldı. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³¹³ Gelmedüñ: gelmemek. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³¹⁴ Ceng baķşın iyleriken âşikâr: sen iderken ceng baķşın. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³¹⁵ Ceng: genç. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³¹⁶ Çevürmez’den sonra Çolak, a.g.e.’de “ķün” ibaresi vardır.

Pārelenmedin siper kına bulaşmadın kılıç
 Er olanlar yüz çevirmezler şavaşdan her zamān
 Bir ‘abā-pūş ol otur ḥāneñde yā meydāna gel
 Er misin ‘avret misin kıl sen de kendüñ imtiḥān
 Oldı vīrān ḳahr ile ma‘mūre-i mülk-i ‘Acem
 Şāhlıḳdan urma iy Taḥmās şimden girü dem

III

Kimseye baş egmeyüp faḥr eyleridüñ Vānile
 Ya‘ni kim şāh oğlu şāh idüñ bu ‘izz ü şānile
 Ḳal‘a-i Vānı elüñden ėarbı alduḳ cengile
 Nıyyetimüz şimdi Gūr-istāndur şer -vānile³¹⁷
 Pādişāh-ı berr ü baḥr ile ne ḡaddüñdür³¹⁸ senüñ
 Da‘vı-yi ceng ü cidāl itmek bir iki ḥānile
 Başuñ alub zen gibi ḳaçmaḳ nedür ey bî-vefā
 Merd ü meydānum geçinürken bu ad ü şānla³¹⁹
 Pādşāh olanlaruñ menkūḡasıdur memleket
 Er odur ḡayret ile baş vire bu yolda cānla
 Sen meger bayḳuşlara şāh olasın şimdengirü
 Şöyle virdiler ḥarāba mülküñi tālān ile
 Devletüñ varise Şāh-ı Rūma istiḳbāle gel
 Tā saña mülküñ vire³²⁰ in‘ām ile iḡsān ile³²¹
 Oldı vīrān ḳahr ile ma‘mūre-i mülk-i ‘Acem
 Şāhlıḳdan urma iy taḥmās şimden girü dem

IV

Ġāziler ėarbı çıkardıuñdan seni
 Āteşe yaḳup suvartdılar³²² Revānuñdan seni
 Bundan artuḳ pes nice erlik olur³²³ iy kaḡbe zen

³¹⁷ Gūr-istāndur şer -vānile: gūr-istāna düşer vān ile. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³¹⁸ Ḥaddüñdür: ḥaddüñ var. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³¹⁹ Merd ü meydānum geçinürken bu ad ü şānla: merd-i meydān geçinürken sen bu ad ü şānla

³²⁰ Vire: girü. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³²¹ İn‘ām ile iḡsān ile: in‘ām ide iḡsānla. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³²² şuvartdılar: şuvardıla. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³²³ Olur: ola. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

Ėarb-ı tîğ-ile cüdâ kılduğ mekânuñdan seni
 Oldı mesken saña şağlar başı miskînler gibi
 Şol kadar âvâre kılduğ³²⁴ hânümânuñdan seni
 Erdebîlüñi bu gün³²⁵ oda yaqarlar qahr ile
 Bilmiş ol mağrûm iderler hânedânuñdan seni
 Gün gibi mâhiyyetüñ rûşen olupdur ‘âleme
 İy zevâllu bildiler nâm u nişânuñdan seni
 ‘Askerüñe şûretâ gerçi şatarsın şâhlık
 Ma’nide pür-ğuşsa vü ġam iki yanuñdan seni
 Kuğl idingil Şâh-ı Rûmuñ ayağı şoprağın
 Göz göre sürmeye tâ kim İsfahânuñdan³²⁶ seni
 Oldı vîrân qahr ile ma‘mûre-i mülk-i ‘Acem
 Şâhlıqdan urma iy taḡmâs şimden girü dem
 V

Göklere irgürdiler efgânla feryâduñı
 Yıkdılar³²⁷ Tebrîz ile heşt- bihişt-âbâduñı
 Var nedâmet taşını şimdengirü başuña ur³²⁸
 Cehl idüp³²⁹ kendü elüñle kazduñ öz bünyâduñı³³⁰
 Sen selef nâmın telef kılduñ bu bed-ef‘âl ile
 Yâd idersin nice bir iy bî-ḡalef³³¹ ecdâduñı
 Ger İmâmeyn olsa bî-zâr fi‘lünden senüñ
 Bize görmezlerdi lâyıq Meşhed-i Bağdâduñı
 Sebt³³²-i Şeyḡayn itme Allâhuñ Resûlinden utan
 Tâcı başuñdan çıkar terk iyleyüp³³³ ilgâduñı
 Sende bî‘at yok çü mel‘ûnsun³³⁴ ḡamû erkânile

³²⁴ Kılduğ: etdük. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³²⁵ Bugün: bu kez. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³²⁶ İsfahânuñdan: İsfahânuñdur. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³²⁷ Yıkdılar: yaqdılar. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³²⁸ Nedâmet taşını şimdengirü başuña ur: nedâmet şâlinı başuña ur şindengirü. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³²⁹ Cehl idüp: cehd idüp. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³³⁰ Kazduñ öz bünyâduñı: ıyıkduñ uş bünyâduñı. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³³¹ Bî-ḡalef: nâ-ḡalef. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³³² Sebt: şetm. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³³³ İyleyüp: idüben. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

Erdebile var otur tecdid kıl irşaduñ³³⁵
 Salṭanat ‘unvānına virdüñ ḥalel iy mübtezel
 Pādişāhlık defterinden var tırāş it aduñı
 Oldı vīrān ḳahr ile ma‘mūre-i mülk-i ‘Acem
 Şāhlıḳdan urma iy taḥmās şimden girü dem
 VI

‘Ālem içre günden azherdür dimişler bu meşel
 Kendüden ulular ile her kim iylerse cedel
 Dest-i ḳarz³³⁶ ile ḥarāb idüb vüçüdı şehrini
 Kendü öz bünyādına virdi nedāmetle ḥalel
 Kendüñe sen kendü fi‘lūñ³³⁷ birle itdūñ iy seflıh
 Başuñı seng-i te’essüfle şikest itsen maḥal³³⁸
 Olmağ ile bir iki şehr-i ḥarābuñ ḡākimi
 Kendüñi şāh oldı şanduñ ‘āleme³³⁹ iy mübtezel
 Ger ‘Irāk ile³⁴⁰ ü Şirvānū ḥorāsān illerin
 Virseler olmaya bir kem şehrine Rūm‘uñ bedel
 Salṭanatla şer‘i taḥzıl iyledūñ taḳlīd ile
 İy ḡayāsız bî-ḡamiyyet sende yoğ dīn ü düvel
 Nass-ı ḳāşı‘ birle variken Ḡadış-i Muşşafā
 Ḳavl-i bāşılla niçün iy ḡüden³⁴¹ eylersin ‘amel
 Şāh-ı ḡāzī³⁴² ‘avf ider cürmüñ kerimü’ş-şāndur
 Var ise ‘aḳluñ kefen boynuña rāḳib ḳarşu gel
 Oldı vīrān ḳahr ile ma‘mūre-i mülk-i ‘Acem
 Şāhlıḳdan urma iy taḥmās şimden girü dem

VII

Olsa zātuñda eşer erlikden iy yaban eri

³³⁴ Mel‘ūnsun: mülevveşsün. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³³⁵ Bu mısra Çolak, a.g.e.’de yoktur.

³³⁶ Ḳarz: ḳahr, Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³³⁷ Fi‘lūñ: fikrūñ. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³³⁸ Bu mısra Çolak, a.g.e.’de yoktur.

³³⁹ ‘Āleme: kendüni. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³⁴⁰ ‘Irāk ile: ‘Irāḳeyn ile. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³⁴¹ “ḡüden” Farsça ahmak manasına gelen bir söz.

³⁴² Şāh-ı: şāh-ı ḡāzī: şāh-ı ‘ādil. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

Gezmez idüñ³⁴³ sağlar başında hergiz ser-seri
 Var deden gibi ferāgat kūşesin kıl ihtiyār
 Pādişāhlık terkin ur çıkar başuñdan efseri
 Geçinürsin gerçi On iki İmāme mü‘tekid³⁴⁴
 Ğāşāli’illāh senden anlardur bu fi‘ille beri³⁴⁵
 zerrece havf itmeyüp³⁴⁶ Allāhdan Aşgābına
 Dil uzadur mı sevenler hāzret-i Peygam-beri
 Ālem içre kimseye bugz İtmez idüñ bi-gümān
 Ger ‘aķideñ olsa idi İ‘tikād-ı Ca‘feri
 İntikāmın almak için Ğaķķ Te‘ālā anlaruñ
 Üstüne senüñ musallaş iyledi bir serveri
 Bir Süleymān-ı zemāndur kim anuñ her kārda
 Ğavl-i Ğaķķ birle Kelām-ı Muşşafādur reh-beri
 Saña ruḥ göstermedin ferzāne ol çāpük-süvār
 Didi şeh-māt olduñ³⁴⁷ iy Şahmās Tārīḥ ‘Askeri
 Oldı vırān kahr ile ma‘müre-i mülk-i ‘Acem
 Şāhlıķdan urma iy Tahmās şimden girü dem

Başlıksız

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

İ³⁴⁸

Derd ü belā vü miḥnet ü ğam yetdi ‘ināyete?
 Hecr āḫir oldı fūrķat irişdi nihāyete
 Tebdīl olındı kevkeb-i baḫtum sa‘ādete
 Girdāb-ı ğuşşadan yine çıkub selāmete
 Minnet ḫudāya irmişem ol serv-ķāmete
 Şükrüm budur ki kalmadı ḫasret kıyāmete

³⁴³ Gezmez idüñ: gezmeyeydüñ. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³⁴⁴ İmāme mü‘tekid: imāmüñ müttekī

³⁴⁵ Bu fi‘ille beri: bu fi‘lünden beri. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³⁴⁶ İtmeyüp: eyleyüp. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³⁴⁷ Oldun: itdüñ. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 209- 213

³⁴⁸ Bu şiir Ahmedî’ye aittir. Bkz. Sadettin N. Ergun, (ty). *Türk Şairleri*, [yayınlandığı yer ve yayın tarihi belli değil] C.1, s.18.

II

Ol mäh-ı çehre-i haste-dile mihr-bân olub
 Burc-ı şerefde su'd ile bahtum kurân olub
 Zevk ü şafâ vü 'işret ile kâmurân olub
 Luţf-ı vefâda vuşlat ile şâd ü mân olub
 Minnet ĥudâya irmişem ol serv-kâmete
 Şükrüm budur ki kalmadı ĥasret kıyâmete

III

Dest-i ecel irüb gül-i maşşûdı yolmadın
 Berg-i ĥazân gibi yüzümün rengi şolmadın
 Derd ile gönçe-veş yüregüm kim kanla tölmadın³⁴⁹
 Heç ü belâ vü zehr ile 'ömr âĥir olmadın
 Minnet ĥudâya irmişem ol serv-kâmete
 Şükrüm budur ki kalmadı ĥasret kıyâmete

IV

Oldum egerçi ol meh için niçe gün ĥazîn
 Fırkat şebinde eyleyüben nâle vü enîn
 Rûz-ı visâle irüşüp oldum yine emîn
 Her şubĥ ü şâm vird-i zebânım budur hemîn
 Minnet ĥudâya irmişem ol serv-kâmete
 Şükrüm budur ki kalmadı ĥasret kıyâmete

Ez güftehâ-yı Bâķī oldı el-merhûm...

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün failün³⁵⁰

1. Gitdi kaşrı Kayşerün³⁵¹ tâķ ü revâķı kalmadı
 Nice Kisrâ geçdi tâķ ü tımţurâķı kalmadı
2. Bezm-i keşretten biz en evvel götürdük ayağı
 Meclis âĥir oldı gitdi bâde bâķī³⁵² kalmadı

³⁴⁹ Vezin aksamakta.

³⁵⁰ Bu gazel Baki Divanında mevcuttur. Bkz. Küçük, a.g.e., s. 307

³⁵¹ Kaşrı kayşerün: kayşer kaşrınıñ. Bkz. Küçük, a.g.e., s. 307

³⁵² Bâķī: sâķī. Bkz. Küçük, a.g.e., s. 307

3. tölu dökmış³⁵³ tarlaya döndürdi devrân soḥbeti
Cām sınımış mey dökilmiş gitdi sākī³⁵⁴ kalmadı
4. Şevk ü zevk ehli çekildi biz daḥı yâ Hû didük
Zevki gitdi ‘âlemüñ ehl-i mezākı kalmadı
5. Ġam degül Bākī bekā semtine kılsa irtihāl
Niçe şehler bu fenâ mülkinde bākī kalmadı

Tercî‘-i bend-i sultân Mustafâ rahmu’llâh³⁵⁵

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

I

Çünkim alur uşbu tâc ü taḥtı devr-i rûzgâr
Terk idüp bu raḥt ü baḥtı bir nemed kıl ihtiyâr
Besleme şol³⁵⁶ cismi kim anı yiyiser mûr ü mâr
Ġurre olma devr döner³⁵⁷ kim degüldür ber-ḳarâr
Niçe merdüm³⁵⁸ kaniyle boyandı uşbû lâle-zâr
Niçe biñ ḥasret ile³⁵⁹ yatur niçe biñ biñ gül-‘izâr
ṭoludur feryâd ü âḥ ü zâr ile dâr ü diyâr³⁶⁰
‘Âḳibet bildüñ bunı kim saña ḳalmaz pâyidâr
Cehd kıl senden ki dünyâda ḳala bir yâdigâr
Baña dirseñ devr elinden oldı³⁶¹ ‘aḳlum târ ü mâr

II

Vaḳt-i şubḥ irdi yine ‘azm-i gülistân eyledük
Def‘-i ḡam ḳılmaḳlıḡa³⁶² ya‘nî ki dermân eyledük
Lâleye ḳıldıḡ nazar baḡrumuzı ḳan eyledük

³⁵³ Dökmış: urmuş. Bkz. Küçük, a.g.e., s. 307

³⁵⁴ Gitdi sākī: dest-i sākī. Bkz. Küçük, a.g.e., s. 307

³⁵⁵ Recep Hasar. (2018). *Türk Edebiyatında Padişah ve Şehzade Mersiyeleri*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, s. 483- 486.

³⁵⁶ Şol: ol. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁵⁷ Devr döner: devr-i düne. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁵⁸ Merdüm: âdem. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁵⁹ Ḥasret ile: ḥasretlu. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁶⁰ ṭoludur feryâd ü âḥ ü zâr ile dâr ü diyâr: toludur feryâd ü zâr ile hele dâr ü diyâr. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁶¹ Oldı: irdi. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁶² Def‘-i ḡam ḳılmaḳlıḡa: derd ü ḡam ḳalmaḳlıḡa. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

Āh kıldıḡ cümle taḡ ü taşı nālān eyledük
 Cevr ü miḥnet³⁶³ çekmede Ferhādı yalan eyledük
 Āhirin bildük fenā terk-i dil ü cān eyledük
 Nām ü nengi biz bugün toprāḡa yeksān eyledük
 Yine gün³⁶⁴ yüzlüleri ḡāk içre nihān³⁶⁵ eyledük
 Ey gönül tut kim seni bu çarḡa sultān eyledük
 Niçe sultānlar yatur topraḡ içinde ḡār ü zār

III

Bir naẓar kıl lāleye kim baḡrı ḡūn olmışdurur
 Serv şallar başını şankim cūnūn olmışdurur
 Niçe serkeşler bu devr içre zebūn olmışdurur
 Cevr ü miḥnet derd ü ḡam çerḡe fūnūn olmışdurur
 Gözyaşından yeryüzü heb lāle-gūn olmışdurur
 Bir degirmendür felek ‘ömr aña un olmışdurur
 Ġāfil olmañ düstlar gerdūn dūn olmışdurur
 Virdüḡin dünyā alur şankim oyun olmışdurur
 Bir ḡanāradur bu ‘ālem ḡalk³⁶⁶ koyun olmışdurur
 ‘Ārif iseñ her gice bir tekyede kılma ḡarār

IV

Gel ḡazān vaḡti irişdi bāḡı eyle cā bugün
 Gör ne reng itdi yine bu günbed-i ḡazer³⁶⁷ bugün
 Bir libās-ı turfe geymişdür yine şahrā bugün
 Kıbķızıl kızardı fikretten³⁶⁸ gül-i ḡamrā bugün
 Āl ider gül āline aldırmaḡıl yārā bugün
 Kime kılmışdur vefā bu kej-rev dünyā bugün
 Ḳanda vardı ḡanı bu İskender ü Dārā bugün
 topraḡa düşmiş yatur niçe semen-sīmā bugün
 Bir dem içre yutdı³⁶⁹ dünyāyı bu ejderhā bugün

³⁶³ Cevr ü miḥnet: kūh-ı miḥnet. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁶⁴ Yine gün: niçe gün. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁶⁵ Nihān: pinhān. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁶⁶ ḡalk: il. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁶⁷ ḡazer: ḡadrā. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁶⁸ Fikretten: ḡayretten Hayret

Sen yatarsın ẖvāb-ı ğafletde neler oldu āşkār³⁷⁰

V

Bir zamān itdi bahāruñ şöhetini ‘āşıkān
Başladı eşcārı taġyīr itmege bād-ı hāzān
Serv büküldi vü şoldı vü dökildi erġavān
Nicesi ğam çekmeyem yā nice olam şādmān
Düzdüğini çün bilürsin bozısar āhır cihān
‘Ömre³⁷¹ ğırre olmaġıl kim bir aķar şudur hemān
Gizli nesne yok cihānda cümlesi günden ‘ayān
Bunda ne zāhḥāk ü Cem kaldı ne ḥod Nūşī’r-revān
Görmedüñ mi nice yatar Bursada ‘Oşmāniyān
Māziye kılman nazar kim geçdi biñ biñ tādār

VI

Çünkü eşcāruñ ḳabāsın ḳapdı peyk-i bī-direng
Ḳırdı ezhāruñ çerisin itmedin bir laḥza ceng
Yine mātem ḥil’atin giydi bu arz-ı lāle-reng
Mūşa dönmişdür ecel dāmında niçe biñ peleng
Niçe altun tād urınan başlaruñ başduġı seng
Sen dürişürsin benüm olsun diyü Türk ü Freng

Hey ne ġāfilsin ki gelmez yādıña tādūt-ı teng
Ḳalmışam vālih ü ḥayrān yimeden efyūn ü beng
Bil ki saña aşşı itmez **Muştafā** bu nām ü neng
Rāh-ı ‘ışķ içinde cehd it cümlesin ḳılġıl nişār

Muḥammes-i ‘Aḥdī ber-ġazel-i Muḥibbī

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

I

Ezel naḳḳāşı kim naḳş-ı cibinüñ bī-nezīr itdi
Anuñ bir zerresini ‘āleme mihr-i münīr itdi

³⁶⁹ Yutdı: yakdı. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

³⁷⁰ Vezin aksamaktadır.

³⁷¹ ‘Ömre: ḥüsne. Bkz. Hasar, a.g.t., s. 483- 486

Cihān ser-keşlerini emrüne fermān-pezîr etdi

Serîr-i mülk-i hüsn üzre kimiñe emîr etdi

Beni zencîr-i ‘ışkuñla kapuñda bir esîr etdi

II

Serir-i sıhhat üzre zāt-ı pākūñ eyleyüb mesken

Cihānda ‘ayş ü ‘işretle hemîşe kāmurān olsun

Fenā vādîsine düşmüş naḥîf ü nā-tuvānum ben

Ḳomazsam tañmıdur bir dem ‘aşā-yı āhı elden ben

Civān idüm ğam-ı ‘ışkuñ çekelden beni pîr etdi

III

Revān eyleyüp gelür gūyā hıızırduranuñ

Yanınca kaṭre-i āb-ı ḥayāt imiş o peykānuñ

Gelüb irdükde anuñçün ḥayātın arturur cānuñ

Egerçi sîne- şadrında qarār itmedi müjgānuñ

Velî geçdikde ey kaş kemān ḳalbümde yer etdi

IV

Niçe Seyller döküb pākiye şāhum cevher-i eşki

şaṣub la‘lūñ ğamından her yaña la‘l-i ter-i eşki

Ġanîsin göze almazsın egerçi kim dür-i eşki

Yoluñda merdüm-i çeşmüm dökütdi gevher-i eşki

Dırîğā ḳalmadı varı beni.....

V

Vefā kııl ‘Ahdî-yi bî-çāre gel şāh-ı cihān-dāra

Ki anuñ cūd-ı luṭfundan umar bî-çāre dil çāre

Cihān eyyām-ı ‘adlinde dönübdür şaḥn-ı gül-zāre

Meger bād-ı şabā irdi Muḥibbî zülf-i dil-dāre

Dimāğın şacdum dehrüñ yine misk ü ‘anber etdi?

Muhammes-i Behiştî³⁷²

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

I

Rûz-ı ezel olub bize 'unvân mu'âf-ı 'ışk
 Münkirler ile itmege geldük meşâf-ı 'ışk
 Şemşîr-i âha her birümüz bir gılâf-ı 'ışk
 Zâhid bizi güzâfîn³⁷³ urur şanma lâf-ı 'ışk
 Qâlû belâda eylemişüz i'tirâf-ı 'ışk

II

Lâ-ya'kıl eyleyen bizi âb-ı 'ineb degül
 Esrâr ile mülemma' iden³⁷⁴ berş ü hab degül
 ta'n eylemek ekâbir-i 'ışka edeb degül
 Her yaña şalınur³⁷⁵ bilinürsen 'aceb degül
 Sâķîmüz eyledi bizi ser-mest-i şâf-ı 'ışk

III

Dîdârûnuñ müşâhadesi zevķını duyup³⁷⁶
 Pâk eyledüm iki gözümü eşk ile³⁷⁷ yuyup
 Seytânlık itmez âdem olan nefsine uyup
 Dil mâ'il-i mülk mü olur hüsnuñi³⁷⁸ koyup
 şayd-ı meges mi eyleye sî-murg-ı kâf-ı 'ışk

IV

Aldum rebâb-ı Zühreden evtâr-ı 'udumı
 şaldum sipihre nâleyle³⁷⁹ sâz ü süzumu
 Mahzûn idem gibi yine cümle hasûdumı
 Zerrîn tel itdi şırma-keş-i gam vücûdumı
 Tâ-nakş-ı câmeñe süre zer-bâft-ı bâf³⁸⁰-ı 'ışk

³⁷² Bu şiir Behiştî Divanında vardır. Bkz. Yaşar Aydemir. (2018). *Behiştî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, s. 90- 91.

³⁷³ Güzâfîn: güzâfa. Bkz. Aydemir, a.g.e., s. 90- 91

³⁷⁴ İden: kılan. Bkz. Aydemir, a.g.e., s. 90- 91

³⁷⁵ şalınur: şalınup. Bkz. Aydemir, a.g.e., s. 90- 91

³⁷⁶ Duyup: yuyup. Bkz. Aydemir, a.g.e., s. 90- 91

³⁷⁷ Eşk ile: 'ışkuñla. Bkz. Aydemir, a.g.e., s. 90- 91

³⁷⁸ Hüsnuñi: haddüñi. Bkz. Aydemir, a.g.e., s. 90- 91

³⁷⁹ Nâleyle: nâle vu. Bkz. Aydemir, a.g.e., s. 90- 91

V

Şol dem ki olmuş idi ezel bezmine şalā
 Dîdâr-ı yâre cān ü dil olmuşdı mübtelā
 Cismüm nedür şorarsañ eger diñle evvelā
 Başum Behiştî bir depedür çıkmāğa belā
 İşlek yol añā sînedeki her şikāf-ı ‘ışk

Tahmîs-i Bâkî ber- ğazel-i Necatî³⁸¹

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün
 I³⁸²

Rā’yet-i fitne çeküp ol kad-i dil-cū begler
 Uşdılar yanına her şūh-ı cefā-ḥū begler
 Bir yire geldi nice ğamzesi cādū begler
 Bir ālāy oldı perî şîvelü āhū begler
 Gözi āhūlaruñ ālāyına yā Hū begler

II

Ḳaynadup nār-ı ğam-ı ‘ ışk ile ḥūn-ı cigeri
 Gözlerümden aқıdur kendü görünmez o perî
 şanmañuz nev’ -i beşerden gele bu şîveleri
 Bir perî içün aқar iki gözüm çeşmeleri
 Saқınuñ bilmiş oluñ ılıdur ol şu begler

III

Cān yidürseñ eger ol ḥusrev-i şîrîn-dehene
 Ğālib olsañ reh-i ‘ ışkında eger³⁸³ Kūh-kene
 Ne қadar naқd-i revānuñda nişār olsa yine
 Bî-vefālıklar ider yolına cānlar virene
 ‘Acebā böyle m’olur dünyāda heb bu begler

³⁸⁰ Bāf: nāf. Bkz. Aydemir, a.g.e., s. 90- 91

³⁸¹ Bu gazel Necati Divanında mevcuttur. Bkz. Ali N. Tarlan, (1997). *Necatî Beg Divanı*, MEB Yayınları, İstanbul, s. 186-187.

³⁸² Bu şiir Baki Divanında mevcuttur. Bkz. Küçük, a.g.e., s. 70-71.

³⁸³ Eger: bugün. Bkz. Küçük, a.g.e., s. 70- 71

IV

Hüb-rü³⁸⁴ taze-cevāndur baña cānumdan e‘ az
 Gelmedi yanuma zen kısmı meger duḥter-i rez
 Baḳmadum aṭlas ü dībāsına dehrüñ bir kez
 Raḥtum ü baḥtum götüri oda urursañ dütmey³⁸⁵
 Bir iki gün beni bu dünyāda maḥbūb egler

V

Boynuña ḥile kemendin biri bağlar nā-gāh
 Çıkarur toḡrı yoluñdan seni³⁸⁶ eyler güm-rāh
 Bu belāya bulımaz çāre ne dervīş ü ne şāh
 Kimseye uymasun ulaşmasun Allāh Allāh
 Zülf-i bī-dīn ile ol ḡamze-i cādū begler

VI

Bāḳıyā gel olalum Ka’ be-i dil kūyına³⁸⁷ peyk
 Diyelüm sem‘ a nidā iricek āḥir Lebbeyk
 Girelüm rāh-ı ḥudāya diyüb e’s-sa‘ yü ileyk
 Ne Necātī ne güzeller ne selām ü ne ‘ aleyk
 Fāriḡuz eylemezüz kimseye tapu begler

Taḥmīs-i Fevrī ber-ḡazel-i Necātī³⁸⁸

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

Bir bölük oldu yine zulm-i sitem-cū begler
 Bir gürūh oldu ḥayfā ḥodlu ḳanlu begler
 Bir çeridür gözi ḥūnī saçı cādū begler
 Bir alay oldu perī şīvelü āḥū begler
 Gözi āḥūlaruñ alayına yā hū begler

³⁸⁴ Hüb-rü: pāk-rū. Bkz. Küçük, a.g.e., s. 70- 71

³⁸⁵ Vezin aksamakta

³⁸⁶ Seni: biri. Bkz. Küçük, a.g.e., s. 70- 71

³⁸⁷ Yolına: kūyınā. Bkz. Küçük, a.g.e., s. 70- 71

³⁸⁸ Necati Divanında bu gazel mevcuttur. Bkz. Tarlan, a.g.e., s. 186- 187

II

Gönlümün fūrkatle sūzış-i āh-ı seheri
 Baħri kaynatdı döndürdi gile deşt-i zeri
 Eridüp kıldı şu tennūr-ı bedende cigeri
 Bir perī içün aķar iki gözüm çeşmeleri
 şaķınıñ bilmiş oluñ eyledür ol şu begler

III³⁸⁹

Oldı ma‘müre cihān ‘ādluñ ile büm ötmez
 Murğ-ı ha‘ābını re‘āyānuñ elem ürkütmez
 Lık bu faķr beni dünyāda hiç uyutmaz
 Raķt-ı baķtum getüri oda urursam dütmaz
 Bir iki gün beni bu dünyāda maħbüb begler

IV

Uydı ulaşdı baña ol göz ey gīsū-yı siyāh
 Kıldılar mülk-i dili zūlm ile ber- vech-i tebāh
 K’anı ta‘mır ne şāh eyleyübilir ne sipāh
 Kimseye uymasun ulaşmasun Allāh Allāh
 Zūlf-i bendi ile ol ğamze-i cādū begler

V

Mihrbānlıklar ider cevr ü cefā irgürene
 Hışm ü kın itmede der-i ‘ışķ yolına girene
 Ha‘ān-ı vaşlın yedürür tu‘me-i hecrin yirine
 Bī-vefālıklar ider yolına cānlar virene
 ‘Acebā böyle mi olur dünyāda heb bu begler

VI

Fevriyā haķķa di kim emr-i fevvedtū ileyk³⁹⁰
 Hıdmet-i ğayride kendüñi şaķın iyleme peyk
 Ne fāķire ne emīre ne vezīre lebbeyk
 Ne Necātī ne güzeller ne selām ü ne ‘aleyk
 Fāriğuz iylemezüz kimseye tapu begler

³⁸⁹ Bu bent Fevri Divanında 4. Bentte yer alıyor.

³⁹⁰ “İşimi sana havale etti” manasına gelen Arapça bir söz.

Muḥammes-i Mu‘îdi ber-ġazel-i Necâtî raḥmu’llāh³⁹¹

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

Cilve itdi yine bir kaç büt-i meh-rū begler
Niçe büt her biri bir serv ü semen-bū begler
Şalınur³⁹² nāz ile ‘āşıqlara karşı begler
Bir alay oldı perî şîvelü āhū begler
Gözi āhūlaruñ alayına yāhū begler³⁹³

II

İrdi çün³⁹⁴ yine dimāġuma nesīm-i seheri
Lāle-veş tazeledi her yaña dāġ-ı cigeri
Dökülürse yiridür topraġa eşküm güheri
Bir perî içün aķar iki gözüm çeşmeleri
Şaķınuñ bilmiş oluñ ılıdur ol şu begler

III³⁹⁵

Murġ-ı cān kim öter eski vaţanın unutmaz
Bizi feryād ile uzun giceler uyutmaz
tursa biñ yıl bu cihān içre nişān tutmaz
Raġt ü baġtum götüri oda urursañ tütmez
Bir iki gün beni bu dünyāda maḥbūb añlar

IV

‘Āşık-ı ḥaste-dilem bir gül-i nāzük-bedene
Baķmazam bülbul-i şeydā gibi şaḥn-ı çemene
Āh kim ḥasret ile döndi yüzüm nesterene
Bî-vefālîķlar ider yolına cānlar virene
‘Acebā böyle m’olur dünyāde heb bu begler

³⁹¹ Bu şiir Mu‘îdi Divanında mevcuttur. Bkz. Gülçin Tanrıbuyurdu. (2018). *Kalkandelenli Mu‘îdî Dîvānı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, s. 410- 411.

³⁹² şalınur: şalınup. Bkz. Tanrıbuyurdu, a.g.e.

³⁹³ Bu gazel Necati Divanında mevcuttur. Bkz. Tarlan, a.g.e., s. 186-187.

³⁹⁴ İrdi çün: irisüp. Bkz. Tanrıbuyurdu, a.g.e.

³⁹⁵ Bu bendin son iki mısra’ı Divanda;

“Kimseye uymasun ulaşmasun Allāh Allāh
Zülf-i bî-dîn ile ol ġamze-i cādū begler” şeklindedir.

V

İy Mu‘îdî yiter olduñ bu hevā yolında peyk
 Niçe bir il sözine ola cevābuñ lebbeyk
 Hāḡ ‘ināyet kıla bir gün diyesin tebbet ileyk
 Ne Necātî ne güzeller ne selam ü ne ‘aleyk
 Fāriğüz idemezüz kimseye tapu begler

Müsebba‘-ı Fevrî³⁹⁶

Fa‘ilātün Fa‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I

Cān çıkarsa kūy-ı fūrḡatde ġam-ı dildārdan
 Baş giderse ‘ışḡ içinde cünbüş-i aġyārdan
 Cāme-i ten yansa nār-ı sīne-i bīmārdan
 Tāc-ı ser düşse hevā-yı āh-ı āteş-bārdan
 El çekem heb cān ü baş ü cübbe vü destārdan
 Geçmeyem hergiz belā-yı derd-i ‘ışḡ-ı yārdan
 Dönmeyem ḡalū belādan itdügüm iḡrārdan

II

Nāzır isem nergise ol ġamze-kārı terk idüp
 Māyil³⁹⁷ isem serve ol ḡadd-i çenārı terk idüp
 Ḳāyil³⁹⁸ isem ġülşene ol ġül‘izārı terk idüp
 ṭālīb isem ḡūrīye ol ġam-ġüsārı terk idüp
 Rāġīb³⁹⁹ isem kevsere la‘l-i nigārı terk idüb
 Ḳānī‘ isem cennete ruḡsār-ı yārı terk idüb
 Rūz-ı maḡşer zāhidā maḡrūm olam dīdārdan

III

Başda daġ-ı ḡāl-i ruḡsāruñ ḡaranfıl vardur
 Dīdede cismūñ ḡayālī nergis-i bīmārdur⁴⁰⁰

³⁹⁶ Bkz. Çolak, a.g.t., s. 218- 219

³⁹⁷ Māyil: ḡā‘il. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 218- 219

³⁹⁸ Ḳāyil: rāġīb. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 218- 219

³⁹⁹ Māyil: ḡānī. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 218- 219

⁴⁰⁰ Bī-mārdur: bīdārdur. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 218- 219

Tende zaḥm-ı tîr-i müjgānuñ gül-i⁴⁰¹ bî-ḥārdur
 Dilde fikr-i āteş-i la‘l-i lebûñ gül-nārdur
 Bāğ-ı cānda nahl-i ḳaddûñ serv-i ḥoş-reftārdur
 Çeşm-i müjgānum ruḥuñ ‘aksiyle bir gül-zārdur
 Kim anuñ eṭrāfına ḥavlî çekilmiş ḥārdan

IV

Ol şanem kūyına eylerseñ sa‘ādetle sefer
 Yoluñ izûñ açık olsun lîk ey bād-ı seḥer
 İşigine yüz sürüp benden du‘ā itdükde ger
 Deyr-i miḥnetde şorarsa çekdügüm ğamdan ḥaber
 Diyesin şimdi belā-yı hecr ile ey sîm-ber
 Şöyledür za‘fım ki bir dîvāre söykünsem eger
 Peykerüm teşḥîş olunmaz şuret-i⁴⁰² dîvārdan

V

Cān ü dildür varı yogı ‘āşıkuñ didüm aña
 Virsem olmaz mı dehān-ı la‘lüne ey bî-vefā
 Didi ancak anlara dünyā vü ‘uḳbādur bahā
 Ben tereddüd eyleyüp baḳub ṭururken⁴⁰³ her yana
 Gūş-ı cāna irdi hātıfdan bu beyt-i cān-fezā
 İrmek isterseñ dehān ü la‘l ü yāre **Fevriyā**
 Geç iki ‘ālemden el çek cümle yokdan vārdan

Hicv-i Melîḥ Rüstem Pāşā⁴⁰⁴

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilatün fe‘ilün

I

Yā ilāhî ne ‘aceb luṭf-ı firāvān itdûñ⁴⁰⁵
 Kerem itdün bize in‘ām ile iḥsān itdûñ
 Yine bir gerçek eri mürşîd-i erkān itdûñ

⁴⁰¹ Gül-i: güli. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 218- 219

⁴⁰² şuret-i: şureti. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 218- 219

⁴⁰³ ṭururken: dururken. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 218- 219

⁴⁰⁴ Bu şiir Yahya Bey Divanında mevcuttur. Bkz. Çavuşoğlu, a.g.e.

⁴⁰⁵ Dursun A. Tökel. (2004). Ölümüne sevinen mersiye: Yahya bey’in Rüstem Paşa mersiyesi, *Uluslararası Türk Kültüründe Ölüm Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul.

Hâkim-i maḥkeme-i taḥt-ı Süleymân itdün
 Nice ḥāyinleri⁴⁰⁶ ḳahr ile bî-cân itdün
 Niçe dermāndelerin derdine dermān itdün
 Niçe ‘ifritlerün ‘aynını giryân itdün
 Niçe dīvān-ı şeyāṭini perişān itdün
 Bir ḥarāmi başını ḥāk ile yek-sân itdün⁴⁰⁷
 Yerini nār gibi āteş-i sūzān itdün⁴⁰⁸
 Zitem-i zulmi ile ādı çıḳan ehl-i cefā
 şarşar-ı ḳahruñ ile buldı fenā oldu hebā

II

Tama‘-ı ‘aynını açdı yedi iḳlimi yidi
 Ḳurudı ḳaldı nihāl-i bedeni ya‘ni yidi
 Elem-i lem-yezeli bid‘atinün kārı idi
 Cānına kār irüben derd-i belā-yı ebedi⁴⁰⁹
 Sevmedi ḥırlı degüldür deyü ehl-i ḥıredi
 Gelmeye yoluna seyl-i sitemi ḳala didi
 Yetmiş yetmiş idi devr-i zamān-ı adedi
 şalınur şanur idi şanmañuz ol bî-mededi
 Niçe yıl zelzele-i miḥnet ile sendirdi
 Ḳoca şeytān gibi bir kimseye ādem demedi
 La‘netu’llāhi ‘aleyhi ve‘alā iḥvetihî⁴¹⁰
 Ve‘alā men ḫaleme’n-nāse bi-tabiiyyetihî⁴¹¹

III

Āl-i Osmāna ḳırān itdi ol imānı yaman
 Biri birisine girdi nitekim āb-ı revān
 Ehl-i imandan aḳan ḳan ile ṭoldı ḳaraman
 Bir dem içinde dem-i ādeme ḡarḳ oldu cihān

⁴⁰⁶ Ḥāyinleri: cānileri. Bkz. Çavuşoğlu, a.g.e.

⁴⁰⁷ Bu mısra Çavuşoğlu, a.g.e.’de yoktur.

⁴⁰⁸ Bu mısra Çavuşoğlu, a.g.e.’de yoktur.

⁴⁰⁹ Cānına kār irüben derd-i belā-yı ebedi: Cānının kārı idi derd ü belā-yı ebedi. Bkz. Çavuşoğlu, a.g.e.

⁴¹⁰ “Allah’ın laneti onun ve kardeşinin üzerine olsun”

⁴¹¹ “Ve kendisine tâbi olanlara zulmeden kişilere olsun”

Rüşvet altununu cem‘ itmek idi işi hemān
 Derdmend eyler idi encüm-i naḥs ile kıran
 Qanı ol māle tapan mezheb-i Qārūna uyan
 Enbiyā sevmedüğünü seven āşüb-ı cihān
 Haber-i mevti melūl itdi beni niçe⁴¹² zemān
 Qorkar idüm ki bu şādī haberi ola yalan
 Yıkılub gitdi ol evkāf-ı selāṭini yıkan
 Māl-ı eytāmı alup mescidi meyḥāne yapan
 Her ne denlū yaramazlık var ise anda idi
 İki ayağı çukurda bir eli qanda idi

IV

Umarız‘ ādil ola zulme uzatmaya eli
 Raḥmetinüñ sebebi olmaya ni‘me’l-bedeli
 şūretā‘ ākil ü dānā idi ma‘nīde deli
 ‘Ulemā ile idi ceng ü cidāl ü cedeli
 Süm‘a vü ‘ucb ü riyā ile iderdi ‘ameli
 Keştī-i baḥr-ı belāsı beden-i mübtezeli
 Yelkene beñzer idi ‘aynı ile aq şaḡalı
 Ālavand eyledi mazlūmlaruñ āhı yeli
 Belī bükülmüş idi bār-ı günāh ile beli
 Yumruğı altına almışdı vücūd-ı eceli⁴¹³
 Gördi saḥrāyı cihānda bulamaz oldı şikār
 Gömdi uğursuzı şayyād-ı felek āḫir-i kār

V

Oldı ağızında zebānı ‘ülfet-i⁴¹⁴ nār-ı caḥīm
 Yüzi qutsuz sözi datsuz⁴¹⁵ ne ḫalīm ü ne selīm
 Hāṭır-ı mühmeline gelmez idi ebū Kerīm⁴¹⁶
 Qulzüm-i müzlimeye talmış idi niteki mīm

⁴¹² Niçe: ḫayli. Bkz. Çavuşoğlu, a.g.e.

⁴¹³ Vücūd-ı eceli: vücudun eceli. Bkz. Çavuşoğlu, a.g.e.

⁴¹⁴ ‘Ülfet-i: ālev-i. Bkz. Çavuşoğlu, a.g.e.

⁴¹⁵ Datsuz: ṭatsu. Bkz. Çavuşoğlu, a.g.e.

⁴¹⁶ Ebū kerīm: re’y-i kerīm. Bkz. Çavuşoğlu, a.g.e.

zālīmüñ öte ucu işi güci zulm-i ‘azīm
 Arkasın yere getürdi eceli oldı ğarīm
 Rüzgār ile duḡān gibi sürüldi o racīm
 Olmaya meskeni Firdevs ile cennāt-ı Na‘īm
 Ol uğursuz olalı şadr-ı Vezāretde muḡīm
 Hiç bir uğurlu ğazā idemedi şāh-ı kerīm
 Rāhibān-ı taraf-ı Rūm ile Patrike-i Rīm
 Kara geydi ölüsün ağladı mānend-i yetīm
 Cāyız idi ola bir aḡḡānuñ üstine şehīd
 Bir seḡī kimse idi aña göre Pinti ḡamīd

VI

Bu ğurūr ile enāniyyete niyyet ne idi
 ‘Acabā şan‘āt-ı şeyḡāna maḡabbet ne idi
 Bāb-ı⁴¹⁷ erbāb-ı maḡabbetdeki miḡnet ne idi
 Mühmelātına mühimmātına himmet ne idi
 Halkı incitmek için çekdüğü zaḡmet ne idi
 İlleri başına üşürmege ḡikmet ne idi
 Yalıñuz rüşveti bābındaki keşret ne idi
 Bu sefāhet bu kabāḡat bu meşakḡat⁴¹⁸ ne idi
 Kulle-i kāf-ı eḡālime bu zulmet ne idi
 Kadem-i şūmı ile ġalleve kıllet ne idi
 Olduğu yirde ḡatī kıtlık olurdu ‘ālem
 Yir idi ulu keçi laḡm-ı ḡanem yirine ḡam

VII

Şāhumuz Şāh Süleymān-ı zemān saġ olsun
 Hazret-i ḡıẓr-ı Nebī gibi hemān saġ olsun
 Ölmesün nitekim ol ehl-i cinān saġ olsun
 Kulu kurbānı olan p īr ü civān saġ olsun
 Adını zinde iden rūḡ-ı revān saġ olsun
 Kāmilüñ rūh-ı kelāmını duyan saġ olsun

⁴¹⁷ Bāb-ı: yā Rab. Bkz. Çavuşoğlu, a.g.e.

⁴¹⁸ Meşakḡat: şekāvet. Bkz. Çavuşoğlu, a.g.e.

Manıku't-tayr bilen âdemiyan sağ olsun
 N'ola ol gitdi ise baki kalan sağ olsun
 Yirde yatdukça babam oğlu fülân sağ olsun
 Çok yaşasun bunu yazan okıyan sağ olsun
 Gülmez idi yüzi maşşerde daği gülmeyesi
 Çok iş itdi bizi ol sağlık ile olmayası

Müseddes-i Ahmedi rahmu'llah-i 'aleyh

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

I⁴¹⁹

'Arif ol mürşide ir zātuñi 'irfân idegör⁴²⁰

Baş koyup işigine cânuñi kurbân idegör

Kul iken kendü özüñ 'âleme sultân idegör

Kaşresin bahre qarış kendüñi 'ummân idegör

Gâfil olma gözüñ aç sen seni insân idegör

Hem-dem ehl-i dil olub tenüñi cân idegör

II

Şekl-i insân görinüp⁴²¹ ma'nâda hayvân yürüyen

Şüretâ cânlu gibi sîret-i bî-cân yürüyen

Baş açuk yalın ayak çıplak ve 'uryân yürüyen

Bilmeyüp kendü özüñ vâlih ü hayrân yürüyen

Gâfil olma gözüñ aç sen seni insân idegör

Hem dem ehl-i dil olub tenüñi cân idegör

III

Hey⁴²² 'abeş yirlere 'ömrüñi şakın itme telef

Rabbüñe eyle 'ibâdet ki budur⁴²³ fi'l-i selef

Âdemî ol ki disünler saña bu hayr-ı halef

⁴¹⁹ Bu şiir Ahmedî Divanında yoktur. Bkz. Yaşar Akdoğan, Y. (ty). *Ahmedî: Dîvân*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 3141, Kültür Eserleri, 424.

⁴²⁰ Bu şiir Cemal Özyön, (2013). *Mecmu'a-i Gazeliyyat, Milli Kütüphane 06Hk.319/1(İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir, s. 260-262'de mevcuttur.

⁴²¹ Görinüp: görünür. Bkz. Özyön, a.g.t., s. 260- 262

⁴²² Hey: gel. Bkz. Özyön, a.g.t., s. 260- 262

⁴²³ Budur: dur. Bkz. Özyön, a.g.t., s. 260- 262

Ğafleti terk idegör tã bulasın ‘izz ü şeref
 Ğafil olma gözün aç sen seni insân idegör
 Hem dem ehl-i dil olup tenüni cân idegör
 IV

Aldadı hırş ü hevâ nefsüni garrâluğı kı
 Uşlana hey delü dîvâne bu rüsvâluğı kı
 Ehl-i hâl ol gele şimden girü şeydâluğı kı
 ‘Aklıni başuña dir fikr ide a‘mâluğı kı
 Ğafil olma gözün aç sen seni insân idegör
 Hem dem ehl-i dil olup tenüni cân idegör

V
 Hamd ü şükr ile hüdâya⁴²⁴ virilen ni‘mete bak
 Seni tekrîm idüben eyledüğü ‘izzete bak
 Ol kerîmün kerîm ü lütfuñu gör hikmete bak
 ‘Âkil iseñ berü gel saña olan devlete bak
 Ğafil olma gözün aç sen seni insân idegör
 Hem dem ehl-i dil olup tenüni cân idegör

VI
 Sen seni şanma tehlî ‘âlem-i kübrâ sensin
 Dünyâda eşref olan mazhar-ı esmâ sensin

Ma‘nâda âdem iseñ ‘arş-ı mu‘allâ sensin
 Yirde gökde ne ki var cümleden a‘lâ sensin
 Ğafil olma gözü aç sen seni insân idegör
 Hem dem ehl-i dil olup tenüni cân idegör

VII
 Enbiyâ gitdi izin izleyü dergâha⁴²⁵ ulaş
 Evliyâ bahşına ser-çeşme olan şâha ulaş
 Men ‘aref⁴²⁶ sırrını bil ‘ârif-i bi’llâha ulaş

⁴²⁴ Hüdâya: hüdâdan. Bkz. Özyön, a.g.t., s. 260- 262

⁴²⁵ İzleyü dergâha: ezel-i dergâha. Bkz. Özyön, a.g.t., s. 260- 262

Nefsüni eyle muhakkaḳ daḥı Allāh’a ulaṣ
 Ġāfil olma gözü aç sen seni insān idegör
 Hem dem ehl-i dil olub tenüni cān idegör

VIII

Ḥālīḳuñ ma‘rifetin ḥāşıl iden buldı kemāl
 Odur insān-ı mükemmel aña yok ḳıl ile ḳāl
 Benligi terk idegör tā olasın nīk ḥiṣāl
 Yokdurur şoñ ucu hıç zerre ḳadar ‘özre mahāl⁴²⁷
 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör
 Hem dem ehl-i dil olub tenüni cān idegör

IX

Aḥmedī ğayri ḳo kendüñe ‘ālī-naḳar it
 Mürşid-i kāmile ir kendüñi⁴²⁸ bir gerçek er it
 Vāşıl-ı ma‘rifetu’llāh olgör bir hüner it
 Ḥasb-i ḥālüñi hemān bir söz ile muhtaşar it
 Ġāfil olma gözüñ aç sen seni insān idegör
 Hem dem ehl-i dil olub tenüni cān idegör

Muḥammes-i ‘Ahdī ber-ġazel-i Selīḳi⁴²⁹

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

Ādemüñ ‘ıṣṣ nedür bilmez iken evlādı
 Bî-sütün içre ḳomuşdum bu dil-i nā-şādı
 Hiç añlamamış idi Ḥüsrev ü Şîrîn adı
 Kūh-ı ğamda ben iderken dün ü gün feryādı
 Māzer-i dehr şogurmamış idi Ferhādı

II

⁴²⁶ “Men ‘arefe nefseh, feked ‘arefe Rabbeh.” Nefsini bilen, Rabbini tanır. Manasında bir söz. (Hadis-i şerif).

⁴²⁷ Maḥāl: mecāl. Bkz. Özyön, a.g.t., s. 260- 262

⁴²⁸ Kendüni: nāmuñı. Bkz. Özyön, a.g.t., s. 260- 262

⁴²⁹ Bu şiir Çolak, a.g.t., s. 377’de mevcuttur

İtmedin devr müdārā üstüne Çarh-ı gerdün
 Yine gayretde gezdüm gam ile ben mağzün
 Zülf-i Leylāya daḥi kimse degüken meftün
 Başmadın dāḥi kadem mekteb-i dehre Mecnün
 Sebaḳ-ı ‘ışḳ okıyanuñ ben idüm üstādı

III

‘İşḳ gadişinde Buḥārî ve yaḥūd Tirmidiyem
 Kuşb-ı şuşşāḳa⁴³⁰ vü hem feyż-ı ḥudā müridiyem
 Sūfiyā şanma beni sencileyin mülğidiyem
 Sālik-i rāh-ı ḡaḳīḳat olanuñ mürşidiyem
 Cümle ‘uşşāḳ ehline ben eylemişem irşādı

IV

‘Aḳd-i mihrüñ görelî ḡayr ile her mağfelde
 Dide seyl-ābına sedd itmede dil müşkilde
 Yıḳmaduḳ yer ḳomadı gerçi diyār ü ilde
 Seyl-i ḡamla yıḳılır şanma ḡabībüm dilde
 ‘İşḳuñuñ ḡāyet-i aḡkām iledür bünyādı

V⁴³¹

Rūzgār ile eger şarşar-ı āhum seni yel
 Yeter ol ser-keş eyā serv-i revānum gel egil
 Kār-bān elime bağlayı bānî maḥmil
 Dehenüñ fikri ile gitdi ‘adem mülkine dil
 Yārî miḥnet ceresi nāle vü ḡamdür zādı

VI

Sīnemi çünki peser iyledüm ey ḳaşı kemān
 Tīr-i müjḡānuña ḳarşu tutuben rūḥ-ı revān
 Hıfz-ı peykānuñ olubdur ḡarezüm dilde hemān
 N’ola ḥaṭṭ iylese cevır ü sitemüñden dil ü cān
 Hoş gelür çünki şehā her kişıye mu‘tādı

VII⁴³²

⁴³⁰ ‘Uşşāḳa: ‘uşşāḳum. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 377

⁴³¹ 5.ve 6.bent Çolak, a.g.t.’de yoktur.

‘Ahdiyā cev̄r ü cefā eyler isem maġbūbum
 Rāzıdur her ne ise aña dil-i mekrūbum
 Rūz u şeb vird idinüb dir bu dil-i maġzūnum
 Ey Selikī reh-i ‘ışk idi benüm maşlūbum
 Ğamdüli’llāh baña kıldı hidāyet Hādī

Muhammes-i Ne‘vī raḥmu’llāh

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

I

Ne mümkün oldu ğam-ı fūrkat ile ülfet idem
 Ne çāre var talebūnden senūñ ferāgat idem
 Ne kādirem ser-i kūyuñ varub ziyāret idem
 Ne fursāt oldu saña ḥālūmi şikāyet idem
 Ne vüs‘at oldu ki buḥrān-ı ğamın rivāyet idem

II

Hemişe olmadazemān ğuşsa vü ğam
 Hemişe derd ü elem bī-şumār ü rāhat kim
 Ne bir qarīn-i muvāfiḳ var olmağa hem-dem
 Ne bir şehen-şeh-i ‘ādil
 Bu zulmi ‘ādet iden şāhdan şikāyet idem

III

Ne bād-ı āh ile ol servi eyledüñ meyyāl
 Ne eyledi eşer ol mū-miyāne kıl ile kāl
 şalāḥ-kār ise şebūmden girü bir emr-i maḥāl
 Ne ‘arz-ı ḥāle meded var ne dilde şabra maḥāl
 Ne çāre neyleyeyin bilmezem ne ālet idem

IV

Murād-ı dil-ber içün nā-murād olub dāyim
 Gönül vilāyetüne ‘ışkı iyledüm ḥākem
 Buña reh-i şanem ise müdde‘ī olam nā-dem
 Murādı çün beni güldürmemekdür ol zālīm

⁴³² Bu şiir Çolak, a.g.t’de 5. Benttedir.

Revā budur ki hemān ağlamağı ‘ādet idem

V

Yanuñda iyleyüb ağyār ben gedāyı ğarīb
Düşürdi rāh-ı beyābān-ı hecre bī-tağrīb
Ne çāre çünki degülmüş vişālūñ aña naşīb
Kapuñda olmağa Nev‘īye mānī‘ oldı raķīb
O seg kıomadı ki bir laħza ist-i raħat idem

Muħammes-i Nevā‘yī Ber-ğazel-i ħayreti⁴³³

Mef‘ülü mefā‘ılün mef‘ülü mefā‘ılün

I

Taķdīr ki tā evvel ben ķābil idüm cānā
Kapuñda ricā eyler bir sāyıl idüm cānā
Hem bī-ten ü hem bī-cān hem hem bī-dil idüm cānā
Ne āteş ü bād ne āb-ı gül idüm cānā
Sen serv-i hevā-baħşe ben māyıl idüm cānā

II

Ne nāmı Süleymānuñ var idi ne adı mūruñ
Eglemedin ālemde var oldı key manşūruñ
Ben mesti idüm ey dil ol nergis-i maħmūruñ
‘Ālemde henüz adı yād olmadın engūru
Ĥumħāne-i vaħdetde ben ķanzil idüm cānā

III

Daħı bu ħarāb-ābād olmamış idi ta‘mīr
Derdūñle ğam-ı baħrūñ kılmışdı bana te‘sīr
Cāzu gözüññ siħri etmişdi beni teşķīr
Āb ü gili Ferhāduñ olmamış idi taħmīr
Ben rāh-ı meşakķatde peder-gil idüm cānā

IV

⁴³³ Bu şiir Hayreti Divanında mevcuttur. Bkz. Hayreti Divan (1981). Haz. Mehmet Çavuşoğlu-M. Ali Tanyeri: Hayretî Divan Tenkitli Basım: İstanbul 1981, XXIII+448 s. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 2868. 119. Gazel.

Ya'kûb dil-i fikârı harç iylemedin maḥzûn
 Yûsufî Züleyhâyı yaratmadın ol bî-çün
 Dil leyli-i zülfünle olmuşdı senün mecnûn
 Leyliye dahı mecnun olmamış idi meftûn
 Ben vâdî-yi ḥayretde lâ-ya'kıl idüm cānā
 V⁴³⁴

'İşkuñda nevāyî'e 'ayb eyleme olursa
 Cānını dırîğ itmez senden şanma kimse

Taḥmîs-i Bābā Na'ti⁴³⁵ ber-gazel-i Uşûlî⁴³⁶

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
 I⁴³⁷

Cihānı 'ışkla kıldı ḥudā-yı Dād-gîr peydā
 Virüp nefḥıyle cān 'isā'yı itdi bî-peder peydā
 Kemāl-i kudretiyle zāhir ü bātında her peydā
 Vücūd-ı muṭlakuñ baḥrine mevci kim ider peyda
 Ene'l-ḥaḥ sırrını söyler eger maḥfî eger peydā

II

Ḳadīm-i lem-yezel bil ḥaḥḳḳı esmā-i şıfatından
 Oḳı men 'indehū 'ilmü'l- kitābı beyyinātından
 Kitābu'llāh'a ol nāzır sebaḳ al müfredātından
 Me'ādindür ḳamu eşyā ider öz kendü zātından
 Kimisi sîm ü zer zāhir kimi seng ü meder peydā

III

Bu levḥ-i sâdede bu naḳş-ı şâfî şuda bu taşvîr
 Bu zîb ü zînet-i 'âlem bu seyr-i kudret-i taḳdîr
 Bu naḥl-i ser-bülend bu sehî serv-ḳad-i dilgîr
 Bu bâğuñ ger ḥaḳîḳatde şuyı bir bâğbānı bir

⁴³⁴ Mecmuada şiirin diğer kalan kısmı yoktur.

⁴³⁵ Tuğluk, a.g.m., s. 44- 45.

⁴³⁶ Bu şiir Usuli Divanında mevcuttur. Bkz. Mustafa İsen. (1990). *Usûlî Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara, s.97.

⁴³⁷ Tuğluk, a.g.m., s. 45- 46.

Velî olmuş hakâyıktan nice dürlü şecer peydâ

IV

Gel ‘ibret dîdesinden aç cihâna ey gönül manzar

Temâşa eyle Âdem niçe düşmiş ‘âleme mazhar

Bu nuţkı yahşi fehm eyle başîret ehli iseñ ger

Nazar kıl nev‘-i insâna kimi zehr ü kimi sükker

‘Aceb hikmet bir ağacdan olur dürlü semer peydâ

V

Qalem geldi vücûda evvel ü âhîr pes ü pîşler

Bu seyr-i sür‘at-i eflāk-ı gerdünla gerdişler

Bu reng-â-reng ezhâr ü ğarâyib yazla kışlar

Düzilür nice biñ işler bozılır nice cünbişler

Ne kâr-ı bü‘l- ‘acebdür bu kim olmaz kârger peydâ

VI

Niçe kez boşalub bu hâne-i dünyâ niçe tıldı

Niçe kerre bahâr oldu hazân yeli esüb şoldı

Niçe dem mâzer-i devrân bizümçün saçını yoldı

Niçe gündüz gice oldu niçe biñ ay ü yıl geçdi

Dirîğâ olmadı qaldı şeb-i hicre seher peydâ

VII

Qanı anlar ki ırgürmişdi farkın ‘arş-ı a‘lâya

Başardı himmet ile pâyını burc-ı mu‘allâya

Aşardı yayını Rüstem mişâli şâh-ı tûbâ’ya

Şu servler ki dağlar gibi baş egmezdi eflâke

Yaturlar şöyle pest olmuş ne tîğ ü ne kemer peyda

VIII

Neler var tûr-ı ‘ışk içinde Mūsâ’ya müşabihler

Bakub dîdâr-ı yâra karşı tırmışlar müvâcihler

Maḥabbet kılları hayrân ü ser-gerdân vâlihler

Niçe şūrîde ‘âşıklar gezerler şöyle tâyihler

Bu tîh-i bî-nihâyetde ne reh ne rāh-ber peydâ

IX

Reh-i ‘ışk içre ey dil müşt-i hâk olmak gerek tâ kim
 Devâsız derde düşüb derdnâk olmak gerek tâ kim
 Yağa dest-i ecelden çāk çāk olmak gerek tâ kim
 Niçe biñ âdem oğlanı helâk olmak gerek tâ kim
 Yalancı kaḥbe dünyâdan ola bir gerçek er peydâ

X

Bizi öldürmek için ḥîle vü tezvîr ile tenhâ
 ‘Aceb vâdiye uğratdı gezerek reh-zen-i dünyâ
 Dirîgâ ḥasretâ derdâ vü ḥayfâ veyletâ veylâ
 Yolumuz bir beyâbâna irişdi nâgehân kākâ
 Gezer biñ kârbân olmaz birinden bir eṣer peydâ

XI

Ledünnî ‘ilmini şordum didi bir kûşe-gîr
 ‘Âkif Bu esrâr-ı nihândur aña olmaz her kişi vâkîf
 Meger ğayb ‘âleminden ire ta‘lîm ile hâtîf
 Niçe zaḥmet çeker kesb-i kemâl idince bir ‘ârif
 Niçe kanlar yudar kân eyleyince bir güher peyda

XII

Şular kim Na‘tiyâ fażl ü hünerde mîktedirlerdür
 Hemîşe ka‘r-ı deryâyı muḥîṭ munḳa‘irlerdür
 Müşâhid olmağa bir merd-i ḥaḳḳa müfteḥirlerdür
 Kamu nezẓârede ebkâr-ı ma‘nâ muntazırlardur
 Usûlî gibi tâ kim ola bir sâḥib-naẓar peyda

Taḥmîs-i ‘âlî⁴³⁸ ber-ğazel-i uşûlî

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

I

Ne deryâ sâḥilinde oldı yâ Rab ḥuşḳ ü ter peydâ
 Ne baḥrın mâlikindendür melek zâhir beşer peydâ

⁴³⁸ Bu şiir Gelibolulu Mustafa Ali Divanında mevcuttur. Bkz. İsmail H. Aksoyak. (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Kültür Eserleri ISBN 978-975-17-4033-5, s. 397- 399

Şanasın kaçrelerdür anda her sırr ü nihân peydâ⁴³⁹

Vücūd-ı muṭlaḳuñ bahri ne mevci kim ider peydâ

Ene'l-Haḳ sırrını söyler eger maḥfî eger peydâ

II⁴⁴⁰

Su'âl itdüm ṭarîḳat semtini bir merd-i bî-bâke

Didüm luṭf it ḥaḳîḳat yolların göster bu ben ḥâke

Didi zinhâr maḡrûr olma mâl ü câh ü emlâke

Şu serverler ki ṭaḡlar gibi baş egmezdi eflâke

Yaturlar şöyle pest olmuş ne tîḡ ü ne kemer peydâ

III⁴⁴¹

Bu bir vâdîdür ey zâhid ki küldür ḥâki ser-tâ-ser

Görinür her ṭaşı ḥûn-âbeden bir pâre-i aḥker

Ne âteş var ne âteş-dân ve lîkin şûretâ yir yir

Nice şûrîde 'âşîḳlar gezerler şöyle tâ'îhler

Bu tîh-i bî-nihâyetde ne reh ne râh-ber peydâ

IV⁴⁴²

Reh-i ḥîdmetde her bir ṭâye ḥâk olmak gerek tâ kim

Peder mâder dem-â-dem derdnâk olmak gerek tâ kim

Cigerler ḳan bedenler ḳâk ḳâk olmak gerek tâ kim

Nice biñ âdem oḡlanı helâk olmak gerek tâ kim

Yalancı ḳaḥbe dünyâda ola bir gerḳek er peyda

V⁴⁴³

Sevâd-ı mülk-i ma'nâ ehl-i 'irfâna musaḥḥardur

Ḥuşûşâ her biri manzûr-ı sulṭân-ı hünerverdür

Suḥan bir gencdür aña nazır 'Âlî gibi erdür⁴⁴⁴

Ḳamu nezzârede ebkâr-ı ma'nâ muntazırlardur

Uşûlî gibi tâ kim ola bir şâḥib-naẓar peydâ

⁴³⁹ Sırr ü nihân peydâ: pinhân ü her peydâ. Bkz. Aksoyak, a.g.e., s. 397- 399

⁴⁴⁰ Bu şiir Aksoyak, a.g.e.'de 6. benttir.

⁴⁴¹ Bu şiir Aksoyak, a.g.e.'de 9. benttir.

⁴⁴² Bu şiir Aksoyak, a.g.e.'de 12. benttir.

⁴⁴³ Bu şiir Aksoyak, a.g.e.'de 13. benttir.

⁴⁴⁴ 'Âlî gibi bir erdür: 'Âlî bir ejderdür. Bkz. Aksoyak, a.g.e., s. 397- 399

Kaşide-i Bābā Na‘tī-i Flornavī⁴⁴⁵ der-Medḥ-i Seyyidü’l-Mürselīn ve ḥātemü’n-
Nebiyyīn

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

1. Ey güzīn-i her dü ‘ālem bihterīn-i enbiyā
Aḥmed ü Maḥmūd ü ḥāmid Muştafā vü Müctebā
2. Āfitāb-sāye-i ḥurşid-i Rabbü’l-‘ālemīn
Āsmān-ı ‘izz ü temkīn şāhib-i tāc ü livā
3. Ma‘nī-i her çār defter ḥvāce-i her müşt-i ḥuld
Dāver-i her şeş cihāt a‘zam şeh-i her dü serā
4. Maḫşad-ı tenzīl ü yarlıḡ maḫzar-ı esrār-ı ḡayb
Maḫta‘-ı yeṭlū‘ ü şāhid-i āfitāb-ı v e‘ ḍ- ḍuḫā
5. Şāhib-i ma‘nī-i fiṭrat ma‘nī-i icād-ı ḥalk
Ser-firāz-ı nesl-i Ādem pīşvā vü reh-nümā
6. Mubtıl-ı bünyād-ı bid‘at ḥākim-i aḥkām-ı şer‘
‘Ālim-i ‘ilm-i şerī‘at ‘ārif-i sırr-ı ḥudā
7. Meḫar-ı evlād-ı Ādem aşl ü nesl-i kün fekān
Şūfī-i şāfī-kerāmet şuffe-i şaff-ı şafā
8. Mūsī vü ‘īsā-dem ü Dāvūd-laḥn Ādem-ḫidem
Ḥvāce-i ‘ālem emīr-i kişver-i mülk-i dünā
9. Lücce-i deryā-yı vaḥdet mehçe-i kevn ü mekān
Nüşḥa-ı ādāb ü faẓl u ḡābil-i ḡul innemā
10. tā’yir-i gerdūn-ı ezraḡ zāyir-i ‘arş-i berīn
Seyyid-i sādāt-ı ḥalk a‘zam imām-ı muḫtedā
11. ḡible-i iḡbāl-i devlet Ka‘be-i erbāb-ı dīn
Şeh-süvār-ı dīn ü devlet ḥādi-i rāh-ı ḥudā

⁴⁴⁵ Tuḡluk, a.g.m., s. 46- 49

12. tütî-i şekker-nişâr ü sırr-ı Sübhâne'llezi
 Şâh-bâz-ı evc-i ma'nâ bülbül-i destân-serâ
13. Ahter-i burc-ı nübüvvet mihr ü mâh-ı lev denevt
 Kevkeb-i raḥşân ü envâr-ı çerâğ-ı mâ zegâ
14. Eşref-i ebnâ-yı Âdem efzal-i ins ü melek
 Hâtem-i ḥatm-i rûsûl ḥalvet-nişîn-i ıstîfâ
15. Ahtiyâr-ı dîn ü dünyâ şehr-yâr-ı muhterem
 Reh-nümâ-yı ḥalk-ı 'âlem şaḥne-i rûz-ı cezâ
16. Sâlik-i râh-ı hidâyet muḳtedâ-yı şark ü ğarb
 Dâver-i sâdât-ı heft iklim kâzî-i kazâ
17. Levḥa-i tevķî'-i şer'üñ raḥmeten li'l-'âlemîn
 Yarlığ-ı aḥkâm-ı şer'üñ oldı ḥaṭṭ-ı istivâ
18. Hem saña Yâsîn libâs oldı Tebârek taylesân
 Hem ḥadîş-i lâ nebiyyîn oldı sen şâha ridâ
19. Cân gözine ḥâk-ı na'linuñ yeter kuḥlu'l-'uyûn
 Ey sa'âdet âfitâbı şadr-ı bedr-i aşfiyâ
20. Gerd-i râhuñ çeşm-i ḥurâya şafâ vü nûr ü fer
 Ḥâk-ı dergâhuñ melekler dîdesine tütîyâ
21. Sen ki ḥalvet-ḥâne-i yâriye 'azm itdüñ revan
 Ḥazret-i Cebra'il'e dâr oldı ol 'âlî fezâ
22. Çünkü pervâz eyledi sîmurğ-ı cânuñ âşikâr
 Oldı evvel menzilüñ 'adline cennâtü'l-'alâ
23. Niçe âdem oğlıdur diyem eyâ ḥayre'l-beşer
 K'evvel ü âḥir sen olduñ ibtidâ vü intihâ
24. Pâye-i mi'râca çün başduñ ḳadem i'zâzla
 Ḳâb-ı ḳavseyne irişdüñ ey Resûl-ı Kibriyâ

25. H̄ayme-i mī‘āduñı k̄urduñ çü gerdün üstine
Geldiler el k̄avşırub k̄arşuladı ehlü’s-semā
26. Yirde gökde her ne deñlü var ise ins ü melek
H̄ayr-ı maḳdem didiler ehlen ve sehlen merḥabā
27. Bir işāret birle gökde eyledüñ māhı dü-nīm
Olduñ engüşt-i mübārek birle ḥuş mu‘ciz-nümā
28. On sekiz biñ ‘āleme sensin emīr-i tācdār
H̄azret-i zāt-ı şerīfūñdür dü-kevne pādşā
29. H̄vān-ı luṭfuñdan ‘aṭā eyle bu ben dervīşüñe
Gelmişem dergāhuña muḥtāc ü ac ü bī-nevā
30. Bir nazar kıl bendeñe luṭf ile ey kân-ı kerem
K’olmuşum bend-i maḥabbetde esīr ü mübtelā
31. Āluña aşḥābuñā olsun şalāt ile selām
Kim olardurlar gümānsız çār yār-ı bā-şafā
32. Ben ne dilberle idem vaşfuñı ey Şāh-ı dü-kevn
K’oldı meddāhuñ ol vāhid-i Rabbü’l-‘alā
33. Āşinā-yı lücce-i ‘ışk olmak isterseñ eger
zıkr idüb nām-ı şerīfini dilūñde dāyimā
34. Rūz-ı maḥşerde şefi‘üñ ola dirseñ ol hemān
Cān ü dilden bende-i āl-i ‘abā ol Na‘tiyā

Taḥmīs-i Vahdeti⁴⁴⁶ ber-ḡazel-i Bāḳī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

H̄amdü li’llāh ki dilā maḥzar-ı feh̄m-ārāyam

Evc-i rif‘atde Hümā gibi semā⁴⁴⁷-sīmāyam

⁴⁴⁶ Bu şiir Vahdeti Divanında mevcuttur. Bkz. Yılmaz Öztürk. (2006). *17.Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdeti’nin Divanının Tenkitli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, s. 30- 31.

⁴⁴⁷ Semā: semen. Bkz. Öztürk, a.g.t., s. 30- 31

Ḳāf-ı ḳudret⁴⁴⁸ de bugün sākin-i bî-pervāyam

N’ola dehr içre nişānum yoğ ise ‘Anḳāyam

Ne ‘aceb seyl gibi çağlamasam deryāyam

II

Menem ol āyine-i ḳudret⁴⁴⁹-i zāt-ı yek-tā

Menem ol vāḳıf-ı esrār-ı rumūz-ı esmā

Menem ol maṭla‘-ı envār-ı İlāh-i a‘lā⁴⁵⁰

Göze göstermez ise ṭāñ mı bizi⁴⁵¹ her ednā

Ki nazar fark idecek mertebeden a‘lāyam

III

Mū-be-mū zātumı tebdıl ideli Furāta⁴⁵²

İrmişem mer-te-be-i bes-me-le-i Raḥmāna

Rū-be-rū nāzıram⁴⁵³ envār-ı ruḥ-ı cānāna

İltifāt eylemezim zerre ḳadar nā-dāna

Āsmān-ı hünere mihr-i cihān-ārāyam

IV

Gösterelden yüzini bize kelām-ı ma‘nā

Ḳılca gelmez gözüme ḳıl-i meḳāl-i cühelā

Bürinüp⁴⁵⁴ şāl-ı ‘abāyı⁴⁵⁵ idüben terk-i ḳabā

şüretā gerçi gedā şeklin urınuñ ammā

Mesned-i memleket-i ma‘rifete dārāyam

V

Vaḥdeti şüret ü şekl ü⁴⁵⁶ beşer-i ekremde

Gelmişem⁴⁵⁷ aḥsen-i taḳvıme demi ādemde

İbn-i Meryem geçinüp vāsıta-i ḥātemde

Bāḳiyā dīn-i Muḥammed ḫaḳ için ‘Ālemde

⁴⁴⁸ Ḳudret: ḳurbet. Bkz. Öztürk, a.g.t., s. 30- 31

⁴⁴⁹ Küret: ḥikmet. Bkz. Öztürk, a.g.t., s. 30- 31

⁴⁵⁰ A‘lā: mevlā. Bkz. Öztürk, a.g.t., s. 30- 31

⁴⁵¹ Bizi: beni. Bkz. Öztürk, a.g.t., s. 30- 31

⁴⁵² Furāta: furḳ’āna. Bkz. Çolak, a.g.t., s. 218- 219

⁴⁵³ Naızıram: naızıruz. Bkz. Öztürk, a.g.t., s. 30- 31

⁴⁵⁴ Bürinüp: urunup. Bkz. Öztürk, a.g.t., s. 30- 31

⁴⁵⁵ Şāl-ı ‘abāyı: şāl ü ‘abāyı

⁴⁵⁶ şüret ü şekl ü: şüret-i şekl-i. Bkz. Öztürk, a.g.t., s. 30- 31

⁴⁵⁷ Gelmişem: gelmişüz. Bkz. Öztürk, a.g.t., s. 30- 31

Dem-i cân-bağ ile nazm içre bugün ‘isāyam

Tercî‘-i bend-i Günāhi⁴⁵⁸

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

I⁴⁵⁹

Bülbül-i nevrüz ile nâlişde nâyilerdenüz

Râst-ı ‘uşşâk içinde biz nevâyilerdenüz

şanma mânend-i habâb-ı mey hevâyilerdenüz

‘Işk meydânında baş oynar fedâyilerdenüz

Görmedün bâkî beķā gördün fenâyilerdenüz

Geçmişüz ĥodluķdan ey zâhid ĥudâyilerdenüz

Ķâne boyandık şehîd-i Kerbelâlardanuz

Şâh-ı ĥaķķ için ‘Alîyyü’l-Murtażâyilerdenüz

Şevķ-ı Mevlânâ ile şems-i ĥüĥâyilerdenüz

Ümmet-i Aĥmedden olduķ Muştafâyilerdenüz

II

Fırķa-i tecdîd içinde gerçi pinhân olmuşuz

Geçmişüz öz kendümüzden şöyle ĥayrân olmuşuz

İbn-i Edhem gibi mülk-i ‘ışķa sulţân olmuşuz

Terk idüp tâc ü ĳabâyı dehr-i ‘üryân olmuşuz

Kâselîs-i ĥvâce-i erbâb-ı ‘irfân olmuşuz

Bir iki gün kim bu fânî evde mihmân olmuşuz

Bir hilâl-ebur şanem-yâdına⁴⁶⁰ ĳurbân olmuşuz

Mihr-i meh-rûlarla gerçi ĥâke yeksân olmuşuz

zerre-i nâĳîz iken meşĥur-ı devrân olmuşuz

Şevķ-ı Mevlânâ ile şems-i ĥüĥâyilerdenüz

Ümmet-i Aĥmedden olduķ Muştafâyilerdenüz

III

⁴⁵⁸ Bu şiir Duygu Karagöz. (2013). *Mecmû‘a-i Gazeliyat.(Milli Kütüphane 06HK 319/1).(Metin-İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, s. 215- 217’de mevcuttur.

⁴⁵⁹ Karagöz, a.g.t.’de “terci” kısımlar eksiktir.

⁴⁶⁰ Yâdına: ĳüyında. Bkz. Karagöz, a.g.t., s. 215- 217

Biz boyun virdük belā bendine çākerler gibi
 Bulduķ ol zencīrle zīnet-i ġāzanferler gibi
 Pāspān-ı⁴⁶¹ ma‘rifet küncine ejderler gibi
 Hāmīl-i esrār-ı ‘ıŝķuz üŝtūr-i nerler gibi
 Cān ü başa ķalmayup esrūk Dilāverler gibi
 Kāhbe dünyānuñ zebūnı olmaduķ erler gibi
 Haydar-ı vaķtūñ olup yanında ķanberler gibi
 Pūŝt-ü pā⁴⁶² urduķ felek farkında serverler gibi
 Dürretü’l-tāc olmuşuz ‘ālemde gevherler gibi
 Kālbimüz ŝāf oldu mir‘āt-ı ķalenderler gibi
 Ŗevķ-ı Mevlānā ile ŝems-i đūhāyīlerdenüz
 Ümmet-i Aķmedden olduķ Muŝtafāyīlerdenüz

IV

Gül yüzüñ fikriyle göñlüm oldu cennetden ırāķ
 Külbe-i ‘aķķār içün lāzım degül bāġ ile rāġ
 ıa‘n ider zāhid görüp ŝinemde yer yer tāze daġ
 Hālet-i mecmū‘a-i gülden ne fehm eyler kalāġ
 Eylerüz biz her nefes ŝahbāz-ı ķudsīlerle lāġ
 Cīfe-i dünyāya māyıl olmazuz mānend-i zāġ
 Tekye-i dilden uyarduķ nūr-ı vaķdetden çerāġ
 Fūls-i aķmerce degüldür ‘aynumda la‘l ü ŝeb-čerāġ
 Virdi mihr-i ‘ālem-ārānuñ fūrūġundan ferāġ
 Baķmazuz altun olursa ser-be-ser ŝahrā vü ıaġ
 Ŗevķ-ı Mevlānā ile ŝems-i đūhāyīlerdenüz
 Ümmet-i Aķmedden olduķ Muŝtafāyīlerdenüz

V

Cānuma ŝem‘-i tecellīnūñ irelden pertevi
 zerre zerre raķŝ ider⁴⁶³ mānend-i tūr-ı Mūsevī
 zulmet-i ābād fenādur ķünki dünyānuñ evi
 Kūŝe-i bī-tūŝe-i faķr içre olduķ münzevī

⁴⁶¹ Pās-bān-ı pās-bānuz. Bkz. Karagöz, a.g.t., s. 215- 217

⁴⁶² Pūŝt ü pā: pūŝt-i pā. Bkz. Karagöz, a.g.t., s. 215- 217

⁴⁶³ İder: urur. Bkz. Karagöz, a.g.t., s. 215- 217

Ne alur uds-i alilu'llāh ne deyr-i 'īseві
 andedür Nūş-i revān ü tāc ü taht-ı hüsrevі
 şüreti o 'ıř ile olduńsa merd-i ma'nevі
 Def ü nāy ile semā' it Mevlevі ol Mevlevі
 Biz Günāhı-veş olup nūr-ı celālün pertevi
 Ki azel nazm eylerüz gāhı kelām-ı meşneві
 Şev-ı Mevlānā ile şems-i dūhāyilerdenüz
 Ümmet-i Amedden olduk Muştafāyilerdenüz

Tercі'-i Bend-i Baba Na'ti-i Flornavі⁴⁶⁴

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

I

Kāfla nūndan yaratdı 'ālemi cān-āferīn
 zāhir ü bātin akīat evvelīn ü āhirīn
 Şible bālā vü pest ü āsmān ile zemīn
 ubbe-i ar-ı mu'allā günbed-i 'arş-ı berīn
 Vācib-i bi'z-zāt-ı vahdet rü'yet-i 'ayne'l-yaīn
 Külli bu varlı ki var eşyā kemāhı ecma'ın
 Cümle mevcūdāt bir zātuñ şifātıdur hemīn
 Geri kim zāt ü şifāt emrinde çokdur ihtilāf

II

Yoğ iken ketm-i 'ademden var ıldı 'ālemi
 Eyledi teşrif-i kerremnāya lāyık Ādem'i
 Ana ta'līm itdi külliyetle ism-i a'zamı
 albine ilhām idüb bildürdi sır-ı mübhemi
 Nea-i Rūhu'l-udüsden virdi 'īsāya demi
 Amed-i Muhtāra i'tā ıldı 'izz-i ātemi
 Cümle mevcūdāt bir zātuñ şifātıdur hemīn
 Geri kim zāt ü şifāt emrinde çokdur ihtilāf

III

İsm-i zātuñ sırrı Ramān ü Raīmüñ ma'nāsı

⁴⁶⁴ Tuğluk, a.g.m., s. 49- 50.

Kāyım-1 bi'z-zāt ebed 'ayn-1 qadīmūñ ma'nāsı
 Dört kitābuñ şerhi Furqān-1 'azīmūñ ma'nāsı
 Selselībūñ 'aynı cennāt-1 na'īmūñ ma'nāsı
 Leyletü'l-mi'rācda qurb-1 harīmūñ ma'nāsı
 Seyr-i fi'llāhda tarīk-1 müstaķīmūñ ma'nāsı
 Cümle mevcūdāt bir zātuñ şifâtıdur hemîn
 Gerçi kim zāt ü şifāt emrinde çokdur ihtilāf

IV

Harfimiz yek harf-i ebceddür bizüm ey ehl-i dil
 Noktamuz bā-1 mü'eyyeddür bizüm ey ehl-i dil
 Ceddımız rūh-1 mücerreddür bizüm ey ehl-i dil
 Aşlımız aşl-1 müceddeddür bizüm ey ehl-i dil
 Dilimizde nām-1 Ahmeddür bizüm ey ehl-i dil
 DİNİMİZ dİN-i Muḥammeddür bizüm ey ehl-i dil
 Cümle mevcūdāt bir zātuñ şifâtıdur hemîn
 Gerçi kim zāt ü şifāt emrinde çokdur ihtilāf

V

Bā-i bi'smi'llāh sırr-1 ma'ni-i zāt ü şifāt
 Nokta-i remz-i bidāyet āyet ile beyyināt
 Zindegānī-i ebed ser-çeşme-i āb-1 ḥayāt
 Bu mu'allā 'arş-1 Raḥmān bu maķām-1 'āliyāt
 Bu delīl ü naşş ü bürhān bu ḥurūf-1 muḥkemāt
 Bu toķuz rebābla ey Na'tī bu çār ümmehāt
 Cümle mevcūdāt bir zātuñ şifâtıdur hemîn
 Gerçi kim zāt ü şifāt emrinde çokdur ihtilāf

Kıt'a

Bu ne ḥüsn-i cemāl olur yā rab
 Bakıcaķ 'aql ü fīkr olur ma'dūm
 Bu ne ḥikmetdürür gören anı
 Ola seyr-i cemālden maḥrūm

Kaşide-i Maḳālī⁴⁶⁵

Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün

1. Şadef-veş ger olmasa şad-pāre ḥāṭır
Nişār itmek olurdı sözde cevāhir
2. Eger ḥāyil olmasa ebr-i mevāni‘
zuhūrum olupdı güneş gibi zāhir⁴⁶⁶
3. Bilürdi nedür şīve-i şāhid-i naẓm
Niẓāmī olaydı benümle mu‘āşşır
4. Didi görüp‘unşurī ki bārekallāh
Virürdüm⁴⁶⁷ söze imtizāc-ı ‘anāşır
5. Ben ol şāh-bāz-ı hümayūn cenāḥum
Muḳarrer-şikārum benüm nesr-i tāyir⁴⁶⁸
6. Çün oldım giriftār-ı dām-ı ḥavādiş
Şikest itdi devrān per ü bālüm āḥir
7. tınāb-ı emel ser-be-ser heb şikeste
Beden za‘fa yüz tutdı çün köhne çāder
8. Benem hem-çü Ya‘qūb kim küşte-ferzend
Benem her belāda çü Eyyūb-şābir
9. tūtalum ki ‘allāme-i ‘aşr⁴⁶⁹ imişsin
Ne ḥāşıl çü yok iltifāt-ı ekābir
10. Nice iltifāt ola erbāb-ı naẓma
Ki ḳalmadı ḥurd ü büzürg oldı şā‘ir

⁴⁶⁵ Bu şiir Sedat Özveren. (2015). *Süleymaniye Kütüphanesi Es‘ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmu‘ası(Mecmu‘a-i Kasa’id).(91b-126a Varak).(Transkripsiyonlu Metin- İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, s. 152- 154’de mevcuttur.

⁴⁶⁶ zuhūrum olupdı güneş gibi zāhir: Sözümden olurdu dür-i pāk zāhir. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 152- 154

⁴⁶⁷ Virürdüm: vireydüm. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 152- 154

⁴⁶⁸ Muḳarrer-şikārum benüm nesr-i tāyir: Muḳaḳkar-şikārum iken nesr-i tāyir

⁴⁶⁹ “Asrın bilgini” manasına gelen bir söz.

11. Metā‘ olur erzān kaçan bir diyāra
Gele kārṽān kārḃān üzre tācir
12. Bu ğamla eger olsam Allāh ü a‘lem
Baña bir benüm gibi yok ağlar acır⁴⁷⁰
13. Cefā-yı felek ḥāric-i merkez-i ḥadd⁴⁷¹
Kevākib ḫilāf-ı murād üzre sāyır
14. Nişār itmek ister şenā dūrlerini
Yine cūş idüp ṭab‘-ı deryā maḳāṭır
15. Aña kim odur şāh⁴⁷²-ı ‘ālī merātib
Aña kim odur zāt-ı gerdün-mü’ eṣṣer
16. ‘Alī Şīr Şānī Celālī Beg ol kim
Zebān-lāl vaşfinda hem ‘aql-kāşır
17. Der-i devleti secde-gāha ahālī
Ayağı tozu tāt ebu’l-mefāḫır
18. Zemīn bulmadı böyle pākīze-gevher
Zamān görmedi böyle bir cins-i fāḫır
19. Şehen-şāh-ı mülk-i sūḫandur önünce
Meh ü mihr-i zerrīn külāh iki şātır
20. Ne yaña revān olsa devlet ḳulağuz⁴⁷³
Olur her ṭaraf fetḫ ü nuşret ‘asākır
21. Kerem anda fīṭrat kerāmet cibilli
Mu‘arrif ṭabī‘i ma‘āniye ḳādir
22. Degül ḫarf-i mechül ma‘lūmıdur heb
Eger emr-i ğāyib eger emr-i ḫāzır

⁴⁷⁰ Vezin kusurlu.

⁴⁷¹ Özveren’de yok.

⁴⁷² Şāh: zāt. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 152- 154

⁴⁷³ Ḳulağuz: ḳulavuz. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 152- 154

23. Koyub dergehin dönme gerdūna ey mihr
şakın⁴⁷⁴ altun aduñ hemān oldı bākır
24. Eyā luṭf-ı ṭab‘ ile meşhūr āfāk
Veyā ḥüsn-i nazm ile ‘ālemde nādir
25. Sen ol nükte-perdāz-ı şāhib-sūḥansın
Ne ḥācet saña ‘arż-ı mā-fi’z-żamāyir
26. Beni saña ğamz itse ğammāz⁴⁷⁵ inanma
Muḳḳarrer ider⁴⁷⁶ mü’mine buĝz-ı kāfir
27. Ben ol nākes ü dūn olam ḥāşe li’llāh
Ki benden ola böyle bed-ḳavl şādır
28. Eger cürm itdüm ise el-‘afv el-‘afv
Velī bī-günāhum ḥaḳ üstimde ḥāzır
29. Qadīmī ḳuluñ çākerüñdür Maḳālī
Revā görme kim ola āzürde ḥātır
30. Gerekdür ki ola medḥ zāt-ı şerīfün
Şenā⁴⁷⁷ ile evvel du‘ā ile āḥir
31. Nitekim ola ḥaḳ-ı ‘ālem felekden
Felāketle şāki sa‘ādetle şākir
32. ‘Adū ki felek-ḥaşm ü aḥter -mu‘āteb
Saña ‘avn-ı bārī⁴⁷⁸ ola yār ü nāşır

Qaşıde-i Sırrī⁴⁷⁹

Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün

1. Eger mümkin olsaydı def‘-i ḥavāṭır
Olurdu dilümden dūr-i pāk zāhir

⁴⁷⁴ şakın: hemām. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 152- 154

⁴⁷⁵ Ğammāz: a‘dā. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 152- 154

⁴⁷⁶ İder: durur. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 152- 154

⁴⁷⁷ Şenā: du‘ā. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 152- 154

⁴⁷⁸ Bārī: bād-per. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 152- 154

⁴⁷⁹ Bu şiir Bkz. Özveren, a.g.t., s. 144- 147’de mevcuttur.

2. Terahhümdan ašlā eṣer yoḡ ġarībe
Naẓar kılmaz oldu faḡīre ekābir
3. Benem genç-i ġamda belāda cefāda
Şafāsında seyr-i çemenlerde sāyır
4. Reh-i ġamda ancak benem pāy-der-gil
Serīr-i sa‘ādetde cümle mu‘āşır
5. Ne deñlü dilüñden nişār olsa gevher
Şadef gibi her dem dehān beste ḡaṭır
6. Alur yoḡ şatar yoḡ dūr-i naẓmı ašlā
Gerek sen nişār it dilüñden cevāhir
7. Baḡılmaz cemāle naẓar yoḡ kemāle⁴⁸⁰
Cihān ḡalḡı şimdi hemān māle nāẓır
8. Dirīġā ki ṭıtdı cihānı edānī
Añılmaz ehālī⁴⁸¹ bilinmez maḡādir
9. Elinden meded dād-ı şarrāf-ı dehrüñ
Ne temyīze mālīk ne teşḡīse ḡādir
10. Şehā bir güneḡ-kārum estagḡıru’llāḡ
Ġünāḡ ise olmaḡ zamānuñda şā‘ır
11. Dilā bu şikāyet niçe bir felekden
Bulup ġam nihāyet elem olsun āḡır
12. Aḡıt cūy-ı eşküñ yūri aġla ḡālūñ
O baḡr-i ‘aṡāya saña ḡalbi açar
13. Şeh-i kām-rān ü serīr-i sa‘ādet
Cihān-dār-ı muḡbil şehen-şāḡ-ı bāḡır
14. Cihān-ı ‘adālet sipihr-i mūrūvvet
Vücūd-ı şerīf ü şecī‘ ü bahādır

⁴⁸⁰ Bu beyit Özveren, a.g.t.’de yok.

⁴⁸¹ Ehālī: merātīb. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 144- 147

15. Güzin-i güzınan Murād-hān-ı gāzī
Şeh-i ser-firāzān gerdün-me‘āşır
16. Şehā devr-i ‘adlünde elḥamdülillāh
Cihān ḥalkı cümle kemāliyle şākir
17. Re‘āyā berāyā du‘āda şenāda
Şafāda cihānda mücāvır müsāfir
18. Esīrūñ zeīlūñ zebūnuñ ḥaķırūñ ⁴⁸²
Emīr ü ⁴⁸³ vezīr ü ekābir aşāğır
19. İder pāk ehl-i küfürden cihānı
Meger tıguñ oldı senūñ mā’-i ṭāhir
20. Sen ol māh-ı burc-ı şerefsin ki her dem
Ziyā-yı sa‘ādet cebīnünde zāhir ⁴⁸⁴
21. Felekler senūñ-çün müretteb müheyyā
Melekler işigünde ḥidmetde ḥāzır ⁴⁸⁵
22. Ne hoş pāk-tıynet ne cevhersin āyā
Ki cismūñle oldı müşerref ‘anāşır
23. Benem mülk-i naẓmuñ emīrū’l-kelāmī
Faşāḥatde kāmīl belāğatde māhir
24. Ne mümkin dinilmek dinilse hezārān
Bu şī’r-i ‘adīmū’n-naẓīre naẓāyır
25. Murād muḥçe devrān düzerdi felekde ⁴⁸⁶
Velī iltifāt-ı şehen-şāhe dāyım
26. Şehā baḥr-i dilkeş bu ebyāt-ı dilden
N’ola ḳalb üzre eger olsa zāhir ⁴⁸⁷

⁴⁸² Esīrūñ zeīlūñ zebūnuñ ḥaķırūñ: Esīrūñ zebūnuñ faķırūñ zeīlūñ. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 144- 147

⁴⁸³ Emīr ü: emīr-i. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 144- 147

⁴⁸⁴ zāhir: bahār. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 144- 147

⁴⁸⁵ Ḥāzır: ḳāşır. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 144- 147

⁴⁸⁶ Bu beyit Özveren, a.g.t.’de yok.

27. Güneş gibi zāhirdür⁴⁸⁸ erbāb-ı nazma
Olur gevher-i pāk elbette nādīr
28. Demidür du‘āya şürū‘ itse Sırrı
Ki medhūñde oldu zebān lāl ü kâşır
29. Ne dem ola şābit semāda şevābit⁴⁸⁹
zuhūr itdikince felekde mezāhir
30. Mu‘īnūñ hūdā vü zāhīrūñ Resūle
Nola cünd-i himmet yanūñca ‘asākīr
31. Ola tāk ü tahtūñ mü‘eyyed mü‘ebbed
Vire ‘ömr-i sermed saña hayy-i kādīr

Kaşıde-i ‘Ālī

Fe‘ilātūñ fe‘ilātūñ fe‘ilātūñ fe‘ilūñ

1. İrdi āfāka yine naqş-ı hezār ile bahār
Sürh ü zerd ü çemen ü haţţ-ı benefş jengār
2. İ‘tibār-ı dil-i bī-çāre kılub hem-çū tabīb
ţīb-i enfās ile ilhā-yı ‘azām itdi nehār
3. Baqdı birbirine meclisde benefşe mücmīr
Kılmağa şöhet-i cānānı mu‘aţţar ol yār
4. Gül-şen içre yine şeb-nem getürüb bāde-i şāf
Ref idüb havāb-ı humārın gözin açdı ezhār
5. Zülfünü çözdü vü degdi yüzine sünbül-i bāğ
Bāğa düşdü dil-i ‘uşşāk ne şabr ü ne qarār
6. Lāle cām aldı ele mest-i müdām olmağ için
Yağdı bir dāğ-ı siyeh sīnesine ‘aşık-vār

⁴⁸⁷ Eger olsa zāhir: ger olsa mezāhir

⁴⁸⁸ Ruşendür: zāhirdür. Bkz. Özveren, a.g.t., s. 144- 147

⁴⁸⁹ Bu beyit Özveren, a.g.t.’de yok.

7. Eline defter-i eş‘ārı alub okıdı gül
Hoş nesimî ğazelin şevk ü serverle hezār
8. Aldı destine şürāhī ile zerrin kadehi
Nergis-i şūh-veş ol āfet-i devrān-ı nigār
9. Ğāfil olmañ ki geçer revnāk-ı eyyām-ı ‘ömr
Cuybāre nazar it serv-i revān eyle kenār
10. Bādışāh-ı dü-cihān olmağa himmet dutagör
Bir ele cām-ı mey al bir ele dest-i dil-dār
11. Koma kim zāyi‘ ola bu dem-i fırsat nāke
Dem-be-dem ‘ıyş idegör tā bulasın genç ü şikār
12. Çemenün hāl-i dilin anlamağa gülşende
Gūş-ı dil dağdağadan hālī gerekdür her bār
13. Örtti settār-ı cihān ‘aybını eşcāraruñ
Göziñ aç kim irişübdür yine luṭf-ı ğaffār
14. Cümle hayy oldı vü geldi harekâte eşyā
Sen daḥı hay iseñ iyle çemene geşt ü güzār
15. ‘Āliyā gülşene gel kūşe-i kāşāne қо
‘Āşıka şimdi bahār yeli gerek dār ü diyār

Muḥammes-i ‘Ulvī ber-ġazel-i Meşāmī⁴⁹⁰

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

Bir zamān ola ki gerdiş-i gerdān dükene
Düşmeye kaçtre-i rahmet yere bārān dükene
Bitmeye sebze-i ter nehr-i firāvān dükene
Boşala kīse-i kār kāse-i ‘ummān dükene
Ne ğam-ı dil ne ğam-ı dīde-i giryān dükene

II⁴⁹¹

⁴⁹⁰ Bu şiir ‘Ulvi Divanında mevcuttur.

Gönlüm ol serv-i sehînüñ olalı pâ-mâli
 Giryeden seyl-i revân oldı sirişk-i âli
 Lâle-veş bağruma dâğ urdı hayâl-i hâli
 Dideden hûn-i ciğer olmaya bir dem hâli
 Bağrılar bir ola deryâ-yı firāvân dükene
 III⁴⁹²

Şöyle ğalţân ideyin cism-i ğam-âlūdumı kim
 Şöyle cüyân ideyin ka'be-i makşūdumı kim
 Şöyle makşūd ideyin ol büt-i ma'būdumı kim
 Şol kadar arayayın şâhid-i makşūdumı kim
 Cüst ü cüda talebüm rahşına meydân dükene
 IV

Çeşmüme kuhl-i cilâ oldı ğubâr-ı haremüñ
 Almazam 'aynuma toprağını bâğ- ı iremüñ
 Giryeden dîde-i bînâmı 'alîl itdi ğamuñ
 Cekmezem ğam çekerin çeşmüme⁴⁹³ hâk-i kademüñ
 Eger ey nûr-ı başâr kuhl-ı şıfağân dükene
 V

Kesme ey sâķi kerem kıl tolu cāmı dilden
 Gel dırîğ eyleme bu zevķ-i müdāmı dilden
 'Ulviyâ 'ışķ cüdâ ola revâ mı dilden⁴⁹⁴
 Gide mi fikr-i leb-i yâr Meşâmi dilden
 Kândan hiç ola mı la'l-i bedağşân dükene

Kaşîde-i Uşûlî der vaşf-ı mağbub⁴⁹⁵

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Yâ mücessem rûhdur yâ peyker-i cân ol beden
 Yâ gül-i gülzâr-ı cennet yâ semen yâ yâsemen

⁴⁹¹ Bu şiir UD'nın da 4. benttedir

⁴⁹² Bu şiir UD'nın da 2. benttedir

⁴⁹³ Çeşmüme: gözime, Bkz. UD

⁴⁹⁴ Revâ mı dilden: mı bir dem dilden. Bkz. UD

⁴⁹⁵ Bu şiir Usuli Divanında mevcuttur. Bkz. İsen, a.g.e., s. 71

2. Yā elifdür kil⁴⁹⁶-i kudretten yā bālā yā bela
Yā nihāl-i serv yā naḥl-i revān yā nārven
3. Yā ser-āmed bir ḥabeş maḥbūbudur yā dām-ı dil
Yā ki rişte ‘ömr yā merḡūl yā müşk-i ḥoten
4. Sünbül-i bāḡ-ı cinān yā turre-i tarrār-ı cān
Yā tırāz-ı ‘anberin yā müşk⁴⁹⁷ yā müşḡin resen
5. Yā muşavver nūr yāḥud şūretün taşvīridür
Y ā cemāl-i Aḥmed-i Muḥtār yā vech-i ḥasen
6. Levḥ-i ma‘nīdür yāḥūd āyine-i ḡitī-nümā
Yā ki māh-ı bedr yā pişāni yā sīmīn micen
7. Nūr üzre nūn yā ebrū yāḥūd müşḡin kemān
Yā iki keş-rādur olmış rāları mekr ü fiten
8. Kaşuñ altında gözüñ bir Türk-i tır-endāzdur
Yā meger mirriḥ kılmış kıavs burcında vaṭan
9. Ḡonce-i zanbaḡ mı yā beni(ñ) yā ki ay üzre elif
Cāmi‘-i ḥüsn içre yā minber yā bir sīmīn veşen
10. Gülmiş açılmış güzel güller midür gül ruḥlarıñ
Yā gülistān-ı İrem nesrini yāḥūd nesteren
11. Ḥāller midür yüzünde yāḥūd etḡāl-i Ḥabeş
Yā ḥoten sultānı mülk-i Rūma şalmış tāḥten
12. Şafḥa-i ḥüsn içre konmuş nokṭa-i mevhūmdur
Yā ki sırr-ı ḡayb yāḥūd cevher-i cān yā dehen
13. La‘lūñ altında güher dendānlar(ı) mı bu yāḥūd
Dürc-i la‘lin içre derc olmuş durur dürr-i ‘Aden

⁴⁹⁶ Kil-i dest-i. Bkz. İsen, a.g.e., s. 71

⁴⁹⁷ Müşk: misk. Bkz. İsen, a.g.e., s. 71

14. Meyve-i tūbā ya sīmīn tob yāhūd āyine
Yā bih ü yā sīb ü yā āb-ı mu‘allaķ yā zeķan
15. Hāşılı bir naḥl-i güldür ķāmetūñ şimsādı kim
Başdan ayaĝa müzeyyen berg-i nāz ü şīveden
16. Yok yok āb-ı gilden olmamışdur anuñ ḥilķatı⁴⁹⁸
Cān ü dilden yaradılmışdur vücūdı cümleten
17. Bir nazarda cān ü dil mülkini yaĝma eyledūñ
Gün gibi bir daḥı ‘arz-ı ḥüsn iderseñ vāy men
18. Şeb-külāh üstinde dūlbendün görenler didiler
Başına bir deste gül ķomış o serv-i sīm-ten
19. Ditrer üstine yavız yel esdüĝini istemez
F’ıl-meşel cān-ı za‘īfumdür benüm ol pīrchen
20. Ey ‘Uşūlī ayaĝı topraĝı gözler nūrıdur
Şaklasun anı yavız gözden ḥudā-yı zü’l-minen
21. Ebr gibi kanlu yaşı dökdükçe ‘uşşākuñ gözi
Gülşen-i ḥüsn içre gül gibi olasın şād ü şen
22. Ben olayın sāye-veş ḥāk-i siyehde pāyimāl
Bu cihān tırdukça dur ey serv-i sīm-endām sen
23. Āh-ı ‘āşıkdan yavız yel esmesün ruḥsāruña
Ya’ni olsun güllerüñ bād-ı ḥazāndan bī-ḥazen
24. Bādişāhum kendüñe ehl-i kemālī ķul edin
Sen Süleymānsın saña yār olmasun her ehremen

⁴⁹⁸ Ḥilķat: tıynet. Bkz. İsen, a.g.e., s. 71

Lās Kemāl Paṣā

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

I

Gūṣ-1 murg-1 dile gögden gelür āvāz-1 ḥoros

Kendüñi eyleme tezyîn miṣāl-1 tāvus

Diler ‘ālemde nedür diñle ṣadā-yı tāvus

Vaḳtidür na‘raları inle nedür tıbl ile kūs

Ḳani sencer ü dārā vü ḳani keykāvus

II

Murğ-1 cān bāz-1 ecelden bulımaz ist-i ḥalāṣ

Cām-1 pür-zehrin‘ām ile ḥāṣ

Yok ecelden kiṣi ḳurtılmağa bir cā-yımünāṣ

Olamadı ḳılıcından felegünzāl ḥalāṣ

Bulımadı maraž-1 mevte ṣifā Cālīnūs

III

Dime ḥükm etlemişim dehr-i dula derkiñ eyle

ṭutmuṣam ‘ālemi başdan başa serverlik ile

Server oldur ki geçe.....ḳalenderlükle

Er degüldür o ki dünyāy(1) dutar erlik ile

Er odur pīr-zen dehrle olmaz mā’nūs

IV

Bülbül-i ḳudsi iken ona ḳafes oldı bu ten

Anı āzād idegör kesr-i ḳafes eyleyüben

Ḳır ‘amel ṣāḥını ḳıl sedre bir ‘ağnā vaṭan

Sen melekden ulu insān iken ol gögde desen

Ḥāk- i sefilde ḳalasın ḳanī ‘ār ü nāmūs

V

Er isen pīr-zen dehre igen aldanma

zāhir enḳāṣı görüb anı civāndur ṣanma

Āteṣ-i ḥīlesine key ṣaḳın anuñ yanma

Kaḥbe dünyā yüziñe güldüğüne aldanma

Ki olubdur o ‘acūze niçe dāmāda ‘arūs

Başlıksız⁴⁹⁹

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Bu mezāhir kim vücūd-ı muṭlaḳ-ı izhār eyledi
Kendüdür kim kendüzine ‘arz-ı dīdār eyledi
2. şatdı hüsün aldı ‘aşkuñ arayerde kimse yok
Kendü aldı kendü şatdı kendü bāzār
3. şatılan şatan o rengīn bu ne mu‘īndür görüñ
Özge şüretten gelüb güzīn-i ḥarīdār
4. Bu ne nurdur görinen en içre ta‘ün
şanma anı sen tecelli sende tekrār eyledi
5. Ādem için ḥalḳ etmüſken dıraḥt-ı gendümi
Töhma-i ‘iſyān idüb adın günāh-kār eyledi
6. Birinüñ adını Mūsā birinüñ Fir‘avn idüp
Kendünüñ emrine yine kendü inkār eyledi
7. Bu ne ḳudret bu ne tebdil-i ḥaḳīḳatdūr görün
Āteş-i Nemrūdı İbrāhīm gül-zār eyledi
8. Kāfirüñ küfri zarūrī mü’mīnün imānı hem
Her birin bir bendi ile ya‘ni giriftār eyledi
9. Ḥamdu’llāh ırgürüb dārü’ş- şifā-yı vaḥdete
zaifī-i bī-çārenüñ derdine tımar eyledi

Der kenar

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Nedir cān kim anı sen nāzenīn cānāne virmezler
Sana āşık olanlar yoluna cānā ne virmezler

⁴⁹⁹ Bu şiir Za‘fī’ye aittir. Bkz. Abdurrahman Adak. (2006). Za‘ifī-i Gülşenī Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Dīvānının İncelenmesi, Doktorara Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Mektüb-ı fî bâbu's-selâmresülü'l-kirâm şallallâhu 'aleyhi ve's-selâm

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Budur âyîn-i 'Arab bir qavmüñ olsa seyyidi

Qabri üzre âzâd olur kim bende âzâd olmasa

Sen ki fahr-i 'âlemîn ve seyyidü'l-kevnînsin

Tercüme-i L.... Kemâl pâşâ

Fa'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Cümle-i mâlden senüñ oldurur
Kim yedüñ içdüñ eyledüñ efnâ

2. Yâ yeñi yeñi geyüben eskitdüñ
Yâ...eyledüñ ihyâ

Fuzûlî-i Bağdādî der- du'a⁵⁰⁰

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Yâ rab hemîşe lutfuñu it reh-nümâ baña
Gösterme ol tarîki ki yetmez saña baña

2. Qat' eyle âşnâlıgum andan ki gayrdur
Ancaq öz âşnâlaruñ it âşnâ baña

3. Bir yolda şâbit it kadem-i i'tibârımı
Kim rehber-i şerî'at ola muqtedâ baña

4. Yoğ bende bir 'amel saña şâyeste âh eger
A'mâlûme göre vire 'adlün cezâ baña

5. Havf ü haqârda muhtarîbem var ümîd kim
Lutfuñ vire beşâret-i 'afv ü 'ağâ baña

6. Ben bilmezem baña geregin sen hakîmsen
Men' eyle virme her ne gerekmez saña baña

⁵⁰⁰ Bu şiir Fuzulî Divanında mevcuttur. Bkz. Fuzûlî Dîvânı Şerhi, (haz. Ali Nihat Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara.

7. Oldur baña murād ki oldur saña murād
Hāşā ki senden özge ola müdde‘ā baña
8. Habs-i hevāda koyma **Fuzūlî**-sıfat esîr
Yā Rab hidāyet eyle tarîk-i fenā baña

Kıt‘a⁵⁰¹

Ahbābıma da‘vā-yı mükāfāt itmem
Düşmenlerime kaçd-ı mücāzāt itmem
Her kārımı ma‘būduma tevfiż itdüm
Besdür baña haqq ğayre münācāt itmem

Diğer

Taşvîr muhkem olsa idi âdemiyyetde
Behzād iderdi şan‘atla naqşı şüretde
O bir âyîne degül ki saña rû-nümā ide
İdrāk eyle var ise eger

Diğer

Sākiyā doldum boşaldum dem-be-dem peymāne-veş
Şem‘-i yāre Yanmışam pervāne-veş
Āşinā virdi baña derd ü elem bî-gāne-veş
Taқdılar қays-ı cününü boynıma dîvāne-veş
Yoksa қanda rām olurdam ‘ālem-i hulyāya ben

Kıt‘a

Bana luţf ü ihsanıñdan özge bir bahār olmaz
Çemende gül-i gül-zāreyār olmaz
Ġarîbim bî-kesem yokdur kimesnem āhdan ğayrı
....eylemek içün baña ğurbet gibi diyār olmaz

Başlıksız⁵⁰²

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

⁵⁰¹ Bu şiir Gümüşhanevi Hazretleri için söylenmiştir. Bkz. Furkan Dergisi. (2010). Necip Fazıl Mirzabeyoğlu Özel Sayısı, Mayıs.

⁵⁰² Bu şiir Fevri Divanında yoktur.

1. Bāğa bir tarh şalub oldı yine faşl-ı bahār
Naqş-ı perdāz-ı çemen-çehre güşā-yı ezhār
2. Eyleyüb perde-nişinān-ı ‘adem ref’-i hicāb
İtdiler kudret-i settārı cihāne izhār
3. Tīg-i hürşid ile sultān-ı bahār irdi yine
N’olaçözilüp cünd-i şitā itse firār
4. Hıttbe vü sikke-i sultān cihānı yorubdur?
Mülk ü iqlīm-i çemende gül ile bülbul zār
5. Eylemişdürvar ise.....
Harcanurhemberfi ezhār
6. Cām-ı zerrīn ile mey görmek idi maqşūdı
Nergis-i bāğa göz açdurmadı ammā ki humār
7. Haylī dil yardımını eyledi haqqā süsen
Eyleyince güli vālī-yi diyār-ı gül-zār
8. Yokdurur misli çemende deyü gül-berk-i teri
Uçurup göklere irgürdi nesīm-i bahār
9. Māyil-i gonce imiş deyü nihāl-ı çemenün
‘Ömrine konmağa kaşd eyledi gül-şende hezār
10. Goncedür şāh-ı nihāl-ı çemene bāzū-bend
...ile yazulmuş aña hatt-ı tomār
11. Çemen etfālī ile gonce idüp bāziçe
Esb-i çüb üzre olur ‘arşa-i gül-şende süvār
12. Dest-i gül-binde meger rāht-ı dendān oldı
Dehen-i gonce-i pür-jāle için her bir hār
13. Baħr-veş leşker ile gül-şene aķın şaldı
Ebr olupdur var ise bādişeh-i deryā bār
14. Mevcler halkaları itdi siperler peyda
Tīr-i bārān idicek cūylara ebr-i bahār

15. Berg-i bîdûn göricek sâyesini mâhî-veş
şaldı kıllâ beni baħr-ı çemene zülf-i nigâr
16. Ğarķ- ideyazdı gelüb bād-ı şabâ yaprakdan
Bād-bân açdıĝı dem baħr-ı çemende eşcâr
17. Kâtib-i ĥatt-ı çemen yazdı yine güllerden
Muṭrib-i bûlbûl ile bir ĥûb kitâb-ı edvâr
18. Muṭribâ başla meded nağme-i rûḥ-efzâya
‘Andelibân-ı çemen itmedin âhıñ karâr
19. Mûsıkî yerine geçmez mi suķût-ı bûlbûl
Alıcak muṭrib-i gül-çehre ele mûsîķâr
20. Āb-ı ilḫzâre düşüb ‘aķs-ı nebâtât-ı çemen
Oldı şan meclis-i gülde şuya konmış ezhâr
21. Eyledi şafḥa-i gül-zârı yine sîm-efşan
Döküb ezhâr-ı raḥşânı nesîm-i eşḥâr?
22. Nergis ü lâle yazub levḥa vü.....
Ḥâşılı bâĝı bahâr eyledi pür-naķş ü nigâr
23. Tâ ki pîrâye-i dîbâce-i gül-zârı ide
.....
24.
.....
25.
.....
26.
.....
27. Râyet-i rây-ı şafâ.....
.....oldur serverân
28. Ḥâk-i dergâhı ile çeşm-i sa‘âdet-i rûşen
Āb-ı ilḫsânı ile dîde-i ‘izzet bîdâr

29. Na‘l-i şeb-dîzi ser-i husrev-i mihre efsür?
Rây-ı hırşîd.....
30. Naht-ı su‘d-ı ahtarını bilmeğe.....
şor encüm ile kuy-ı sipihri.....
31. Düşmese devlet-i in‘âm kefi destinden
....içünpür-kâr
32. İtdi cellâ vü felek şekli-ihâzır
.....
33.olmuş
...bu kim ola meclisine hıdmetkâr
34. Hâbeşî olmasa evrâkı.....
....şâh ile dil-bestân-ı cemende eşcâr
35. Şeref-i hıdmeti dergâhına yol bulmağ için
Şekli-i sâ’ilde varur kûyına eşrâf-ı kibâr
36. Güher-bâdur işigün taşı meger sultânım
Ki rübûde durur aña bu dil-i zâr
37. Oldı bu maṭla‘-ı ğarrâya felekde vâşıl
Geşt idüb medhûn için ‘âlemi pek efkâr
38. Resm için kaşuñı aldı ele zerrîn peykâr
Meh-i nev gördi ki teşbihe idemez-ı kenâr
39. Ğoncenün cânı mı var kim açar bir ker ağzın
Söze âğâz idicek ol leb-i şirîn-ğüftâr
40. Ğamze-i mest -i delîr efgen-i hûn-rizûndür
Terk-i hançer-keş-i merdüm-keş-i şemşîr-i güdâr
41. Uş kamunuñ görmediler mânendin
Gülşen-i ‘âlemi çok bu belâ diler serv-i çenâr
42. Var idi midḥat ü evşâfuña azıcuğ imkân
Olmasa zevk ü şafâ kim ğam ü miḥnet bisyâr

43. Bāde-i ‘ışk-ı lebūndür dil-i şeydāmı tutan
Yoħsa çoħdan ğam ile eyler idüm teri diyār
44. Geçemez sūzen-i endūh-ı ğam-ı ‘ışkuñdan
Gerçi kim za‘f ile bir rişteye döndi dil-i zār
45. Ğonce-veş hār-ı seçer ile ‘āşık-ı dil-teng
Gül gibi tāze-civānān ile her dem ihtiyār
46. Güfte-i bülbül-i gülzār süħan-i bākīden
Hasb-i hālī bu iki beyt ile itdüm eş‘ār
47. Ezelī böyledür āyīn-i sipīhr-i ğam-dār
Ki gülūñ ha‘vābıñı hār ola hārīñ gül-zār
48. Bir olur mıydı bugün kıymet-i ehl ü nā-ehl
Nā-ķadd-i çerħ eger eylese teşhīş-i.....
49. Cevre şabr eyle dilā var mı durur dünyāda
Nūş-ı bī-nūş ü dem-i bī-ğam ü derd-i bī-hār
50. Kesmedi şāħ-ı ümīdin keremūñ naħlünden
Bāĝ-ı ‘ālemde gönül olmaĝ için ber-hūrdār
51. Şeb-i endūhda Fevrī ķuluñ itdūñ iħyā
Göndüzūñ ‘ıyd ü giceñ ķadr ola tā rūz-ı şumār
52. Bitdi ğün gülşen-i nazm içre bu derd-i rengīn
Oldı şāyeste-i pīrāye-i fark-ı destār
53. Beñzemez şī‘r-inazmuma zirā olmaz
Lū‘lū saħte hem kıtmet-i ķadr –i şehvār?
54. İki mışrā‘ yeter hūsn-i edāma şāhid
İtse da‘vāmı eger düşmen-i bed-hāh inkār
55. Bulmışam gülşen-i nazm içre niçe ince hıyāl
Dīde-i düşmenegörüniyor her....
56. Bir ğemen-zār durur nazm-ı ķaşıdem ki aña
Oldı ma‘nā gül-i ter haħt-ı ğemen-i ebyāt

57. Demidür murğ-ı du‘ā eyleyüp āhuñ Nevā
Bu gülistān-ı şenāda ide bir hūb qarār
58. Ğoncelerle nitekim bāğa gelüb server-i gül
Bezm-i gülşende ala destine cām-ı zer-gār
59. Bāğ-ı ‘ālemde muḥā dimek ile hoş-dil olup
Meclisüñ ‘ıyş ü şafāda ola reng-i gülzār

Faḥru’l-müdaḳḳīn ve ḳuṭbu’s-sālikīn

‘Adlī efendīnūñ silsile-nāmesidür

Fa‘ilātün fa‘ilātün fa‘ilün

1. Diñleñ ey ṭālibān-ı rāh-ı hūdā
Ne didi Muṣṭafā ḥabīb-i ḥudā
2. Virdi Cibrīle ḥazret-i Allāh
Güher-i lā ilehe illāllāh
3. Geldi Cibrīl rabb-i ‘izzetden
Muṣṭafāya getürdi ḥazretten
4. O kelāmı ki virdi rabb-i enām
İtdi telḳīn Aḥmede ez mimām
5. Aldı Aḥmedden ol imām ‘Alī
Oldı ser-çeşme-i cüz’ ü küll velī
6. İtdi telḳīn luṭf ile ol imām
Ḥasan başriye irişdi kelām
7. Aldı andan daḥı ḥabīb ‘acemi
Nāmı ṭoldurdi rūm ile ‘acemi
8. Dāvud ṭāpı aldı andan hem
Ḳalmadı zerre deñlü hiç şübhem
9. Virdi ma‘rūf.....
Oldı ma‘rūf ḥalk içinde ..

10. Aldı andan dağı seri sağıtı
Yokdurur bu sözün biliñ sağıtı
11. Seyyidü'l-ṭā'ife ...o dem
Kılmadı telkīn o seyyid-i 'ālem
12. Aldı.....
Ol kelām-ı ḥudāyı diñle nebī
13. Şöyle bil dağı kaẓī vaḥiyü'd-dīn
Aldı andan sürüldü bu telkīn
14. Siḥr virdi ebu'n-necīb ey dil
Oldı tilmiz aña muḥaqqāq bil
15. Aldı ḫuṭbü'd-dīni emīri andan
Bu kelāmı işit dil ü cāndan
16. Andan alan dağı Necāşīdür
Rükn-i dīndür.....nāşīdür
17. Dağı seyyid-i cemāl ol ehl-vefā
Aldı şıdk ile niçe zevk ü şefā
18. Virdi İbrāhīme biliñ anı
Didiler zāhid ana Geylāni
19. Aldı Geylāniden biliñ o dağı
Ḥalveti ya'nī ol Muḥammed eḫī
20. 'Ömer ḫalveti dağı andan
Ḥalveti mīrimüz dağı andan
21. Geldi 'izzeddīne bu dem telkīn
Birbirinden yetişdi bu āmīn
22. Geldi şadreddīne ki ḫıyāmın
ṭoludur ḫalk içinde ḫuş nāmı
23. Virdi ol dağı seyyide...
Nāmı gīyā veli şirvānī

24. Pîr Muḥammed yetişdi giyāye
İrdi andan o şeyḥe sermāye
25. Çelebî aḳsarāyı esîrdi aña
Sırr-ı tevḥîdi bil ki virdi aña
26. İrdi sünbül-istāne ol esrār
Geldi andan berü işit ey yār
27. İrdi Ya‘kûb efendiye andan
İşidüñ anı Yûsuf-ı cāndan
28. Geldi andan bizüm efendimüze
Terbiyetle getürdü kendimize
29. Nāmına didiler ḥasan anuñ
Mürşidi oldı bu dil ü cānun
30. Ḥamdüli’llāh ki ‘Adliyā geldüñ
Böyle bir bâdişāha ḳul oldun

Vele hu

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1.
- Ki ‘aşḳ- lem yezel ihraḳ idiyor ḳalbimiz.
2. Eger nûr-ı cemāl-ı ḥaḳḳ tecellî eylesün dirseñ
Göñül āyînesini şayḳal-ı tevḥîd ile
3. Hümā-yı ‘ışḳ-ı pākî şayd içün evc-i
Uçuyor bāl ü per açub göñül murgı niçe.....
4. Ḥudānuñ genç-i esrār ile ma‘mûr olmağ içün bil
Niçe yıllar durur ‘ömrüm ḥarāb olmuşdur dilhā
5. Bu ḳudret ile teḥmîr eylemüş ḥaḳḳ kendü luṭfuñdan
Anunçün mazḥar-ı gül oldı ‘Adlî ... gülhā

velehu

Baḥr-ı fenāya dil demiye keşki felek dile

Müseddes-i Fevrî⁵⁰³

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

I

Güller açıldı şaḥn-ı çemen sebze-zârdur
 Devrân-ı lâle mevsim-i zülf-i⁵⁰⁴ nigârdur
 Eyyâm-ı geşt-i deşt ü zamân-ı kenârdur⁵⁰⁵
 Hengâm-ı 'ışk ü vaḳt-i mey-i hoş-güvâr dur⁵⁰⁶
 Bülbül terâne başladı evvel bahârdur
 Şeydâlugum benüm yine bî-iḥtiyârdur

II

Yolında cânın itdi fedâ bir kıyâmetüñ
 Hâk oldı hâk-i pâyine düşdi bir âfetüñ
 Od gibi yandı şevḳına bir mâh ṭal'atüñ
 Ney gibi gibi çaldı 'ışḳına bir lâle-behcetüñ
 Şu gibi aḳdı pâyine bir serv kâmetüñ
 Dîvâne göñlümüz ne 'aceb bî-ḳarârdur

III

Çün reşk -i Sidre eyledi nâzûk nihâlüñi
 Bedr eyledi yüziñi meh-i nev-hilâlüñi
 Necm-i sa'âdet içdi 'izâruñda ḥâlüñi
 Buḥl itme 'arz kıl eṣer-i zü'l-celâlüñi
 Şaḳlanma mâh-ı nev gibi göster cemâlüñi
 Görmege yüzüñi çü işüm intizârdur

IV

Ey ḥüsn-i bî-miṣâl ile dillerde yâd olan
 Ehl-i vefâya kârı cidâl ü 'inâd olan
 zâlim raḳîbe işi güci 'adl ü dâd (olan)
 Raḥm eyle yalvarursa ḡamuñ birle şâd olan

⁵⁰³ Tarlan, a.g.e., s.76- 77⁵⁰⁴ Zülf-i: zülf ü. Tarlan⁵⁰⁵ Eyyâm-ı geşt-i deşt ü zamân-ı kenârdur: hengâm-ı şevḳ ü zevḳ ü kenâr ü bahârdur. Bkz. Tarlan, a.g.e., s.76- 77⁵⁰⁶ Hengâm-ı 'ışk ü vaḳt-i mey-i hoş-güvâr dur: vaḳt-i cünûn ü şevḳ-i mey-i hoş-güvârdur

Kaçma ki bu cihānda güzelden murād olan

Furşat deminde ‘āşıka būs ü kenārdur

V

Ey şüretiyle Yūsuf ü sîretde Muştafā

Nāmı Muḥammed ü kamu evzā‘ı Murtażā

Yazıkdur itme Fevrī miskīnine cefā

Gūş it ne didi mālīk-i ṭab‘-ı suḥan-serā

ṭut Şemsī’nün naşihatini olma bî-vefā

Gider güzelligün demi bu rûzgārdur

Taḥmīs-i Zihnī Ber- Ğazel-i Maḳālī⁵⁰⁷

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

I

Kaşr-ı vücūd-ı ādemi kim cān açar ḳapar

Bir tāb-ḥānedür k’anı miḥmān açar ḳapar

Şandūḳ-ı ‘ömri⁵⁰⁸ ḥāzin-i devrān açar ḳapar

Dil-ḥānesini ḡam-ı ruḥ-ı cānān açar ḳapar

Vuşlat⁵⁰⁹ - serāy-ı ḥāşını sultān açar ḳapar

II

Dirler ki dürc-i la‘lüne derc itdi gird-gār

Her dānesi sezā-yı bināḡuş-ı şehir-i yār

Şarrāf cevherī gibi ey şūḥ şīve-kār

Seyr itdirür iki dizi lū‘lū-yı şāh-vār

La‘l-i lebün ki ḥoḳḳa-i mercān açar ḳapar

III

Cennet-serāy-ı kūyuña vardum çü ben gedā

Gördüm raḳīb elinde ṭutar mār-veş ‘aşā

Lāyık mı dāḫil-i ḥarem olmak o nā-sezā

⁵⁰⁷ Bu şiir Emre Vural. (2013). *Mishigan Üniversitesi 356 Numaralı Şiir Mecmu’ası. (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, s. 202- 203’de mevcuttur.

⁵⁰⁸ ‘ömri: dehri. Bkz. Vural, a.g.t., s. 202- 203

⁵⁰⁹ vuşlat: ḥalvet. Bkz. Vural, a.g.t., s. 202- 203

Der-bānuñ olmuş ey şanem ağıyār-ı bed-likā

Hayfā ki bāb-ı cenneti şeytān açar kıpar

IV

Şalınduğınca üstüme ol yār-ı cān-şikār

Minkār-ı ğamla sine-i şad-çāk olur fikār

Ser-pençe-i belāda gönül n'ola olsa zār

Şeh-perlerini nāz ile şāhīn-i zülf-i yār

Cān murgınuñ şikārına her ān açar kıpar

V

Zihnī revāc vireli sen nazm-ı fāhire

Cān virür oldu cevheriyān nazm-ı şā'ire⁵¹⁰

Kesr-i cevāhir ile ziyān irdi tācire

Nazmuñ Maḳālī komadı kıymet⁵¹¹ cevāhire

Şarrāf-ı dehr bir kırı dükkān açar kıpar

Mersīye-i pīr-i mergūb ağı ḥazret-i şeyḥ Ya'ḳūb

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

I

Bu ribāṭ-ı köhneñ küçedür mihmānı

Ki degül cā-yı ikāmet bu cihān-ı fānı

Ögüb eflāke çıkarma bize ey ḥavāce yūri

'Aḳibet ḥāk ile yek-sān olıcak eyvānı

Şerbet-i mürgi şunar sāḳī-yi devrān āḥir

Ölmedin ölmek imiş derd-i mürğ dermānı

Ḳanı ol ma'den-i 'ilm ü vaż' ü zühd ü 'amel

Ḳanı ol menba'-ı taḳvā vü riyāzet kānı

Olmadı 'ilmi ziyād olmağ ile keşf 'aṭā

Ki nihāyede? ıırdı sefer ü ḥānı

'Azm- ı Ken'ān-ı beḳā eyledi şeyḥ Ya'ḳūb

Yūsuf-ı mışr-ı fenā idi ol maḥbūb-ı ḳulūb

⁵¹⁰Cān virür oldu cevheriyān nazm-ı şā'ire: Cān virür oldu cevher-iyān şı'r-i şā'ire. Bkz. Vural, a.g.t., s. 202- 203

⁵¹¹ Kıymet: rağbet. Bkz. Vural, a.g.t., s. 202- 203

II

Āh kim yerde yatur sünbül-i gül-zār-ı şem
 Merkez-i çerh-ı şeref hâzret-i kûtb-ı a'zâm
 Anda hâtm olmuş idi keşf ü kirāmât kamu
 Seniyesi olmuş idi maḥzen-i sırr-ı hâtem
 Kalmadı revnaḳı bu ḥan-geh-i dünyānuñ
 Terk idüb gideli ser-tâc-ı şüyûḥ-ı 'âlem
 'Âlemi zîr ü zeber eyledi eşk ü âhum
 Demidür arz ü semâ ehli dutarsa mâtem
 Pey-rev olurdu eger gelse zamânında cüneyd
 Bende-veş gâşiye-keş olur idi ibn-i Edhem
 Hücre-i kabre girüb eyledi kaşd-ı ḥalvet
 Haşre dek kılmadı meger ḥalk-ı cihandan 'uzlet

III

Ser-firâzân-ı cihân içre ulu server idi
 Sâlik-i rāh-ı tarîkat yolına reh-ber idi
 Kimyâ eyler idi ḥāk-i hamîsi manzarı
 Ki riyâzetle mübârek teni ḥâlis idi
 Virdi ol işbu yalancı zen-i dünyaya ṭâlaḳ
 şâdıḳu'l-ḳavl idi ḥâşılı gerçek er idi
 Ḳalbi kim olmuş idi âyine-i ḳalb-nümâ
 Hüsn-i ebkâr-ı tecellîye 'acem mazḥar idi
 Meclis-i 'ilm-i ledün eylese ruḥânîlere
 Ne feleg-i toḳuz ayaklu aña.....idi
 Göklere çıḳdı bu fûrḳat ile âh-ı pür-dûd
 Yiridür pîr-i felek ḥırḳasın iylerse kebûd

IV

şanmañ ancak ki hemân fânî gülistânı ḳodı
 'Azm-ı dîdâr idüb ravze-i Rızvânı ḳodı
 Şeyḥ Ya'ḳûb tolındı o ḥaḳîkat güneşi
 Yerine nücm-i hedî Yûsuf-ı ken'ânı ḳodı
 Sûsen-i terbit-i merkeze du'â eyledi kim

Gül-şen-i sünbüle ol bülbül hoş havânı kodı
 Yeridür gulgüle-i şevk çıkarsa ‘arşa
 Va‘z-ı kürsisine bir pîr-i Sühan-dânı kodı
 Beyt-i ma‘mûr-ı tavâfına ‘urûc itdi göge
 şûretâ gerçi ki yerde ten-i vîrânı kodı
 Cānib-i ka‘be-i maşşudına çün kıldı hırām
 Sa‘î idüb giydi kefen deyu meger kim ihrām
 V

Yâ rabb ol pîr-i ‘azîimize ‘izzet eyle
 Kıl nazar mûy-ı sefidine vü şefkat eyle
 Sâķî-i kevşer ile hem-ķadeķ eyle yâ rabb
 tolu şun cām-ı mey-i vasluña hürmet eyle
 şāķib-i şefkat idi merķamet etle yâ rabb
 Merķamet ehli idi rūķuna raķmet eyle
 Gerçi ol ķuķb-ı cihān gitdilikin
 Hāli ķalmadı meķānı yūri hıdmet eyle
 Ma‘nî-yü’l-veled.... etdi zuhūr
 Dest- būs etmege başdan yine sa‘î eyle
 Ey hūdā ķulmei maķşerde bizi cem‘ eyle
 Pertev-i nūrını pey-revlerine şem‘ eyle

Güftār-ı merķūm Raķıb pāşa

Mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün

1. Ne refţārında ne güftārındadır ķikmet
 Nezāketle ķuşādı bendi şalvārındadır ķikmet

Cebāb-ı.... Pāşā ileyh

Mef‘îlün mefāîlün mefāîlün mefā‘îlün

1. Kūşādı bendi şalvārda gönül ārzū-yı def‘ itmiş
 Hāķķ? ancak o cānāne varub gelmekdedür.....

Bağdād vālisi ‘Alī Rızā pāşā⁵¹²

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Devr-i la‘lünde baş egmem bāde-i gülfāma ben
Sāye-i pīr-i muğānda minnet itmey cāma ben
2. ‘Anber-i zülfüñ getürdi başuma sevdāları
Yoḥsa nerden düş olurdum bu ḥayāl-i ḥāma ben
3. Ḥālūñi gördüm esīr oldum kemend-i zülfüñe
Dāne için gendümi şaldum düşürdüm dāma ben
4. Geh esīr-i ğurbet eyler geh enīs-i ğam beni
Şaşmışam bilmem ne itsem bu dil-i nā-kāma ben
5. Halk ile lāzımdur oldukça mümāşāt eylemek
Ger baña uymazsa eyyām uyarum eyyāma ben
6. Kūy-ı ğurbetde ne bildük ne de bir ğam-ḥvār var
Kim getürsün ger yazarsam yāre bilmem nāme ben
7. Eylerüm Dārü's-selāmı kendüme beytü’l-ḥazen
Ḥasret-ḥāl-i siyāhuñla gidersem Şāma ben
8. Telḥ-kām itmez senüñ şīrīn kelāmuñ ey Rızā
Sen hemān eyle tekellüm rāzıyum düşnāma ben

Vaşf-ı maḥbubü’l-kulübşeyḥ Yūsuf Çelebi

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

I

Āferīn ey mürşid-i rāh-ı ḥudā
Rāh-ber ü pīş-rev-i muḳtedā
Himmetüñ altun ider toprağı
Oldı meger kim nazarün kimiya
ḥazret-i Ya‘kūb ciğer kūşesi

⁵¹² Bu şiir Ali Rıza Paşa'ya aittir. Bkz. İsmail Avcı. (2018). Gül-deste-i Şu‘arā adlı şiir mecmuası ve mecmuaya göre Bursa şairleri, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 19, S. 35, s. 587-619.

Şeyh Yūsuf şāhib-ü hüsn ü bahā
 Kūh-ı vaqār ebr-i kerem kân-ı cūd
 Mücber-i şafā menba‘-ı şıdk ü vefā
 Ka‘bey-i kūyuñı tavāf itmeyen
 Mürde haqqı bulmadı hergiz şafā
 Ey haremi hürmet-i beytü’l-harām
 Vey kapusu secde ki hāş ü ‘ām

II

‘Ārif ü şāhib-dil ü rūh-ı revān
 Mecma‘-ı zūhd ü ra‘? ü nükte-dān
 ‘Ālemi feth eyledi irşād ile
 N’ola disem mehdī-i şāhib-i zamān
 İtse ‘atā şehperi himmet ola
 Peşşe-i dil tapar kudş-i āşiyān
 Kıble-i ‘uşşāk yüzündür n’ola
 İtse tavāf işgüñi kudşiyān
 Ey haremi hürmet-i beytü’l-harām
 Vey kapusu secde ki hāş ü ‘ām

III

Server-i ferruh-ruh ü ferhunde-hāl
 Pīr-i civān-baht mübārek hışāl
 Hızr-şıfat mankā?-y1 ‘ilm-i ledün
 Sālik-i haqq reh-ber-i ehl-i delāl
 Kaṭ‘ idemez rağbeti sahrā seni
 Murğ-ı felek dökse niçe per ü bāl
 Qalbi anuñ maḥzen-i esrār-ı ğayb
 zātı anuñ mazhar-ı faḍl ü kemal
 Başuma uş tāt-ı sa‘ādet konar
 İtlerüñ ile ger olam hem-sifāl
 Ey haremi hürmet-i beytü’l-harām
 Vey kapusu secde ki hāş ü ‘ām

IV

İrdi bize faḍl-ı ḥudā-yı celīl
 Oldı hidāyet yolına ḥoş delil
 Sürme manzardan işigüñ tozını
 Rıf'ata irdürdi bizi rıf'atüñ
 Ḥāk-i yaturken zelīl
 Yolıña cānumı nişār itmeğe
 Şerm iderümkalīl
 tıyuldı haṽān-ı keremüñ 'ālemi
 Ḥaḵḵ saña virdi bir kāşā ḥalīl
 Ey ḥaremi ḥürmet-i beytü'l-ḥarām
 Vey ḳapusu secde ki ḥāş ü 'ām

V

Sālike iḥlāş ile niyyet gerek
 Pīr.....bes şıdḳ ile ḥıdmet gerek
 Görmeğe envār-ı tecellā-yı dost
 Cān gözüne nūr-ı hidayet gerek
 Ḳapuña dil-ḥaste 'amīḳi...
 Çekmeğe dīvārını himmet gerek
 Yüziñle kūyını seyr eyleyüp
 Her kime dīdār ile cennet gerek
 Ey ḥaremi ḥürmet-i beytü'l-ḥarām
 Vey ḳapusu secde ki ḥāş ü 'ām

Mükerrer⁵¹³

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

I⁵¹⁴

Ḳaşr-ı vücūd-ı ādemi kim cān açar ḳapar
 Ber-tā-be-ḥānedür k'anı miḥmān açar ḳapar
 Şandūḳ-ı 'ömri ḥāzin-i devrān açar ḳapar

⁵¹³ Bu şiir Vural, a.g.t., s. 202- 203'de mevcuttur

⁵¹⁴ Bu şiir mükerrer olduğu için ayrıca incelenmemiştir

Dil-hānesini ğam-ı ruḥ-ı cānān açar kıpar

Vuṣlat- serāy-ı ḥāşını sultān açar kıpar

II

Dürler ki dürc-i la‘lüne derc itdi ğird-ġār

Her dānesi sezā-yı bināġuş-ı şehr-i yār

Şarrāf-ı cevheri ġibi ey şūḥ şive-kār

Seyr itdirür iki dizi lū‘lū-yı şāh-vār

La‘l-i lebün ki ḥokķa-i mercān açar kıpar

III

Cennet-serāy-ı kūyuña vardum çü ben gedā

Gördüm rakib elinde tutar mār-veş ‘aşā

Lāyık mı dāḥil-i ḥarem olmak o nā-sezā

Der-bānuñ olmuş ey şanem aġyār-ı bed-likā

Ḥayfā ki bāb-ı cenneti şeytān açar kıpar

IV

Şalınduġınca üstüme ol yār-ı cān-şikār

Minkār-ı ġamla sine-i şad-çāk olur fikār

Ser-pençe-i belāda göñül n’ola olsa zār

Şeh-perlerini nāz ile şāḥin-i zülf-i yār

Cān murgınuñ şikārına her ān açar kıpar

V

Zihni revāc vireli sen nazm-ı fāḥire

Cān virür oldu cevheriyān nazm-ı şā‘ire

Küsr-i cevāhir ile ziyān irdi tācire

Nazmuñ Maḳālī kıomadı kıymet cevāhire

Şarrāf-ı dehr bir kıurı dükkān açar kıpar.

SONUÇ

Şiir mecmuaları, edebiyat araştırmacıları için büyük bir önem arz etmektedir; zira kaynaklarda adı zikredilmeyen veya divanları olmasına rağmen bazı şairlerin farklı şiirleri mecmualarda bulunmaktadır. Tüm bunlara binaen mecmua çalışmaları, günümüz araştırmacıları için büyük bir fırsat niteliği taşımaktadır. Bu mecmualar sayesinde, birçok şair unutulmaktan kurtarılmış ve nice şiirler edebiyata kazandırılmıştır. Michigan Üniversitesi'nde 421 numara ile kayıtlı olan Mecmu'amızda göze çarpan en önemli hususun nesirde gizli olduğudur. Arapça hutbe, astronomi, Farsça şiirler, denizcilikle alakalı akademik kavramlar, güneş ve ayın yörüngesel hareketleri ve tüm bunlarla beraber düzgün bir talik yazısıyla yazılan Türkçe şiirler. İbrahim Halil Tuğluk'un bu mecmu'ada incelediği Baba Na'ti namında adı kaynaklarda zikredilmeyen şairin Edebiyat Dünyasına tanıtılması da ayrıca araştırmaya ihtiyaç duyulan bir konudur. Zira mecmu'amızda kendisine ait şairin 8 şiiri mevcuttur. Tezimize kaynak olan bu şiir mecmuasını Latin Harflerine transkribe edip, mecmuada yer alan şairleri ve bu şairlere ait olan şiirleri inceleme-metin esasına bağlı kalarak tek tek inceledik. 17.yüzyılda kaleme alınan bu şiir mecmuasında ağırlıklı olarak tahmisler dikkat çekmektedir. Bu mecmuada dikkat çeken önemli bir husus ise gemicilik diline ait terimlerin çokça kullanılmasıdır. Bu terimler tasavvufi manada olduğu gibi beşeri manada da kullanılmıştır. Mecmuada yer alan nazirelere baktığımız zaman devrin şiirde nam yapmış şairlerinin taklid edildiği görülmektedir. İncelediğimiz bu şiir mecmuasında, şiir başlıklarıyla şiirin örtüşmediği türleri de tespit ettik. Divanda olan şiirlerle mecmuada yer alan şiirleri mukayese edip farklı kelimeleri dipnotlarla belirttik. Şiirde vezini aksatan dizeleri dipnotlarla belirttik. Bu şiir mecmuasında ayrıca 16.ve 17.yüzyılda yaşamış olan şairlerin şiirlerine yazılmış olan nazireler de mevcuttur. Tüm bunlar gösteriyor ki Divan edebiyatının zirve yaptığı bir dönemde, bu dönemde yaşayan şairlerin şiirleri

de mecmuada en çok tercih edilmiştir. Mecmuada belli bir düzen görülmemektedir. Örneğin Fevri'nin bir kasidesi mecmuada dağınık bir şekilde yer almaktadır. Mecmuada dikkat çeken bir önemli husus ise bazı şiirlerin tekrar yazılmış olması. Mecmuayı konu bakımından değerlendirmek istersek konu bütünlüğünün olmadığını görürüz. Mecmuada üç dil kullanılmıştır. Bunlar: Arapça, Farsça ve Türkçedir. Arapça kaleme alınan şiirlerin konusu dini kavram ve Kuran mealleri, Farsça ile yazılan şiirlerin konusu aşk ve Türkçe yazılmış şiirlerin konusu ise çeşitlilik arz etmektedir. Divan edebiyatının nazım biçimlerinden; gazel, kaside, muhammes, tahmis sıkça kullanılmıştır. Devrin büyüklerini anlatan, onların kahramanlıklarını ve ölümünü ele alan şiirler de yer almaktadır. Mecmuada en çok şiiri bulunan şairler; Baba Na'tî ve Ahdi'dir. Mecmuamızın en önemli kazancı ise kaynaklarda zikredilmeyen Baba Na'tî ve şiirleri olmuştur. Tezkirelerde bu şaire yer verilmemiştir. Ayrıca Fevri'nin divanında olmayan bir kasidesi de mecmuamız sayesinde tanıtılmıştır.³⁶ şair ve bu şairlere ait olan 70 şiirimizin edebiyat araştırmacılarına katkı sağlamasını ümit ediyoruz.

KAYNAKLAR

- Adak, A. (2006). *Za'ifi-i gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebi Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akdoğan, Y. (ty). *Ahmedî: Dîvân*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 3141, Kültür Eserleri, 424, ISBN 978-975-17-3344-3, Ankara.
- Akpınar, A. (2015). *Mecmû'a-i Eş'ar Adlı Bir Mevlevî Mecmu'sunun İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Aksoyak, İ.H. (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Kültür Eserleri, Ankara. ISBN 978-975-17-4033-5, s.397-399.
- Aydemir, Y. (2018). *Behiştî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Cankurt, G.Ç. (2015). *Figânî Divanı Gramatikal indeksi*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Çavuşoğlu, M. (1977). *Yahya Bey Dîvân*, Tenkidli Basım, DÜEF Yay, İstanbul.
- Çolak, A. (2013). *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No:1972'de Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'ar (Vr.1b-80a)(İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Derzi-Zâde (2018). *'Ulvî, Dîvân*, (haz. Büşra Çelik, Muzaffer Kılıç), DBY Yayınları, İstanbul.
- Güler, G. (2016). *Millet Kütüphanesi'nde AEMNZ587 Numarayla Kayıtlı Olan Mecmu'a-i Eş'ar ve Gazeliyyat İsimli Şiir Mecmuasının Transkripsiyonu ve İncelemesi* (İnceleme-Metin), Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Hasar, R. (2018). *Türk Edebiyatında Padişah ve Şehzade Mersiyeleri*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karagöz, D. (2013). *Mecmû'a-i Gazeliyyat.(Milli Kütüphane 06HK 319/1) (Metin-İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Küçük, S. (ty). *Bâkî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü 3143, Kültür Eserleri, 426, ISBN 978-975-17-3350-4, Ankara.

- Öztürk, Y. (2006). *17.Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdeti'nin Divanının Tenkitli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Özveren, S. (2015). *Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmu'ası(Mecmu'a-i Kasa'id) (91b-126a Varak) (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Özyön, C. (2013). *Mecmu'a-i Gazeliyyat, Milli Kütüphane 06Hk.319/1 (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Pala, İ. (2002). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, L&M Yay, İstanbul.
- Selvi, M. (2008). *Ümîdî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Tanrıbuyurdu, G. (2018). *Kalkandelenli Mu'îdî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Tarlan, A.N. (1948). *Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri: Rahmî ve Fevrî*, İstanbul.
- Tarlan, A.N. (1997). *Necati Beg Divanı*, MEB Yay, İstanbul.
- Tietze, A. (1951). XVI. Asır Türk Şiirinde Gemici Dili, Âgehî Kasidesi ve Tahmisleri, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt 9, s. 114-116.
- Toptaş, E.S. (2014). *Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Koleksiyonu 80/5 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Şir Mecmu'as: Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id(52a-128b) (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tökel, D.A. (2004). Ölümüne sevinen mersiye: Yahya Bey'in Rüstem Paşa mersiyesi, *Uluslararası Türk Kültüründe Ölüm Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul.
- Tuncel, T. (2008). *Osmanlı Şiirinde Gemicilik Terimleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Turpçu, F. (2016). *Karamanlı Nizami Divanını Yeni Bir Nüshası (Metin-Nesre Çeviri-Tıpkıbasım)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Vural, E. (2013). *Mishigan Üniversitesi 356 Numaralı Şiir Mecmu'ası (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

ÖZGEÇMİŞ

02.05.1989 Tarihinde Gaziantep'in İslahiye ilçesinin Yesemek köyünde dünyaya geldi.13 kardeşli bir ailenin en küçüğüdür. İlkokulu, doğduğu köy olan Yesemek'te Ortaokul ve liseyi Gaziantep'te tamamladı. Kilis 7 aralık Üniversitesinde Türk dili ve edebiyatını okudu, Akabinde Gaziantep üniversitesinde Pedogojik formasyon aldı. 4 yıl Şanlıurfa Karaköprüde edebiyat öğretmenliği yaptı. İki yıldır Gaziantep Şehit Şahin M.T.A.L'de edebiyat öğretmeni. Mesleğinde 7. Yılına girdi. Evli bir çocuk babasıdır.

VITAE

He was born in Yesemek village of Islahiye which is a district of Gaziantep on 02.05.1989. He was the youngest one of 13 brotherly family. He completed primary school in Yesemek village where he was born and he completed his middle and high-school in Gaziantep. He studied Turkish Language and Literature at Kilis 7 Aralık University and then took a pedagogical formation at Gaziantep University. He was a Turkish literature teacher in Karaköprü about 4 years and he has been a literature teacher in Gaziantep Şehit Şahin MTAL for two years. He completed the 7th year in his proffession. He is married and has one child.

